

Index

Index 0

“राजकीय” 8

तेलंगणा अनुसूचित जाती (आरक्षणाचे तर्कसंगतीकरण) कायदा, २०२५ (Telangana SC Rationalisation of Reservations Act, 2025) 8

न्यायमूर्ती भूषण रामकृष्ण गवई: भारताचे ५२ वे सरन्यायाधीश (Justice B.R. Gavai: 52nd CJI) 8

वक्फ (सुधारणा) कायदा, २०२५: 'उम्मीद' कायदा (The Waqf Amendment Act - UWMEED Act)..... 8

तमिळनाडू राज्यपाल विधेयक निकाल २०२५ (The Tamil Nadu Governor's Veto Verdict) 9

ECINET: निवडणूक आयोगाचे एकात्मिक डिजिटल व्यासपीठ (Unified Digital Platform by ECI) 9

ECINET: निवडणूक आयोगाचे एकात्मिक डिजिटल प्लॅटफॉर्म (Unified Digital Platform)..... 9

केरळ: पहिली ऑनलाइन कायमस्वरूपी लोक अदालत (Online Permanent Lok Adalats) 9

सागरी मालवाहतूक विधेयक २०२५ (Carriage of Goods by Sea Bill 2025) 9

नेवा (NeVA): दिल्ली विधानसभा २८ वे डिजिटल विधिमंडळ (Delhi Joins NeVA)..... 9

खासदार वेतन सुधारणा २०२५ (MP Salary Revision 2025) 10

पंजाब विधानसभा: ऐतिहासिक डिजिटल आणि सामाजिक पुढाकार (Punjab Vidhan Sabha)..... 10

महिला स्नेही ग्रामपंचायत आणि सशक्त पंचायत-नेत्री (MWFPG & Abhiyan) 10

J&K आमदार निधी: ₹३ कोटी वार्षिक वाटप (J&K MLA Fund 2025) 10

आर्थिक घडामोडी..... 10

भारत-अमेरिका आणि भारत-चीन व्यापार (Trade Performance FY 2024-25)..... 10

१०,००० वे FPO: शेतकरी सक्षमीकरणाचा टप्पा (10,000th FPO Landmark) 10

RBI व्याजदर बदल: एप्रिल २०२५ (RBI Policy Rate Changes) 10

वन स्टेट-वन RRB: टप्पा ४ एकीकरण (RRB Consolidation 2025) 10

प्रादेशिक ग्रामीण बँका (RRBs): महत्त्वाचे फॅक्ट्स (RRB Prelims Facts) 11

RBI@90: आरबीआयचा गौरवशाली इतिहास (RBI 90 Years Journey)..... 11

अमेरिका आयात शुल्क वाढ: टप्प्यानुसार विश्लेषण (US Tariff Hikes)..... 11

भारत-अमेरिका व्यापार: प्रमुख वस्तू (Key Export & Import Commodities) 11

इंडोनेशिया: न्यू डेव्हलपमेंट बँक (NDB) मध्ये सामील (Indonesia Joins NDB) 11

न्यू डेव्हलपमेंट बँक (NDB): महत्त्वाचे फॅक्ट्स (NDB Prelims Facts)..... 11

सुधारित MSME वर्गीकरण: १ एप्रिल २०२५ (Revised MSME Classification) 11

IRCTC आणि IRFC ला 'नवरातन' दर्जा (Navratna Status to IRCTC & IRFC)..... 11

VDA (व्हर्च्युअल डिजिटल अॅसेट) करप्रणाली: आर्थिक वर्ष २०२६-२७ (VDA Taxation) 11

वन नेशन वन पोर्ट आणि डॉक्युमेंटेशन सुधारणा (One Nation One Port) 12

सागर आकलन: राष्ट्रीय बंदर कामगिरी निर्देशांक (Sagar Ankalan - LPPI)..... 12

भारत ग्लोबल पोर्ट्स कन्सोर्टियम (Bharat Global Ports Consortium) 12

मैत्री (MAITRI): जागतिक व्यापार डिजिटल व्यासपीठ (MAITRI Platform) 12

जागतिक बँक: विकसित भारत @2047 शिफारसी (World Bank Recommendations) 12

विकसित भारत २०४७: ध्येय आणि उद्दिष्टे (Viksit Bharat 2047 Vision) 12

मॉर्गन स्टॅन्ले: भारताची तिसरी मोठी अर्थव्यवस्था (India's Path to 3rd Largest Economy)..... 12

भारताचे कोळसा उत्पादन: ऐतिहासिक टप्पा (India's Coal Production FY 2024-25)..... 12

BSE चे १५० वे वर्ष: आशियातील सर्वात जुना शेअर बाजार (BSE 150 Years Milestone)..... 13

भारतीय ट्रेडिंग मार्केटची उत्क्रांती: घटनाक्रम (Evolution of Indian Trading Markets)..... 13

भारत-यूके मुक्त व्यापार करार: CETA अंमलबजावणी २०२५ (India-UK FTA) 13

IEPFA एकात्मिक पोर्टल आणि बँकनेट (BAANKNET) २०२५ . 13

पंतप्रधान मित्रा पार्क: धार आणि अमरावती (PM MITRA Parks) 13

सुवर्ण ठेव योजना (GMS) २०२५: धोरणात्मक बदल..... 13

पोलाद आयातीवर 'सेफगार्ड ड्युटी' (Safeguard Duty on Steel) 13

SECL पेस्ट फिल तंत्रज्ञान: पहिली 'ग्रीन मायनिंग' मोहीम (SECL Paste Fill Technology) 13

भारतीय विमान वाहतूक: २०२६ मधील वेगाने वाढणारी बाजारपेठ (India Aviation Forecast 2026) 14

तामिळनाडू GSDP वृद्धी २०२४-२५ (Tamil Nadu GSDP Growth) 14

स्विगी-कामगार मंत्रालय सामंजस्य करार (Swiggy-Labour Ministry MoU).....	14	TIME 100: २०२५ मधील प्रभावशाली व्यक्तींची यादी (TIME 100 List 2025).....	17
प्रमुख बंदरांचे रँकिंग २०२४-२५ (Major Ports Ranking).....	14	जगातील सर्वोत्तम रुग्णालये २०२४ (World's Best Hospitals: Newsweek).....	17
जागतिक अक्षय ऊर्जा रँकिंग २०२५ (Global Renewable Rankings).....	14	WEF यंग ग्लोबल लीडर्स २०२५ (WEF Young Global Leaders Class of 2025).....	17
अक्षय ऊर्जा उद्दिष्टे: वेळेआधीच साध्य (Renewable Energy Milestones).....	14	भारतातील स्त्री-पुरुष अहवाल २०२४: २६ वी आवृत्ती (Women and Men in India 2024).....	17
NITI-NCAER राज्य आर्थिक मंच: 'फिस्कल डेटा हब' लॉच (Fiscal Data Hub).....	14	फ्रंटियर टेक्नॉलॉजी रेडीनेस इंडेक्स २०२५: भारत ३६ व्या स्थानी (Frontier Technologies Index).....	17
पूर्व किनारपट्टी रेल्वे (East Coast Railway): मालवाहतुकीत नवा विक्रम.....	14	जागतिक नेते आणि गुंतवणूक संदर्भ २०२५ (Global AI Investment Context).....	18
मेघालयातील पहिली वैज्ञानिक कोळसा खाण: सारंगखाम-ए (Saryngkham-A).....	14	पर्यावरण	18
महत्त्वाचे आर्थिक करार आणि सुधारणा २०२५ (Economic MoUs & Reforms).....	14	जागतिक हवा गुणवत्ता अहवाल २०२४ (World Air Quality Report 2024).....	18
खनिज उत्खनन आणि आंतरराष्ट्रीय सहकार्य (Minerals & ADB).....	15	सिमलीपाल: ओडिशामधील दुसरे राष्ट्रीय उद्यान (Similipal National Park).....	19
RBI: सेंट्रल बँकिंग 'डिजिटल ट्रान्सफॉर्मेशन अवॉर्ड २०२५' (Digital Transformation Award 2025).....	15	माधव व्याघ्र प्रकल्प: भारताचा ५८ वा व्याघ्र प्रकल्प (58th Tiger Reserve).....	19
वाराणसी मल्टी-मॉडल लॉजिस्टिक पार्क (Varanasi MMLP MoU 2025).....	15	नुकसान आणि हानी निधी: हवामान बदल (Loss and Damage Fund - LDF).....	19
विझिंजम बंदर: भारताचे पहिले ट्रान्सशिपमेंट हब (Vizhinjam Seaport).....	15	व्याघ्र संवर्धन: महत्त्वाचे आकडे आणि तथ्य (Tiger Conservation Facts).....	19
भारताची पहिली 'रोड ट्रेन': नागपुरात शुभारंभ (India's First Road Train 2025).....	15	राष्ट्रीय वन्यजीव मंडळ (NBWL): ७ वी बैठक २०२५ (NBWL 7th Meeting).....	19
भारत-युरोपियन युनियन (EU) व्यापार आणि तंत्रज्ञान परिषद (TTC 2025).....	15	प्रोजेक्ट डॉल्फिन: प्रथमच नदी डॉल्फिन गणना (Dolphin Survey 2025).....	19
मानव विकास निर्देशांक (HDI) २०२५: भारताच्या क्रमवारीत सुधारणा.....	15	कॅली फंड (Cali Fund): जैवविविधता संवर्धन निधी.....	20
भारताचे प्रमुख सामाजिक निर्देशक (HDI २०२५ तपशील).....	15	ऊस एफआरपी (FRP) वाढ २०२५-२६ (Sugarcane FRP Increase).....	20
जागतिक दहशतवाद निर्देशांक (GTI) २०२५: ठळक मुद्दे.....	16	महाराष्ट्रातील नवीन संवर्धन क्षेत्र आणि शोध (Environment Maharashtra).....	20
THE जागतिक विद्यापीठ रँकिंग २०२५ (THE World University Rankings).....	16	चित्ता आणि व्याघ्र प्रकल्प अपडेट २०२५ (Cheetah & Tiger Update).....	20
इंडिया जस्टिस रिपोर्ट (IJR) २०२५ (India Justice Report) .	16	सूरत एमिशन ट्रेडिंग स्कीम (Surat ETS).....	20
फोर्ब्स जागतिक अब्जाधीश यादी २०२५: विक्रम आणि रँकिंग (Forbes Billionaires 2025).....	16	इतर जागतिक तथ्ये (Quick Environment Facts).....	20
पंचायत प्रगती निर्देशांक (PAI) २.०: २०२५ चा अहवाल (PAI 2.0 Report).....	16	ISR "सूर्या" हळद आणि BatEchoMon प्रणाली (Agriculture & Tech).....	20
QS जागतिक विद्यापीठ रँकिंग २०२५: १५ वी आवृत्ती (QS University Rankings).....	16	ज्वालामुखी उद्रेक २०२५: जागतिक घडामोडी (Global Volcanic Eruptions).....	20
जागतिक आनंद अहवाल २०२५: 'केअरिंग अँड शेअरिंग' (World Happiness Report).....	16	नैऋत्य मान्सून अंदाज २०२५ (IMD Monsoon Forecast) ...	20
दिल्ली विमानतळ: जगातील ९ व्या क्रमांकाचे व्यस्त केंद्र (Delhi Airport: Global Top 9).....	17	डॉ. भीमराव आंबेडकर अभयारण्य आणि प्रदूषण वर्गीकरण (Conservation & Policy).....	20
		भारतातील पहिले हवामान बदल केंद्र (Climate Change Centre).....	21

जैवविविधता शोध आणि विज्ञान (New Discoveries).....	21	इलेक्ट्रोजीनिक जीवाणूचा शोध: Electrothrix yaqonensis (New Discovery).....	23
हवामान बदल परिषद प्रस्ताव आणि वन अतिक्रमण अहवाल (Climate & Environment).....	21	सुपर-कंप्यूटिंग, एआय आणि चिप तंत्रज्ञान (AI & Supercomputing).....	23
अॅग्रोव्होल्टेडिक प्रकल्प आणि टेक्सटाईल मशीन पार्क (Uttar Pradesh Initiatives).....	21	क्वांटम तंत्रज्ञान आणि दळणवळण (Quantum & Communication).....	23
पंजाब लेपर्ड सफारी आणि ओडिशामधील नवीन शोध (Wildlife & Biodiversity).....	21	ऊर्जा आणि पर्यावरण तंत्रज्ञान (Energy & Environment Tech).....	24
जागतिक चहा निर्यात आणि डिजिटल पीक सर्वेक्षण (Agriculture & Economy).....	21	आरोग्य आणि जैव-तंत्रज्ञान (Health & Biotech).....	24
हिंगोली हळद संशोधन केंद्र आणि ब्लू फ्लॅग बीच (Maharashtra & AP).....	21	महत्त्वाचे डिजिटल उपक्रम आणि शोध (Digital Initiatives & Discoveries).....	24
जैवविविधता वारसा स्थळ (BHS) - तामिळनाडू (Conservation).....	21	संरक्षण.....	24
भारत: जगातील सर्वात मोठा दूध उत्पादक (Dairy Sector).....	21	पहलगाम दहशतवादी हल्ला (Pahalgam Terror Attack 2025).....	24
अरण्यीकरण आणि वृक्षारोपण अहवाल (Afforestation Data).....	21	ऑपरेशन सिंदूर (Operation Sindoor) - मे २०२५.....	24
हिमाचल प्रदेश: देशातील पहिला 'ग्रीन एनर्जी' प्रकल्प (Green Hydrogen).....	22	एस-४०० 'सुदर्शन चक्र' संरक्षण प्रणाली (S-400 Missile System).....	24
वन्यजीव संरक्षण आणि नवीन शोध (Wildlife & New Species).....	22	पाकिस्तानचा सिमला करारातून (१९७२) माघार घेण्याचा निर्णय..	24
पर्यावरण आणि आपत्ती २०२५ (Environment & Disasters).....	22	INS सुरतवरून MR-SAM क्षेपणास्त्राची यशस्वी चाचणी.....	24
इतर महत्त्वाचे मुद्दे (Quick Facts).....	22	जागतिक शस्त्रास्त्र आयात: भारत दुसऱ्या स्थानी (SIPRI 2020-24).....	25
I4C आणि PMLA अंमलबजावणी (Cyber Security).....	22	'स्कॅमजेट' (Scramjet) तंत्रज्ञान चाचणी - भारत (DRDO).....	25
टाइप ५ मधुमेह (Type 5 Diabetes): नवीन वर्गवारी.....	22	ऑपरेशन संकल्प (Operation Sankalp) - छत्तीसगड (Anti-Maoist).....	25
नॅशनल ग्रीन हायड्रोजन मिशन आणि हायड्रोजन वाहने.....	22	उत्तर प्रदेश: गंगा एक्सप्रेसवेवर लढाऊ विमानांची चाचणी (Expressway Landing).....	25
झूविन (ZooWIN) पोर्टल आणि आरोग्य उपक्रम (Health Tech).....	22	बगलीहार धरण आणि सिंधू जल करार घडामोडी (Geopolitics).....	25
मार्बर्ग व्हायरस आणि बायोकॉम्प्युटर (Global Science).....	22	भारतीय सैन्यदलातील पहिली महिला 'डॉग हँडलर' (First Woman Dog Handler).....	25
जगातील पहिला व्यावसायिक बायोकॉम्प्युटर: CL-1 (World's First Biocomputer).....	22	भारताची लेझर शस्त्र (DEW) चाचणी आणि '३D प्रिंटेड' बंकर (Advanced Defense Tech).....	26
भारताचे पहिले स्वदेशी HPV टेस्ट किट (India's First Indigenous HPV Kit).....	23	संरक्षण उत्पादन लक्ष्य आणि नवीन विमाने (Defense Production & Aircraft).....	26
Sarvam AI: भारताच्या 'सॉव्हरिन LLM' साठी निवड (India's Sovereign LLM).....	23	प्रमुख लष्करी सराव आणि ऑपरेशन्स (Major Exercises & Operations).....	26
डायरेक्ट-टू-मोबाईल (D2M) तंत्रज्ञान (Direct-to-Mobile Technology).....	23	आंतरराष्ट्रीय संरक्षण घडामोडी (International Defense Facts).....	26
'सचेत' (Sachet) अॅप आणि 'अक्षवी' डिजिटल व्हॉल्ट (Disaster Management).....	23	व्यायाम सर्वशक्ती (Exercise Sarvashakti).....	26
भारतातील पहिली मानवी जनुक थेरपी चाचणी (First Human Gene Therapy Trial).....	23	राफेल लढाऊ विमान खरेदी (Rafale Procurement).....	26
युगांडा: सुदान इबोला व्हायरस उद्रेक समाप्ती (Sudan Ebola Outbreak).....	23	नौदल सराव (PASSEX).....	26
जगातील सर्वात मोठी 'अॅड्रिनल ट्यूमर' शस्त्रक्रिया (World's Largest Adrenal Tumour).....	23	हंसा-३ NG विमान (Hansa-3 NG).....	26
		IOS SAGAR मोहीम.....	26
		आयएनएस 'वर्षा' (INS Varsha).....	26

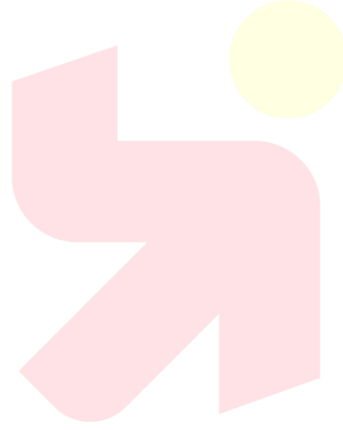
'अस्त्र' क्षेपणास्त्र चाचणी (Astra Missile Test)	26	K2-18b: जीवनाचे संभाव्य संकेत.....	29
चीनचा शक्तिशाली रडार (Chinese LPAR Radar).....	26	Fram2 Mission	29
T-72 टँक इंजिन खरेदी	27	Sunita Williams ची पृथ्वीवर परताव	29
अवामी अॅक्शन कमिटीवर बंदी	27	आंतरराष्ट्रीय अंतराळ स्थानक (ISS)	29
राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद (National Security Council)	27	Chandrayaan-5 Mission.....	29
आयएनएस इंफाल (INS Imphal)	27	SPADEx: उपग्रह डॉकिंग.....	29
क्लस्टर म्युनिशन कन्व्हेन्शन (Cluster Munitions Convention)	27	SPHEREx Telescope	29
गांडीव क्षेपणास्त्र (Gandiv / ASTRA Mk-III)	27	LUGRE Experiment	29
BM-04 क्षेपणास्त्र (BM-04 Missile)	27	Aditya-L1: सौर फ्लेअर प्रतिमा	29
तेजस ऑक्सिजन प्रणाली चाचणी.....	27	NISAR Mission.....	29
न्युवे-चॅपेल मेमोरियल (Neuve-Chapelle Memorial).....	27	Curiosity Rover वर नवीन अभ्यास	29
ओझस जहाज (Ozhas Ship)	27	Blue Origin NS-31 Mission	30
स्टेट थंडर-२०२५A सराव (State Thunder-2025A)	27	भारताच्या पहिल्या उपग्रहाचा सुवर्णमहोत्सव	30
संरक्षण खर्च वाढ (Defense Expenditure)	27	Kalam-100 Engine Test	30
पर्म धरण (Perm Dam)	27	Biomass Satellite Mission	30
नागा क्षेपणास्त्र प्रणाली (NAMIS)	27	Three Gorges Antarctic Eye Telescope.....	30
तवस्य युद्धनौका (Tavasya Warship).....	27	SpaceX-Bharti Airtel Starlink करार.....	30
भारत-EU सागरी सुरक्षा संवाद	27	असमचा स्वतःचा उपग्रह.....	30
फ्लेक्सिबल एअरस्पेस पोलीस अकादमी.....	27	Athena Lander - IM-2 Mission.....	30
अश्विनी रडार करार (Ashwini Radar)	27	सर्वात जुना उल्कापात क्रेटर	30
डेझर्ट फ्लॅग-१० (Desert Flag-10)	27	France चे लष्करी उपग्रह.....	30
बालिकतन सराव (Balikatan Exercise)	28	चंद्रावर पहिली सेल्युलर नेटवर्क	30
दस्तिक सराव (Dustlik Exercise).....	28	Tushar Mehta Space Flight	30
AIKEYME २०२५ (AIKEYME 2025)	28	चीनचे उपग्रह लॉन्च	30
इंद्रा २०२५ (INDRA 2025).....	28	भारताचे स्वदेशी मायक्रोप्रोसेसर.....	31
टायगर ट्रायम्फ २०२५ (Tiger Triumph 2025).....	28	मार्सवरील ferrihydrite शोध.....	31
INIOCHOS-25.....	28	व्यक्ती आणि नेमणुका	31
प्रचंड प्रहार सराव (Prachand Prahar)	28	अजय भूषण प्रसाद पांडे.....	31
सी ड्रॅगन २०२५ (Sea Dragon 2025).....	28	एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर इन्व्हेस्टमेंट बँक (AIIB)	31
वरुणा २०२५ (Varuna 2025)	28	न्यायमूर्ती दिनेश माहेश्वरी	31
बोंगोसागर २०२५ (Bongosagar 2025)	28	शर्ली बोल्चवे.....	31
XANDAR-XII सराव.....	28	निधी तिवारी	31
सिक््युरिटी बेल्ट-२०२५ (Security Belt-2025).....	28	कर्स्टी कोव्हेट्टी	31
TROPEX २०२५ (TROPEX 2025).....	28	अण्णा बन्सोडे.....	31
डेझर्ट हंट सराव (Desert Hunt)	28	मुकेश खुल्लर	32
अंतराळ.....	29	प्रवीण सूद	32
Axiom-4 Mission.....	29	फ्रेडरिक मर्ड	32
ISRO चे Tardigrades प्रयोग	29	अॅथनी अल्बनीज	32
		नंदेश्वर तिवारी.....	32

कमला प्रसाद-बिसेसर.....	32	के. कस्तुरीरंगन.....	33
देवेन भारती.....	32	एम. जी. एस. नारायणन.....	34
खुनयिंग पटामा लीसवदत्राकुल.....	32	मेंथू कल्लारिकल.....	34
जीतेन्द्र मिश्रा.....	32	पोप फ्रान्सिस.....	34
क्लॉस श्वाब.....	32	कुमुदिनी लखिया.....	34
टी. रवि शंकर.....	32	दारिपल्ली रामैया.....	34
अरविंद श्रीवास्तव.....	32	मनोज कुमार.....	34
मंगी लाल जाट.....	32	रमाकांत रथ.....	34
राहुल पांडे.....	32	देवेन्द्र प्रधान.....	34
डॅनियल नोबोआ.....	32	लेफ्टनंट जनरल एस. पद्मनाभन.....	34
आरती सुब्रमण्यम.....	32	माधव वाझे.....	34
मीराबाई चानू.....	32	राम साहय पांडे.....	34
प्रवीण परदेशी.....	32	कुशल चांद.....	35
मारिया अलेक्झांडर बेबी.....	32	जॉर्ज एडवर्ड फोरमन.....	35
सीमा अग्रवाल.....	32	गरमेला बालकृष्ण प्रसाद.....	35
न्यायमूर्ती अरुण पल्ली.....	33	फ्रेड स्टोल.....	35
मोहसिन नकवी.....	33	रॉन ड्रेपर.....	35
कमल हासन.....	33	पद्माकर शिवलकर.....	35
शिवसुब्रमण्यम रमण.....	33	बोरिस स्पास्की.....	35
पूनम गुप्ता.....	33	पुरस्कार आणि सन्मान.....	35
सी. एस. सेट्टी.....	33	ऑस्कर २०२५ (९७वे अकादमी पुरस्कार).....	35
जय भट्टाचार्य.....	33	५९वा ज्ञानपीठ पुरस्कार.....	35
न्यायमूर्ती हरीश टंडन.....	33	महाराष्ट्र भूषण पुरस्कार.....	36
राजीव गौबा.....	33	साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२४.....	36
नेतुम्बो नांदी-नदैतवाह.....	33	हॉकी इंडिया ऑन्युअल अवॉर्ड्स २०२४.....	36
अजय सेठ.....	33	प्रित्झकर आर्किटेक्चर प्राइज २०२५.....	36
विजय चाफेकर.....	33	IIFA अवॉर्ड्स २०२५.....	36
अमिताभ कांत.....	33	लॉरियस वर्ल्ड स्पोर्ट्स अवॉर्ड्स.....	1
के. श्रीकांत.....	33	राज कपूर अवॉर्ड्स.....	1
आयुष्मान खुराना.....	33	मॅकग्रेगर मेमोरियल मेडल.....	1
स्टुअर्ट यंग.....	33	महाराष्ट्र सांस्कृतिक विभाग पुरस्कार.....	1
अनु राठी राणा.....	33	महाराष्ट्र राज्य क्रीडा पुरस्कार २०२३-२४.....	1
तनुष्का सिंग.....	33	पुलित्झर पुरस्कार.....	1
अमिताभ मुजुमदार.....	33	फिजीचे सर्वोच्च पुरस्कार - Companion of the Order of Fiji.....	1
अजय भाडू.....	33	फ्रान्स सन्मान - पायल कपाडिया.....	1
डॉ. स्नेहल लता जोशी.....	33	गोल्डमन पर्यावरण पुरस्कार.....	1
मनन कुमार त्रिपाठी.....	33	पंचायत राज पुरस्कार २०२३-२४.....	1
डॉ. मनक शर्मा.....	33	श्रीमती श्याम बेनगल सन्मान.....	1
अनन्या पांडे.....	33		

यशराज भारती अवॉर्ड २०२५	1	MISHTI योजना	3
संत तुकाराम महाराज अवॉर्ड.....	1	सागरमाला कार्यक्रम - १० वर्षे पूर्ण	3
कॅन फेस्टिव्हलसाठी मराठी चित्रपट.....	1	SMILE योजना	3
विश्व मराठी साहित्य संमेलन अवॉर्ड	1	राष्ट्रीय जीरो मीजल्स-रुबेला उन्मूलन मोहीम	3
जसप्रीत बुमराह आणि स्मृती मंधाना सन्मान	1	प्रधानमंत्री मुद्रा योजना (PMMY) - १० वर्षे	3
लता दीनानाथ मंगेशकर अवॉर्ड २०२५.....	1	आयुष्मान वय वंदना योजना (दिल्ली).....	3
डॉ. नागेश रेड्डी अवॉर्ड.....	1	AI किरण उपक्रम.....	3
UIDAI पुरस्कार.....	1	SVAMITVA योजना	3
राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू - पोर्तुगाल आणि स्लोव्हेनिया सन्मान	1	रेशम सखी योजना (उत्तर प्रदेश).....	3
मास्टर ह्युमर अवॉर्ड २०२५.....	1	पिंक ई-रिक्शा योजना (महाराष्ट्र)	3
जेम्स अँडरसन - नाइटहुड	1	मुख्यमंत्री सेवक संवाद योजना (उत्तराखंड)	3
इंटरनेशनल बुकर प्राइज - शॉर्टलिस्ट	1	शेतकरी कल्याण मोहीम (उत्तर प्रदेश)	3
INSCR २०२५ अवॉर्ड.....	1	EVolutionS Programme	4
TiE मुंबई हॉल ऑफ फेम अवॉर्ड	1	PARTH Scheme.....	4
सुदर्शन पटनायक अवॉर्ड	1	HEALD Initiative	4
पीएम मोदी - मॉरिशस सर्वोच्च नागरी सन्मान.....	1	Udyam Careers for Women	4
संगीत कला निधी अवॉर्ड २०२५.....	1	महिला संवाद रथ मोहीम.....	4
टॉम क्रूझ सन्मान	1	PMFME Scheme	4
भूपेन हजारिका राष्ट्रीय पुरस्कार २०२५	1	National Civil Services Capacity Building Programme	4
चिरंजीवी सन्मान	1	झिरो पॉव्हर्टी मोहीम (अंबेडकर नावाने)	4
स्टॉकहोम वॉटर प्राइज २०२५.....	1	NAMASTE Scheme	4
विजय शंकर अवॉर्ड	1	निवेशक दीदी उपक्रम.....	4
जमनालाल शर्मा अवॉर्ड.....	1	India Skills Accelerator Initiative	4
मुंबई विमानतळ - ACI अवॉर्ड.....	1	M-CADWM Scheme.....	4
ए. एम. ट्यूरिंग अवॉर्ड २०२४	1	POSHAN Tracker.....	4
सुमन चक्रवर्ती - TWAS अवॉर्ड.....	2	व्हायब्रंट व्हिलेजेस प्रोग्राम - फेज II.....	4
INSCR २०२५ अवॉर्ड.....	2	हमारी परंपरा हमारी विरासत	5
TiE मुंबई हॉल ऑफ फेम अवॉर्ड	2	लाखपती बैदेओ योजना	5
सुदर्शन पटनायक सन्मान	2	'स्कूल चले हम' मोहीम.....	5
पीएम मोदी - मॉरिशस सर्वोच्च नागरी सन्मान.....	2	मुख्यमंत्री महिला उद्योजकता मोहीम (आसाम)	5
मोदी - बार्बाडोस सन्मान.....	2	झिरो पॉव्हर्टी - P4 मॉडेल उपक्रम (आंध्र प्रदेश)	5
डॉ. सुबोर्णो बोस - लाइफटाइम अचिव्हमेंट.....	2	MGNREGS मजुरी वाढ	5
कुसुमाग्रज स्मृती पुरस्कार	2	आयुष्मान भारत योजना व्याप्ती	5
जय शाह सन्मान.....	2	'बालपण की कविता' उपक्रम	5
Animal Friend आणि Jeev Daya अवॉर्ड्स.....	2	'कॅच द रेन २०२५' मोहीम	5
Conservation Leadership Programme (CLP) अवॉर्ड..	2	PM Surya Ghar: Muft Bijli Yojana	5
स्कायट्रॅक्स वर्ल्ड एअरपोर्ट अवॉर्ड्स २०२५.....	2	Unified Pension Scheme (UPS).....	5
सरकारी योजना आणि उपक्रम.....	3	Revised Rashtriya Gokul Mission (RGM).....	5
प्रधानमंत्री श्रम योगी मानधन योजना (PM-SYM)	3		

Samarth Incubation Programme	5	ग्लोबल परा अॅथलेटिक्स ग्रॅंड प्रिक्स २०२५	8
SwaYaan Initiative.....	5	महिला बास्केटबॉल चॅम्पियनशिप २०२५ (आशिया)	8
Science Dhaar Yojana.....	6	आशियाई महिला कबड्डी चॅम्पियनशिप २०२५	8
Lado Laxmi Yojana (हरियाणा)	6	रोहित शर्मा ODI निवृत्ती.....	8
Rajiv Yuva Vikas Yojana (तेलंगणा)	6	अर्यना सबालेंका विजय.....	9
Prime Minister Internship Scheme	6	एशियन U18 अॅथलेटिक्स चॅम्पियनशिप २०२५.....	9
PM-ABHIM Scheme	6	विराट कोहलीचा IPL रेकॉर्ड.....	9
Swadesh Darshan Scheme.....	6	HUMANOID 2025 रोबोट स्पर्धा	9
'75/25' Initiative.....	6	सायनी दासचा रेकॉर्ड - बंगाल	9
अमृत सरोवर अभियान	6	एशियन योगासना स्पोर्ट्स चॅम्पियनशिप २०२५ (दुसरी आवृत्ती).....	9
PM-YUVA 3.0 योजना	6	राष्ट्रीय हॉकी चॅम्पियनशिप ट्रॉफी २०२५.....	9
महिला समृद्धी योजना (दिल्ली)	6	FIDE शतरंज चॅम्पियनशिप.....	9
डॉ. भीमराव आंबेडकर वसतिगृह योजना (उत्तर प्रदेश)	6	वैभव सूर्यवंशी रेकॉर्ड	9
प्रधानमंत्री इंटरनशिप योजना २०२५ (PMIS).....	6	अॅथलीट पासपोर्ट व्यवस्थापन युनिट उद्घाटन	9
प्रोजेक्ट NAMAN.....	6	अफगाणिस्तान महिला क्रिकेटरांसाठी ICC कार्यक्रम	9
महिला समृद्धी योजना (दिल्ली - महिला दिन घोषणा)	6	धोनी रेकॉर्ड.....	9
"A Million Women Arise" उपक्रम	6	सौरभ चौधरी कांस्य	9
प्रोजेक्ट HAKK	6	विराट कोहली १०० वे अर्धशतक	9
"पशु औषधी" कार्यक्रम	7	अभिषेक शर्मा रेकॉर्ड	9
"आदर्श महिला - अनुकूल ग्रामपंचायत"	7	विराट कोहली पहिला भारतीय - १३,००० T20 धावा.....	9
"विविधता का अमृत महोत्सव"	7	ग्लोबल बॉक्सिंग कप २०२५	9
पशुधन आरोग्य आणि रोग नियंत्रण कार्यक्रम (LHDCP)	7	कामिंदु मेंडिस रेकॉर्ड.....	10
"प्रोजेक्ट हिम्मत"	7	हॉकी एशिया कप २०२५.....	10
"स्वावलंबिनी" कार्यक्रम	7	वंदना कटारिया निवृत्ती	10
मुख्यमंत्री एकला महिला स्वरोजगार योजना.....	7	मनीषा भनवाला सुवर्ण.....	10
मेक द वर्ल्ड बेटर - खादी अभियान.....	7	सुनील कुमार कांस्य	10
शिक्षा संजीवनी बीमा योजना.....	7	इंटरनेशनल मास्टर्स लीग २०२५.....	10
स्क्रिल उदय तोगाई कार्यक्रम.....	7	ऑल इंडिया पोलिस शूटिंग चॅम्पियनशिप - १८वी आवृत्ती.....	10
शेतकरी वीज बिल भार कमी उपक्रम.....	7	राष्ट्रीय सागरी खेळ २०२५.....	10
मिशन ३०० (AfDB)	7	रविचंद्रन अश्विन रोड नाव	10
खेळ आणि स्पर्धा	8	एशियन महिला कबड्डी चॅम्पियनशिप	10
ICC चॅम्पियन्स ट्रॉफी २०२५	8	१५०वे ODI वर्धापन	10
रांजी ट्रॉफी २०२४-२५	8	कॉमनवेल्थ गोम्स फेडरेशन नाव बदल	10
तिरंदाजी विश्वचषक २०२५ (पहिला फेरी)	8	प्रणव वेंकटेश विजेता	10
खेळो इंडिया यूथ गोम्स २०२५.....	8	खेळो इंडिया महिला तायववांडो स्पर्धा	10
खेळो इंडिया परा गोम्स २०२५.....	8	ऑस्ट्रेलिया-भारत स्पोर्ट्स एक्सलन्स फोरम	10
महिला प्रीमियर लीग (WPL) २०२५	8	लेब्रॉन जेम्स रेकॉर्ड	10
खेळो इंडिया विंटर गोम्स २०२५.....	8	मुश्फिकुर रहीम ODI निवृत्ती	10
स्पेशल ऑलिंपिक्स वर्ल्ड विंटर गोम्स २०२५	8	अचंता शरत कमल निवृत्ती	10

रोहित शर्मा रेकॉर्ड	11
FIFA विश्वचषक २०२६ साठी तीन देशांवर बंदी.....	11
वन लायनर बातम्या (संक्षिप्त आणि तथ्यपूर्ण)	11
दिनविशेष.....	0
मार्च २०२५ -	0
एप्रिल २०२५ - महत्वाचे दिनविशेष (सुरुवात).....	0
महत्त्वाचे सप्ताह / पंधरवडे - एप्रिल २०२५	1
आंतरराष्ट्रीय योग दिन २०२५ थीम.....	1

PRAYAAS

“राजकीय”

तेलंगणा अनुसूचित जाती (आरक्षणाचे तर्कसंगतीकरण) कायदा, २०२५ (Telangana SC Rationalisation of Reservations Act, 2025)

- अमलबजावणी:** डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या १३४ व्या जयंतीनिमित्त १४ एप्रिल २०२५ पासून लागू.
- प्राधिकरण:** तेलंगणा सरकारने न्यायमूर्ती शमीम अख्तर आयोग अहवालाच्या आधारे हा कायदा केला.
- उद्देश:** ५९ अनुसूचित जातींमधील सामाजिक-शैक्षणिक विषमता दूर करून १५% आरक्षणाचे पुनर्वितरण करणे.
- गटवारी:** एकूण ५९ जातींची तीन स्वतंत्र गटांमध्ये (I, II आणि III) विभागणी केली.
- निवड पद्धत:** रिक्त जागांसाठी 'व्हर्टिकल प्रेफरन्स मॉडेल' (Vertical Preference Model) अवलंबले जाईल.
- क्रीमी लेअर:** आयोगाची शिफारस फेटाळून सरकारने सर्वांना आरक्षणात समाविष्ट करण्याचा निर्णय घेतला.

नवीन आरक्षणाचे स्वरूप (New Reservation Matrix - 2025)

गट (Group)	स्वरूप (Description)	जातींची संख्या	आरक्षणाचा वाटा
गट I (Group I)	अत्यंत मागास (उदा. मांग, मेहतर)	१५	१%
गट II (Group II)	मध्यम लाभार्थी (उदा. मादिगा)	१८	९%
गट III (Group III)	तुलनेने प्रगत (उदा. माला)	२६	५%

न्यायमूर्ती भूषण रामकृष्ण गवई: भारताचे ५२ वे सरन्यायाधीश (Justice B.R. Gavai: 52nd CJI)

- ऐतिहासिक नोंद:** भारताचे दुसरे दलित आणि पहिले बौद्ध धर्मीय सरन्यायाधीश ठरले आहेत.
- कार्यकाळ:** १४ मे २०२५ रोजी शपथ, तर २३ नोव्हेंबर २०२५ रोजी सेवानिवृत्त झाले.
- वारसा:** त्यांनी संजीव खन्ना (५१ वे) यांच्यानंतर पदभार स्वीकारला, सूर्यकांत (५३ वे) उत्तराधिकारी झाले.
- महत्त्वाचे निकाल:** निवडणूक रोखे रद्द करणे आणि कलम ३७० हटवण्याचा निर्णय कायम ठेवला.
- कौटुंबिक पार्श्वभूमी:** अमरावतीचे रहिवासी असून वडील आर. एस. गवई रिपब्लिकन पक्षाचे नेते होते.
- सांख्यिकी:** सर्वोच्च न्यायालयात ६ वर्षांच्या कार्यकाळात त्यांनी एकूण ४६४ निकाल स्वतः लिहिले.

महाराष्ट्रातील आतापर्यंतचे सरन्यायाधीश (CJIs from Maharashtra)

क्र.	नाव (CJI Name)	विशेष माहिती (Key Fact)
७ वे	पी. बी. गजेंद्रगडकर	कामगार कायदांचे जनक मानले जातात.
११ वे	एम. हिदायतुल्ला	सरन्यायाधीश, उपराष्ट्रपती आणि प्रभारी राष्ट्रपती पद भूषवले.

क्र.	नाव (CJI Name)	विशेष माहिती (Key Fact)
१६ वे	वाय. व्ही. चंद्रचूड	सर्वाधिक काळ (७ वर्षांहून अधिक) पदावर राहणारे सरन्यायाधीश.
४७ वे	एस. ए. बोबडे	नागपूरचे असून अयोध्या निकालाच्या घटनापीठात समावेश होता.
५० वे	डी. वाय. चंद्रचूड	वाय. व्ही. चंद्रचूड यांचे सुपुत्र (पहिली पिता-पुत्र जोडी).
५२ वे	बी. आर. गवई	नागपूर खंडपीठातून सर्वोच्च न्यायालयात जाणारे दुसरे सरन्यायाधीश.

वक्फ (सुधारणा) कायदा, २०२५: 'उम्मीद' कायदा (The Waqf Amendment Act - UWMEED Act)

- नाव बदल:** १९९५ च्या कायद्याचे नाव बदलून 'उम्मीद' (UWMEED) कायदा असे करण्यात आले आहे.
- अमलबजावणी:** राष्ट्रपतींच्या संमतीनंतर ८ एप्रिल २०२५ पासून हा कायदा देशभर लागू झाला.
- प्राधिकरण:** जगदंबिका पाल यांच्या अध्यक्षतेखालील JPC च्या शिफारशीनंतर हा कायदा मंजूर झाला.
- जिल्हाधिकारी अधिकार:** मालमत्ता सरकारी की वक्फ, याचा अंतिम निर्णय आता जिल्हाधिकारी (Collector) घेतील.
- कलम ४० रद्द:** वक्फ बोर्डाचा स्वतःहून मालमत्ता वक्फ म्हणून घोषित करण्याचा अधिकार संपुष्टात आला.
- समावेशकता:** केंद्रीय वक्फ परिषदेत २ बिगर मुस्लिम सदस्य आणि किमान २ महिला अनिवार्य आहेत.

महत्त्वाच्या तारखा आणि घटनाक्रम (Timeline of Passage)

टप्पा (Stage)	तारीख (Date)	तपशील (Details)
लोकसभा मंजुरी	३ एप्रिल २०२५	किरण रिजिजू यांनी विधेयक मांडले होते.
राज्यसभा मंजुरी	४ एप्रिल २०२५	वरच्या सभागृहातून बिनविरोध मंजूर.
राष्ट्रपतींची स्वाक्षरी	५ एप्रिल २०२५	राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी मान्यता दिली.
प्रारंभ तारीख	८ एप्रिल २०२५	राजपत्रातील प्रसिद्धीसह अंमलबजावणी सुरू.

प्रमुख बदल आणि तांत्रिक बाबी (Key Changes & Specifications)

- वक्फ व्याख्या:** किमान ५ वर्षे इस्लामचे पालन करणारा मालक वक्फ करू शकतो.
- वक्फ बाय युजर रद्द:** केवळ दीर्घकालीन धार्मिक वापरावरून मालकी हक्क सांगता येणार नाही.
- न्यायालयीन अपील:** वक्फ ट्रायब्युनलच्या निर्णयाविरुद्ध ९० दिवसांत उच्च न्यायालयात दाद मागता येईल.
- आर्थिक सुधारणा:** बोर्डाला द्यावा लागणारा वार्षिक वाटा ७% वरून ५% करण्यात आला आहे.
- राज्य बोर्ड रचना:** शिया, सुन्नी, बोहरा, आगाखानी आणि OBC मुस्लिम प्रतिनिधींचा समावेश असेल.

तमिळनाडू राज्यपाल विधेयक निकाल २०२५ (The Tamil Nadu Governor's Veto Verdict)

- न्यायपीठ:** न्यायमूर्ती जे.बी. पारडीवाला आणि आर. महादेवन यांच्या खंडपीठाने हा निकाल दिला.
- निकालाचे स्वरूप:** राज्यपालांनी १० विधेयके प्रलंबित ठेवणे बेकायदेशीर आणि त्रुटीपूर्ण असल्याचे न्यायालयाने ठरवले.
- अनुच्छेद १४२ चा वापर:** अवाजवी विलंबामुळे प्रलंबित १० विधेयकांना 'मान्य' (Deemed Assent) असल्याचे घोषित केले.
- नकाराधिकारावर मर्यादा:** राज्यपालांना संसदेप्रमाणे 'पॉकेट विटो' किंवा 'अंबसोल्युट विटो' वापरण्याचा अधिकार नाही.
- वेळमर्यादा शिफारस:** सामान्य विधेयकांसाठी १ महिना आणि मंत्रिमंडळ सल्ल्याविरुद्ध असल्यास ३ महिने सुचवले.
- पुनर्विधेयक बंधन:** विधानसभेने विधेयक पुन्हा मंजूर केल्यास राज्यपालांना मंजूरी देणे बंधनकारक आहे.

परीक्षेसाठी महत्त्वाच्या घटनात्मक तरतुदी (Key Constitutional Articles)

अनुच्छेद (Article)	विषय (Subject)	महत्त्वाचा मुद्दा (Key Point)
अनुच्छेद २००	राज्यपालांचे अधिकार	मंजूरी देणे, राखून ठेवणे किंवा राष्ट्रपतींकडे पाठवणे.
अनुच्छेद २०१	राष्ट्रपतींची मंजूरी	राज्यपालांनी राखून ठेवलेल्या विधेयकांवर राष्ट्रपतींचा निर्णय.
अनुच्छेद १४३	राष्ट्रपतींचा सल्लागार अधिकार	सर्वोच्च न्यायालयाकडून कायदेशीर सल्ला घेण्याचा राष्ट्रपतींचा अधिकार.
अनुच्छेद ३६१	घटनात्मक संरक्षण	राज्यपाल आणि राष्ट्रपतींना पदावर असताना न्यायालयीन कारवाईतून संरक्षण.

ECINET: निवडणूक आयोगाचे एकात्मिक डिजिटल व्यासपीठ (Unified Digital Platform by ECI)

- घोषणा/प्रारंभ:** मे २०२५ मध्ये मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांनी विकासाची घोषणा केली.
- उद्देश:** निवडणूक आयोगाच्या ४० पेक्षा जास्त विद्यमान ॲप्स आणि पोर्टल्सचे एकीकरण करणे.
- प्रमुख वैशिष्ट्य:** मतदार हेल्पलाईन, cVIGIL, सुविधा २.० आणि सक्षम यांसारख्या लोकप्रिय ॲप्सचा समावेश.
- ध्येय:** निवडणूक प्रक्रिया अधिक पारदर्शक करणे आणि मतदारांसाठी एकल-बिंदू (Single-point) प्रवेश प्रदान करणे.
- व्याप्ती:** ५.५ कोटींहून अधिक वापरकर्त्यांना सुलभ UI/UX द्वारे अखंड सेवा पुरवणे हे उद्दिष्ट आहे.
- महत्त्व:** निवडणूक व्यवस्थापन कार्यक्षम करण्यासाठी हे एक महत्त्वाचे नागरी-केंद्रित (Citizen-centric) पाऊल आहे.

ECINET अंतर्गत एकत्रित होणारी प्रमुख ॲप्स (Major Apps under ECINET)

ॲपचे नाव (App Name)	मुख्य कार्य (Primary Function)
cVIGIL	आचारसंहिता भंगाची तक्रार करण्यासाठी.
Voter Helpline	मतदार नोंदणी आणि ओळखपत्रासाठी.

ॲपचे नाव (App Name)	मुख्य कार्य (Primary Function)
Suvidha 2.0	उमेदवारांना प्रचार सभांच्या परवानगीसाठी.
Saksham	दिव्यांग मतदारांना विशेष सुविधा देण्यासाठी.
KYC App	उमेदवारांची गुन्हेगारी पार्श्वभूमी तपासण्यासाठी.

ECINET: निवडणूक आयोगाचे एकात्मिक डिजिटल प्लॅटफॉर्म (Unified Digital Platform)

- घोषणा:** मे २०२५ मध्ये मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांनी घोषणा केली.
- उद्देश:** निवडणूक आयोगाच्या ४० हून अधिक ॲप्सचे एकाच प्लॅटफॉर्मवर एकीकरण करणे.
- समाविष्ट ॲप्स:** Voter Helpline, cVIGIL, Suvidha 2.0 आणि KYC App चा समावेश.
- ध्येय:** निवडणूक सेवा सुलभ करणे आणि पारदर्शक डिजिटल अनुभव प्रदान करणे.
- व्याप्ती:** ५.५ कोटींहून अधिक वापरकर्त्यांसाठी हे एक नागरी-केंद्रित व्यासपीठ असेल.

केरळ: पहिली ऑनलाइन कायमस्वरूपी लोक अदालत (Online Permanent Lok Adalats)

- उद्घाटन:** ११ एप्रिल २०२५; कोची येथे न्यायमूर्ती नितीन जामदार यांच्या हस्ते.
- वैशिष्ट्य:** ऑनलाइन अर्ज आणि सुनावणी देणारे केरळ हे देशातील पहिले राज्य.
- वैधानिक आधार:** विधी सेवा प्राधिकरण कायदा, १९८७ (कलम २२B) नुसार स्थापना.
- दर्जा:** कलम २१ नुसार लोक अदालत 'दिवाणी न्यायालय' (Civil Court) मानले जाते.
- निकालाचे स्वरूप:** या अदालतीचे निकाल अंतिम आणि सर्व पक्षांवर बंधनकारक असतात.

सागरी मालवाहतूक विधेयक २०२५ (Carriage of Goods by Sea Bill 2025)

- मंजूरी:** ७ मार्च २०२५ रोजी केंद्रीय मंत्रिमंडळाने या विधेयकास मंजूरी दिली.
- उद्देश:** १०० वर्षे जुन्या '१९२५ च्या कायद्याची' जागा घेणे हे उद्दिष्ट.
- नियम:** आंतरराष्ट्रीय मानकांनुसार 'हेग-विस्बी नियमांची' (Hague-Visby Rules) अंमलबजावणी करणार.
- महत्त्व:** आधुनिक जागतिक व्यापार आणि सागरी दायित्व पद्धतींशी सुसंगत बदल केले.

नेवा (NeVA): दिल्ली विधानसभा २८ वे डिजिटल विधिमंडळ (Delhi Joins NeVA)

- नोंद:** दिल्ली विधानसभा 'नेवा' स्वीकारणारे देशातील २८ वे विधिमंडळ ठरले आहे.
- मंजूरी:** जानेवारी २०२५ मध्ये प्रकल्प मंजूर; मार्च २०२५ मध्ये सामंजस्य करार.
- तंत्रज्ञान:** रिअल-टाइम अनुवादासाठी 'भाषिणी' (Bhashini) एआय (AI) साधनांचा वापर.

- **पहिले राज्य:** नागालँडने १९ मार्च २०२२ रोजी सर्वप्रथम 'नेवा' लागू केले.

आर्थिक घडामोडी

खासदार वेतन सुधारणा २०२५ (MP Salary Revision 2025)

- **अधिसूचना:** २४ मार्च २०२५; केंद्र सरकारने २४% वेतन वाढ अधिसूचित केली.
- **अंमलबजावणी:** १ एप्रिल २०२३ पासून ही वाढ पूर्वलक्षी प्रभावाने लागू आहे.
- **आधार:** महागाई निर्देशांकावर (CII) आधारित दर ५ वर्षांनी वेतन आढावा बंधनकारक.
- **वेतन बदल:** मूळ वेतन ₹१.२४ लाख आणि पेन्शन ₹३१,००० प्रति महिना झाले.

पंजाब विधानसभा: ऐतिहासिक डिजिटल आणि सामाजिक पुढाकार (Punjab Vidhan Sabha)

- **सांकेतिक भाषा:** १९ मार्च २०२५; कामकाजात सांकेतिक भाषा वापरणारे पहिले राज्य.
- **सर्च इंजिन:** १९ मार्च २०२५; विधिमंडळ चर्चेसाठी देशातील पहिले सर्च इंजिन लॉच.
- **व्याप्ती:** १९४७ ते २०२५ पर्यंतच्या सर्व चर्चा आता डिजिटल उपलब्ध आहेत.
- **प्राधिकरण:** अध्यक्ष कुलतार सिंग संधवान यांनी या तंत्रज्ञानाचे उद्घाटन केले.

महिला स्नेही ग्रामपंचायत आणि सशक्त पंचायत-नेत्री (MWFPG & Abhiyan)

- **प्रारंभ:** मार्च २०२५ मध्ये पंचायती राज मंत्रालयाने हे उपक्रम सुरू केले.
- **MWFPG:** प्रत्येक जिल्ह्यात किमान एक मॉडेल 'महिला स्नेही ग्रामपंचायत' स्थापन करणे.
- **सशक्त पंचायत-नेत्री:** महिला लोकप्रतिनिधींच्या (WERS) क्षमता बांधणीसाठी ४ मार्चला शुभारंभ.
- **स्थळ:** विज्ञान भवन, नवी दिल्ली येथील राष्ट्रीय कार्यशाळेत अभियानाची घोषणा.

J&K आमदार निधी: ₹३ कोटी वार्षिक वाटप (J&K MLA Fund 2025)

- **मंजुरी:** ३ मार्च २०२५ रोजी जम्मू-काश्मीर सरकारने आमदार निधी मंजूर केला.
- **तरतूद:** प्रत्येक आमदारासाठी वार्षिक ₹३ कोटी (३०० लाख) निधीचे वाटप निश्चित.
- **योजना:** याला 'मतदारसंघा विकास निधी' (CDF) म्हणून ओळखले जाते.
- **मर्यादा:** निधी केवळ पायाभूत सोयी आणि टिकाऊ मालमत्ता निर्मितीसाठीच वापरता येईल.

भारत-अमेरिका आणि भारत-चीन व्यापार (Trade Performance FY 2024-25)

- **भारत-अमेरिका:** सलग चौथ्या वर्षी अमेरिका भारताचा सर्वोच्च व्यापारी भागीदार; एकूण व्यापार \$१३१.८४ अब्ज.
- **निर्यात टप्पा:** भारताची अमेरिकेला होणारी निर्यात ११.६% ने वाढून \$८६.५१ अब्ज झाली.
- **व्यापार अधिशेष:** अमेरिकेसोबत भारताचा विक्रमी \$४१.१८ अब्ज व्यापार नफा (Surplus) आहे.
- **भारत-चीन:** चीन भारताचा दुसरा मोठा भागीदार; एकूण व्यापार तूट \$९९.२ अब्ज पर्यंत वाढली.
- **आयात वाढ:** चीनमधून होणारी आयात ११.५२% ने वाढून \$१३३.४५ अब्ज वर पोहोचली.

१०,००० वे FPO: शेतकरी सक्षमीकरणाचा टप्पा (10,000th FPO Landmark)

- **उद्दिष्ट:** फेब्रुवारी २०२५ मध्ये १०,००० शेतकरी उत्पादक संस्थांचे (FPOs) लक्ष्य पूर्ण झाले.
- **उद्घाटन:** २४ फेब्रुवारी २०२५; पंतप्रधान मोदींच्या हस्ते भागलपूर (बिहार) येथे उद्घाटन झाले.
- **नोंदणी:** १०,००० वे FPO 'अमी-ग्रामविकास FPO' हे खगरिया जिल्हा, बिहारमध्ये नोंदवले गेले.
- **पीक:** हे FPO प्रामुख्याने मका, केळी आणि भात यांच्या लागवड व विपणनावर आधारित आहे.
- **महत्त्व:** छोटे आणि अल्पभूधारक शेतकऱ्यांचे सामूहिक बळ वाढवण्यासाठी हा उपक्रम महत्त्वाचा आहे.

RBI व्याजदर बदल: एप्रिल २०२५ (RBI Policy Rate Changes)

- **कपात:** आरबीआयने (MPC) प्रमुख धोरणात्मक दरांमध्ये २५ बेसिस पॉइंट्स (bps) कपात केली.
- **रेपो रेट:** ६.२५% वरून ६.००% इतका कमी करण्यात आला आहे.
- **इतर दर:** SDF (५.७५%), MSF (६.२५%) आणि बँक रेट (६.२५%) इतका निश्चित झाला.
- **धोरण:** आरबीआयने आपला पवित्रा 'न्यूट्रल' वरून 'अॅकॉमोडेटिव्ह' (Accommodative) असा बदलला.
- **महागाई लक्ष्य:** मध्यम मुदतीसाठी ग्राहक किंमत निर्देशांक (CPI) ४% (± २%) ठेवण्याचे उद्दिष्ट.

वन स्टेट-वन RRB: टप्पा ४ एकीकरण (RRB Consolidation 2025)

- **प्रारंभ:** १ मे २०२५; केंद्रीय अर्थ मंत्रालयाने एकीकरणाचा चौथा टप्पा लागू केला.
- **बदल:** देशातील प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची (RRBs) संख्या ४३ वरून २८ पर्यंत कमी झाली.
- **वैधानिक आधार:** 'RRB कायदा १९७६' च्या कलम २३A(१) नुसार बँकांचे विलीनीकरण झाले.
- **मालकी:** केंद्र सरकार (५०%), राज्य सरकार (१५%) आणि प्रायोजक बँक (३५%) असे प्रमाण.
- **महत्त्व:** बँकांची कार्यक्षमता वाढवण्यासाठी उत्तर प्रदेश, बिहार, कर्नाटकमध्ये आता 'एकच RRB' असेल.

प्रादेशिक ग्रामीण बँका (RRBs): महत्वाचे फॅक्ट्स (RRB Prelims Facts)

- **स्थापना:** २ ऑक्टोबर १९७५; **नरसिंहम समितीच्या** (१९७५) शिफारशीनुसार स्थापना झाली.
- **पहिली बँक:** 'प्रथमा ग्रामीण बँक' (मोरादाबाद, यूपी); प्रायोजक बँक 'सिंडिकेट बँक' होती.
- **नियमन:** आरबीआयमार्फत नियमन आणि **नाबार्ड (NABARD)** मार्फत पर्यवेक्षण (Supervision) केले जाते.
- **प्राधान्य क्षेत्र:** या बँकांसाठी ७५% प्राधान्य क्षेत्र कर्ज (PSL) उद्दिष्ट अनिवार्य आहे.

RBI@90: आरबीआयचा गौरवशाली इतिहास (RBI 90 Years Journey)

- **स्थापना:** १ एप्रिल १९३५; १ एप्रिल २०२५ रोजी आरबीआयने ९० वर्षे पूर्ण केली.
- **सोहळा:** राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांच्या उपस्थितीत मुंबईत **₹९० चे चांदीचे नाणे** प्रसिद्ध.
- **आधार:** हिल्टन यंग कमिशन आणि डॉ. आंबेडकरांच्या 'द प्रॉब्लेम ऑफ द रुपी' पुस्तकाचा आधार.
- **गव्हर्नर:** पहिले सर ऑस्बोर्न स्मिथ; पहिले भारतीय गव्हर्नर **सी.डी. देशमुख** होते.
- **उपलब्धी:** IDBI, NABARD, NHB आणि अलीकडे UPI व डिजिटल रुपया (e₹) लॉच केले.

अमेरिका आयात शुल्क वाढ: टप्प्यानुसार विश्लेषण (US Tariff Hikes)

- **पहिला टप्पा:** एप्रिल २०२५; सर्व भारतीय वस्तूंचे २५% 'रेसिप्रोकल टॅरिफ' लागू करण्यात आला.
- **दुसरा टप्पा:** ऑगस्ट २०२५; अतिरिक्त २५% दंडात्मक शुल्क, एकूण आयात शुल्क ५०% वर पोहोचले.
- **व्यापार स्थिती:** अमेरिका भारताचा सर्वात मोठा भागीदार असून द्विपक्षीय व्यापार **\$२१२.३ अब्ज** (२०२४) आहे.
- **निर्यात वाटा:** भारताच्या एकूण निर्यातीपैकी १८% ते २०% वाटा एकट्या अमेरिकेचा आहे.
- **व्यापार अधिशेष:** आर्थिक वर्ष २०२५ साठी भारताचा अमेरिकेसोबत **\$४१.१८ अब्ज** नफा (Surplus) आहे.

भारत-अमेरिका व्यापार: प्रमुख वस्तू (Key Export & Import Commodities)

- **प्रमुख निर्यात:** इलेक्ट्रिकल मशिनरी (\$१५.८ अब्ज), हिरे/मौल्यवान खडे (\$१०.१ अब्ज), औषधे (\$९.७ अब्ज).
- **प्रमुख आयात:** खनिज इंधन/कच्चे तेल (\$१४.३ अब्ज), रत्ने/मौल्यवान धातू (\$५.३ अब्ज).
- **ऊर्जा:** भारताच्या एकूण तेल आयातीत अमेरिकेचा वाटा ४.६% वरून **८.१%** (नोव्हेंबर २०२५) झाला.
- **धोरणात्मक वस्तू:** एरोस्पेस आणि संरक्षण उपकरणांची आयात, तर कापड आणि रसायनांची निर्यात महत्त्वाची.

इंडोनेशिया: न्यू डेव्हलपमेंट बँक (NDB) मध्ये सामील (Indonesia Joins NDB)

- **नोंद:** २५ मार्च २०२५ रोजी इंडोनेशिया NDB चा **९ वा सदस्य** म्हणून सामील झाला.

- **गुंतवणूक:** सदस्यत्वासाठी इंडोनेशियाने \$१ अब्ज इतकी आर्थिक गुंतवणूक केली आहे.
- **पार्श्वभूमी:** जानेवारी २०२५ मध्ये इंडोनेशिया 'ब्रिक्स' (BRICS) गटामध्ये सामील झाला होता.
- **प्राधान्य:** अक्षय ऊर्जा, बायोडीझेल (B40 कार्यक्रम) आणि नागरी आधुनिकीकरणे लक्ष केंद्रित करणार.
- **महत्त्व:** आग्नेय आशियातील मोठी अर्थव्यवस्था आणि NDB मध्ये सामील होणारा पहिला G20 सदस्य.

न्यू डेव्हलपमेंट बँक (NDB): महत्त्वाचे फॅक्ट्स (NDB Prelims Facts)

- **स्थापना:** २०१५ मध्ये ब्रिक्स (BRICS) देशांद्वारे स्थापना; मुख्यालय **शांघाय (चीन)** येथे आहे.
- **भारत कार्यालय:** 'गिफ्ट सिटी' (GIFT City), गुजरात येथे प्रादेशिक कार्यालय कार्यरत आहे.
- **नेतृत्व:** सध्याच्या अध्यक्ष **डिल्मा रौसेफ** (ब्राझीलच्या माजी राष्ट्रपती) आहेत.
- **विस्तार:** एकूण ११ सदस्य; अल्जेरिया, उझबेकिस्तान, इथिओपिया हे अलीकडेच सामील झाले आहेत.

सुधारित MSME वर्गीकरण: १ एप्रिल २०२५ (Revised MSME Classification)

- **बदल:** गुंतवणूक मर्यादा २.५ पटीने आणि उलाढाल मर्यादा दुप्पट करण्यात आली आहे.
- **सूक्ष्म (Micro):** गुंतवणूक ₹२.५ कोटी; उलाढाल ₹१० कोटी पर्यंत.
- **लघु (Small):** गुंतवणूक ₹२५ कोटी; उलाढाल ₹१०० कोटी पर्यंत.
- **मध्यम (Medium):** गुंतवणूक ₹१२५ कोटी; उलाढाल ₹५०० कोटी पर्यंत.
- **निकष:** प्लांट, मशिनरी किंवा उपकरणांमधील गुंतवणूक आणि वार्षिक उलाढाल यावर आधारित.

IRCTC आणि IRFC ला 'नवरत्न' दर्जा (Navratna Status to IRCTC & IRFC)

- **घोषणा:** ३ मार्च २०२५; रेल्वे मंत्रालयांतर्गत दोन्ही कंपन्यांना 'नवरत्न' दर्जा प्राप्त.
- **क्रम:** IRCTC देशातील **२५ वी**, तर IRFC **२६ वी** नवरत्न कंपनी ठरली आहे.
- **स्वायत्तता:** कोणत्याही प्रकल्पात ₹१,००० कोटीपर्यंत स्वतंत्रपणे गुंतवणूक करण्याचा अधिकार मिळाला.
- **महसूल (FY24):** IRFC चा महसूल ₹२६,६००+ कोटी, तर IRCTC चा ₹४,२७० कोटी आहे.
- **पात्रता:** मिनीरलत्न-१ दर्जा आणि ६ आर्थिक निकषांवर १०० पैकी ६० गुण मिळवणे आवश्यक.

VDA (व्हर्च्युअल डिजिटल असेट) करप्रणाली: आर्थिक वर्ष २०२६-२७ (VDA Taxation)

- **स्थिरता:** क्रिप्टो आणि NFT वरील कर रचनेत कोणताही बदल नाही; **कलम 115BBH** आणि **194S** कायम.
- **कर दर:** VDA हस्तांतरणातून मिळणाऱ्या उत्पन्नावर **३०% कर + ४% उपकर (Cess)** लागू.

- **तोटा भरपाई:** एका VDA चा तोटा दुसऱ्या VDA च्या नफ्याशी किंवा इतर उत्पन्नाशी 'सेट-ऑफ' करता येणार नाही.
- **वजावट:** केवळ खरेदी खर्च (Cost of acquisition) वजा मिळेल; फी, ब्रोकरेज किंवा मायनिंग खर्च वजा मिळणार नाही.
- **TDS:** ₹१०,००० पेक्षा जास्त व्यवहारांवर (विशिष्ट व्यक्तींसाठी ₹५०,०००) १% TDS अनिवार्य.
- **भेटवस्तू:** ₹५०,००० पेक्षा जास्त किमतीचे क्रिप्टो गिफ्ट किंवा 'एअरड्रॉप्स' वैयक्तिक स्लॅब दराने करपात्र असतील.

वन नेशन वन पोर्ट आणि डॉक्युमेंटेशन सुधारणा (One Nation One Port)

- **उद्देश:** भारतीय बंदरांवरील कागदपत्रांमधील तफावत दूर करून लॉजिस्टिक खर्च आणि विलंब कमी करणे.
- **कंटेनर ऑपरेशन्स:** आवश्यक कागदपत्रांची संख्या १४३ वरून ९६ पर्यंत कमी (३३% घट).
- **बल्क कार्गो:** कागदपत्रांची संख्या १५० वरून १०६ पर्यंत कमी (२९% घट) करण्यात आली.
- **परिणाम:** या सुधारणेमुळे बंदरांवरील कामकाजात वेग आणि पारदर्शकता येईल.

सागर आकलन: राष्ट्रीय बंदर कामगिरी निर्देशांक (Sagar Ankalan - LPPI)

- **प्रारंभ:** २७ फेब्रुवारी २०२५ रोजी केंद्रीय मंत्री सर्वानंद सोनोवाल यांच्या हस्ते लॉंच.
- **उद्देश:** भारतीय बंदरांची कार्यक्षमता मोजण्यासाठी 'लॉजिस्टिक पोर्ट परफॉर्मन्स इंडेक्स' (LPPI) तयार करणे.
- **मानके:** सिंगापूर आणि रॉटरडॅम सारख्या जागतिक बंदरांच्या मानकांशी भारतीय बंदरांची तुलना केली जाईल.
- **सुसंगतता:** हा निर्देशांक PM गतिशक्ती आणि राष्ट्रीय लॉजिस्टिक धोरणाशी जोडलेला आहे.

भारत ग्लोबल पोर्ट्स कन्सोर्टियम (Bharat Global Ports Consortium)

- **स्थापना:** २७ फेब्रुवारी २०२५; जागतिक स्तरावर बंदरांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी स्थापना.
- **रचना:** IPGL (ऑपरेशन्स), SDCL (फायनान्स) आणि IPRCL (इन्फ्रास्ट्रक्चर) यांचे एकत्रीकरण.
- **लक्ष्य:** परदेशातील सुमारे २० बंदरांचा विकास आणि व्यवस्थापन करणे.
- **मॉडेल:** दुबईच्या 'DP वर्ल्ड' आणि सिंगापूरच्या 'PSA' धर्तीवर हे कन्सोर्टियम कार्य करेल.

मैत्री (MAITRI): जागतिक व्यापार डिजिटल व्यासपीठ (MAITRI Platform)

- **प्रारंभ:** २७ फेब्रुवारी २०२५; सागरी क्षेत्रातील सुधारणा पॅकेजचा भाग म्हणून लॉंच.
- **पूर्ण नाव:** Master Application for International Trade and Regulatory Interface.
- **कार्य:** व्यापारविषयक कागदपत्रांचे डिजिटलायझेशन आणि एकात्मिकरण करण्यासाठी 'मिडलवेअर प्लॅटफॉर्म'.
- **भूमिका:** जागतिक कॉरिडॉरसाठी 'डिजिटल बॅकबोन' म्हणून काम करून मंजुरी प्रक्रिया जलद करेल.

जागतिक बँक: विकसित भारत @2047 शिफारसी (World Bank Recommendations)

- **GDP वाढ:** पुढील २२ वर्षे सरासरी ७.८% वार्षिक विकास दर राखणे अनिवार्य.
- **गुंतवणूक:** २०३५ पर्यंत एकूण गुंतवणूक दर जीडीपीच्या ४०% पर्यंत नेणे आवश्यक.
- **श्रमशक्ती सहभाग:** एकूण श्रमशक्ती सहभाग ५६.४% वरून व्हिएतनामच्या धर्तीवर ७३% पर्यंत वाढवणे.
- **महिला सहभाग:** महिला श्रमशक्तीचा सहभाग ३५.६% वरून २०४७ पर्यंत ५०% करणे गरजेचे.
- **व्यापार:** जागतिक मूल्य साखळीत (GVC) सहभाग वाढवण्यासाठी व्यापार अडथळे कमी करण्याची शिफारस.

विकसित भारत २०४७: ध्येय आणि उद्दिष्टे (Viksit Bharat 2047 Vision)

- **लक्ष्य:** स्वातंत्र्याच्या शताब्दी वर्षापर्यंत (२०४७) भारताला पूर्णपणे विकसित राष्ट्र बनवणे.
- **आर्थिक उद्दिष्ट:** \$३० ट्रिलियन अर्थव्यवस्था; दरडोई उत्पन्न \$१८,००० ते \$२०,००० पर्यंत नेणे.
- **प्रमुख स्तंभ:** युवा (Youth), गरीब (Poor), महिला (Women) आणि अन्नदाता (Farmers) यांवर विशेष भर.
- **शाश्वत विकास:** २०७० पर्यंत नेट झिरो उत्सर्जन; २०३० पर्यंत ५०० GW अक्षय ऊर्जा निर्मिती.
- **रोजगार:** मॅन्युफॅक्चरिंग क्षेत्राचा वाटा जीडीपीच्या २५% पर्यंत वाढवून मोठ्या प्रमाणावर रोजगार निर्मिती.

मॉर्गन स्टॅन्ले: भारताची तिसरी मोठी अर्थव्यवस्था (India's Path to 3rd Largest Economy)

- **लक्ष्य वर्ष:** २०२८ पर्यंत जपान आणि जर्मनीला मागे टाकून भारत तिसरी मोठी अर्थव्यवस्था बनेल.
- **GDP वाढ:** २०२३ मधील \$३.५ ट्रिलियन वरून २०२८ पर्यंत \$५.७ ट्रिलियन पर्यंत वाढ अपेक्षित.
- **दीर्घकालीन:** २०३५ पर्यंत भारतीय अर्थव्यवस्था दुपटीने वाढून \$१०.६ ट्रिलियन वर पोहोचेल.
- **जागतिक योगदान:** पुढील दशकात जागतिक विकास दरात भारताचा वाटा २०% इतका असेल.
- **दरडोई उत्पन्न:** २०२५ मधील \$२,५९४ वरून २०३५ पर्यंत \$५,६८३ पर्यंत वाढण्याचा अंदाज.

भारताचे कोळसा उत्पादन: ऐतिहासिक टप्पा (India's Coal Production FY 2024-25)

- **विक्रम:** २० मार्च २०२५ रोजी भारताने १ अब्ज टनाचा (1 Billion Tonne) टप्पा ओलांडला.
- **एकूण उत्पादन:** १०४७.५२ दशलक्ष टन (MT); मागील वर्षाच्या तुलनेत ४.९८% वाढ.
- **ऊर्जा सुरक्षा:** देशातील एकूण वीज निर्मितीपैकी ७४% पेक्षा जास्त वीज कोळशावर आधारित.
- **आयात घट:** कोळसा आयात ७.९% ने घटून २४३.६२ MT पर्यंत खाली आली.
- **राज्य निहाय:** ओडिशा (२३९.४० MT) उत्पादनात आघाडीवर; त्यानंतर छत्तीसगड आणि झारखंडचा क्रमांक.
- **साठे:** झारखंडमध्ये सर्वाधिक भौगोलिक साठे (२६%) आहेत, तर उत्पादन ओडिशात सर्वाधिक होते.

BSE चे १५० वे वर्ष: आशियातील सर्वात जुना शेअर बाजार (BSE 150 Years Milestone)

- स्थापना:** १ जुलै १८७५; प्रेमचंद रॉयचंद यांनी 'द नेटिव्ह शेअर अँड स्टॉक ब्रोकर्स असोसिएशन' म्हणून केली.
- महत्त्व:** आशियातील पहिला आणि जगातील १० वा सर्वात जुना स्टॉक एक्सचेंज.
- वैशिष्ट्य:** १९५६ च्या कायद्यांतर्गत कायमस्वरूपी मान्यता मिळवणारा भारतातील पहिला एक्सचेंज.
- १५० वा वर्धापन दिन:** एप्रिल २०२५ मध्ये साजरा; भारत सरकारने ₹१५० चे स्मारक नाणे जारी केले.
- तंत्रज्ञान:** १९८६ मध्ये सेन्सेक्स (Sensex) आणि १९९५ मध्ये बोल्ट (BOLT) इलेक्ट्रॉनिक ट्रेडिंग सुरू केले.

भारतीय ट्रेडिंग मार्केटची उत्क्रांती: घटनाक्रम (Evolution of Indian Trading Markets)

कालखंड (Period)	महत्त्वाची घटना (Key Events)
१८७५-१९५६	BSE ची स्थापना (१८७५); १९५६ च्या कायद्याने अधिकृत कायदेशीर मान्यता.
१९८६-१९९२	सेन्सेक्स (SENSEX) लॉच (१९८६); हर्षद मेहता घोटाळ्यानंतर SEBI ला वैधानिक अधिकार.
१९९२-१९९६	NSE ची स्थापना (१९९२); १९९४ मध्ये देशव्यापी इलेक्ट्रॉनिक ट्रेडिंग आणि १९९६ मध्ये निफ्टी ५०.
२०१७-२०१८	GIFT सिटी येथे India INX (पहिले आंतरराष्ट्रीय एक्सचेंज) सुरू झाले.
२०२३-२०२५	T+1 सेटलमेंट प्रणालीची पूर्ण अंमलबजावणी; २०२५ मध्ये BSE ची १५० वर्षे पूर्ण.

भारत-यूके मुक्त व्यापार करार: CETA अंमलबजावणी २०२५ (India-UK FTA)

- स्वाक्षरी:** जुलै २०२५; २०३० पर्यंत द्विपक्षीय व्यापार \$१२० अब्ज करण्याचे उद्दिष्ट.
- भारत लाभ:** यूकेला होणाऱ्या ९९% निर्यातीला 'शुल्कमुक्त प्रवेश' (Duty-free access) प्राप्त.
- यूके लाभ:** स्कॉच व्हिस्कीवरील शुल्क १५०% वरून सुरुवातीला ७५%, नंतर १० वर्षांत ४०% होणार.
- महत्त्व:** द्विपक्षीय गुंतवणूक आणि सेवा क्षेत्रातील सहकार्य वाढवण्यासाठी हा ऐतिहासिक करार आहे.
- परिणाम:** भारतीय कापड, दागिने आणि कृषी उत्पादनांना ब्रिटीश बाजारपेठेत मोठी संधी मिळेल.

IEPFA एकात्मिक पोर्टल आणि बँकनेट (BAANKNET) २०२५

- IEPFA पोर्टल:** ऑगस्ट २०२५; दावा न केलेल्या लाभांश आणि शेअर्ससाठी युनिफाइड डिजिटल प्लॅटफॉर्म.
- वैशिष्ट्य:** हे पोर्टल 'डिपॉझिटरीज' आणि PFMS ला जोडून मध्यस्थांची गरज संपवते.
- बँकनेट (BAANKNET):** ३ जानेवारी २०२५; सर्व १२ सार्वजनिक बँकांसाठी एकत्रित ई-लिलाव प्लॅटफॉर्म लॉच.

- प्राधिकरण:** केंद्रीय वित्तीय सेवा विभाग (DFS) द्वारे पारदर्शकता वाढवण्यासाठी हा पुढाकार.
- फायदा:** मालमत्ता जपती आणि लिलाव प्रक्रियेत वेग येऊन बँकांची थकीत कर्जे कमी होण्यास मदत.

पंतप्रधान मित्रा पार्क: धार आणि अमरावती (PM MITRA Parks)

- धार (MP):** १७ सप्टेंबर २०२५; २,१५८ एकरचा देशातील पहिला कार्यान्वित 'पीएम मित्रा पार्क'.
- अमरावती (MH):** नांदगाव पेठ येथे १,०२० एकरवर 'ब्राऊनफील्ड' वस्त्रोद्योग प्रकल्पाचे काम सुरू.
- गुंतवणूक:** अमरावती पार्कमध्ये ₹१०,००० कोटी गुंतवणूक आणि ३ लाख रोजगार निर्मितीचे लक्ष्य.
- मॉडेल:** संपूर्ण 5F व्हॅल्यू चेन (Farm to Fiber to Factory to Fashion to Foreign) एकात्मिक.
- लक्ष्य:** जागतिक वस्त्रोद्योग बाजारपेठेत भारताचा निर्यातीतील वाटा मोठ्या प्रमाणात वाढवणे.

सुवर्ण ठेव योजना (GMS) २०२५: धोरणात्मक बदल

- बदल:** २६ मार्च २०२५ पासून मध्यम आणि दीर्घकालीन सरकारी ठेवी (MLTGD) बंद.
- इतिहास:** पंतप्रधान मोदींनी ५ नोव्हेंबर २०१५ रोजी ही योजना (GMS) सुरू केली होती.
- मूळ उद्देश:** घरातील पडून असलेले सोने उत्पादक कामासाठी बँकेत आणणे हे ध्येय होते.
- पर्याय:** या योजनेने १९९९ च्या 'गोल्ड डिपॉझिट स्कीम'ची जागा घेतली होती.

पोलाद आयातीवर 'सेफगार्ड ड्युटी' (Safeguard Duty on Steel)

- अंमलबजावणी:** ३० डिसेंबर २०२५; देशांतर्गत पोलाद उद्योगांच्या संरक्षणासाठी ३ वर्षांकरिता लागू.
- स्लाइडिंग स्केल:** वर्ष १ (१२%), वर्ष २ (११.५%) आणि वर्ष ३ (११%) असे शुल्क असेल.
- वस्तू:** ठराविक अलॉय आणि नॉन-अलॉय 'फ्लॅट स्टील' उत्पादनांच्या आयातीवर हे शुल्क अनिवार्य.
- प्राधिकरण:** केंद्रीय अर्थ मंत्रालयाने स्वस्त चिनी आयातीवर लगाम लावण्यासाठी हा निर्णय घेतला.

SECL पेस्ट फिल तंत्रज्ञान: पहिली 'ग्रीन मायनिंग' मोहीम (SECL Paste Fill Technology)

- करार:** १८ एप्रिल २०२५ रोजी SECL आणि TMC मिनरल रिसोर्सेस यांच्यात करार संपन्न.
- मूल्य:** ₹७,०४० कोटी; सार्वजनिक उपक्रमाचा (PSU) हा पहिला ग्रीन मायनिंग उपक्रम आहे.
- तंत्रज्ञान:** खाणीतील रिक्त जागा भरण्यासाठी 'पेस्ट फिल' तंत्रज्ञानाचा वापर केला जाईल.
- महत्त्व:** यामुळे पर्यावरणाचे रक्षण होऊन कोळसा खाणकाम अधिक सुरक्षित आणि शाश्वत होईल.

भारतीय विमान वाहतूक: २०२६ मधील वेगाने वाढणारी बाजारपेठ (India Aviation Forecast 2026)

- पूर्वानुमान:** 'बोईंग'च्या (Boeing) अहवालानुसार भारत २०२६ मध्ये जगातील सर्वात वेगवान बाजारपेठ ठरेल.
- प्रवासी वाढ:** देशांतर्गत प्रवासी वाहतुकीत वार्षिक ७% दराने वाढ अपेक्षित आहे.
- विमान ताफा:** २०२६ पासून वाढून २०४३ पर्यंत भारताचा विमान ताफा चौपट होईल.
- चालक शक्ती:** वाढती मध्यमवर्गीय लोकसंख्या आणि सुधारित विमानतळ पायाभूत सुविधा ही मुख्य कारणे.

तामिळनाडू GSDP वृद्धी २०२४-२५ (Tamil Nadu GSDP Growth)

- वृद्धी दर:** २०२४-२५ मध्ये १६% दराने वाढ; प्रमुख राज्यांमध्ये सर्वाधिक वेगवान वृद्धी.
- अर्थव्यवस्थेचा आकार:** तामिळनाडूचा GSDP आता ₹३१.१९ लाख कोटी वर पोहोचला आहे.
- स्थान:** उत्पादक क्षेत्र आणि सेवा क्षेत्रातील कामगिरीमुळे भारतची दुसरी मोठी राज्य अर्थव्यवस्था.

स्विगी-कामगार मंत्रालय सामंजस्य करार (Swiggy-Labour Ministry MoU)

- स्वाक्षरी:** १५ एप्रिल २०२५; कामगार मंत्रालय आणि 'स्विगी' (Swiggy) यांच्यात करार.
- उद्देश:** गिग इकॉनॉमी (Gig Economy) मधील नोकऱ्या वाढवणे आणि NCS पोर्टल सोबत एकत्रीकरण.
- लक्ष्य:** लॉजिस्टिक क्षेत्रात पुढील २-३ वर्षात १२ लाख रोजगाराच्या संधी निर्माण करणे.
- फायदा:** डिलिव्हरी पार्टनर आणि इतर कर्मचाऱ्यांना सरकारी रोजगार सेवांचा लाभ सुलभ होईल.

प्रमुख बंदरांचे रँकिंग २०२४-२५ (Major Ports Ranking)

- प्रथम:** पारादीप बंदर (ओडिशा) - १५०.४१ MMT मालवाहतुकीसह अव्वल स्थान राखले.
- द्वितीय:** दीनदयाल बंदर (गुजरात) - पहिल्यांदाच १५० MMT चा टप्पा ओलांडून दुसरे स्थान.
- तृतीय:** जवाहरलाल नेहरू पोर्ट ऑथॉरिटी (JNPT), महाराष्ट्र तिसऱ्या क्रमांकावर आहे.

जागतिक अक्षय ऊर्जा रँकिंग २०२५ (Global Renewable Rankings)

- सौर आणि एकूण ऊर्जा:** भारत जगात तिसऱ्या क्रमांकावर (चीन आणि अमेरिकेनंतर).
- पवन ऊर्जा:** २०२५ मध्ये जर्मनीला मागे टाकून भारत पुन्हा तिसऱ्या स्थानी पोहोचला.
- क्षमता:** डिसेंबर २०२५ पर्यंत भारताची एकूण अक्षय ऊर्जा क्षमता २५८ GW झाली आहे.
- टप्पा:** ५०% बिगर-जीवाश्म इंधन क्षमतेचे २०३० चे लक्ष्य जून २०२५ मध्येच (५ वर्षे आधी) पूर्ण.
- ऊर्जा मिश्रण:** एकूण अक्षय ऊर्जेमध्ये सौर (५३%) आणि पवन (२१%) यांचा मुख्य वाटा आहे.

अक्षय ऊर्जा उद्दिष्टे: वेळेआधीच साध्य (Renewable Energy Milestones)

- एकूण क्षमता:** डिसेंबर २०२५ पर्यंत भारताची एकूण अक्षय ऊर्जा क्षमता २५८ GW वर पोहोचली.
- ऊर्जा मिश्रण:** एकूण क्षमतेमध्ये सौर ऊर्जा (५३%) आणि पवन ऊर्जा (२१%) यांचा मुख्य वाटा.
- विक्रम:** ५०% बिगर-जीवाश्म इंधन क्षमतेचे २०३० चे लक्ष्य जून २०२५ मध्येच (५ वर्षे आधी) साध्य.
- महत्त्व:** पॅरिस करारांतर्गत दिलेल्या वचनबद्धतेनुसार भारताची शाश्वत ऊर्जेकडे वेगवान वाटचाल सुरू आहे.

NITI-NCAER राज्य आर्थिक मंच: 'फिस्कल डेटा हब' लॉन्च (Fiscal Data Hub)

- प्रारंभ:** १ एप्रिल २०२५; अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांच्या हस्ते नवी दिल्लीत उद्घाटन.
- विकास:** नीती आयोग आणि NCAER यांनी संयुक्तपणे हे पोर्टल विकसित केले आहे.
- सामग्री:** यामध्ये राज्यांच्या मागील ३० वर्षांचा वित्तीय (Fiscal) आणि सामाजिक डेटा उपलब्ध आहे.
- उद्देश:** राज्यांच्या आर्थिक धोरणांचे विश्लेषण आणि पुराव्यांवर आधारित धोरण निर्मिती सुलभ करणे.

पूर्व किनारपट्टी रेल्वे (East Coast Railway): मालवाहतुकीत नवा विक्रम

- यश:** २०२४-२५ आर्थिक वर्षात २५९.२५४ दशलक्ष टन मालवाहतूक करणारा पहिला रेल्वे विभाग.
- टप्पा:** २१ मार्च २०२५ रोजी २५० MT चा टप्पा ओलांडणारा भारतीय रेल्वेचा पहिला झोन ठरला.
- महत्त्व:** कोळसा आणि लोहखनिजाच्या विक्रमी वाहतुकीमुळे या विभागाने हे ऐतिहासिक यश मिळवले.

मेघालयातील पहिली वैज्ञानिक कोळसा खाण: सारंगखाम-ए (Saryngkham-A)

- उद्घाटन:** १७ मार्च २०२५ रोजी मुख्यमंत्री कॉनराड संगमा यांच्या हस्ते उद्घाटन.
- स्थान:** पूर्व जैतिया हिल्स जिल्हा; २०१४ च्या 'रेंट-होल' मायनिंग बंदीनंतरची पहिली अधिकृत खाण.
- वैशिष्ट्य:** एनजीटी (NGT) च्या बंदीनंतर वैज्ञानिक पद्धतीने कोळसा उत्खनन सुरू करणारे मेघालय पहिले राज्य.

महत्त्वाचे आर्थिक करार आणि सुधारणा २०२५ (Economic MoUs & Reforms)

- DPIIT-YES Bank:** २० मार्च २०२५; 'स्टार्टअप इंडिया' आणि 'हेडस्टार्टअप' कार्यक्रमांतर्गत उत्पादक स्टार्टअप्सना अर्थसाहा.
- RBI-मॉरिशस:** १३ मार्च २०२५; भारतीय रुपया (INR) आणि मॉरिशियन रुपया (MUR) मध्ये द्विपक्षीय व्यापारासाठी करार.
- SEBI सुधारणा:** मार्च २०२५; सोशल स्टॉक एक्सचेंजवरील (ZCZP) गुंतवणुकीची किमान मर्यादा ₹१०,००० वरून ₹१,००० केली.
- तामिळनाडू बजेट:** २०२५-२६ च्या बजेट लोमोमध्ये अधिकृत रुपया चिन्हाएवजी (₹) तामिळ अक्षर '₹' (Ru) वापरले.

खनिज उत्खनन आणि आंतरराष्ट्रीय सहकार्य (Minerals & ADB)

- खनिज परवाना (EL) लिलाव:** १३ मार्च २०२५; गोव्यातून लिथियम, तांबे आणि REE सारख्या १३ ब्लॉक्सचा पहिला लिलाव.
- ADB फ्रंटियर सीड:** १३ मार्च २०२५; आशियाई विकास बँकेने पॅसिफिक देशांच्या विकासासाठी \$४ दशलक्ष निधी लॉच केला.
- उद्देश:** पॅसिफिक क्षेत्रातील स्थानिक भांडवली बाजार विकास आणि शाश्वत महासागर संवर्धनास पाठिंबा देणे.

RBI: सेंट्रल बँकिंग 'डिजिटल ट्रान्सफॉर्मेशन अवॉर्ड २०२५' (Digital Transformation Award 2025)

- विजेता:** भारतीय रिझर्व्ह बँकेला (RBI) लंडनस्थित 'सेंट्रल बँकिंग' तर्फे हा पुरस्कार मिळाला.
- घोषणा:** १३ मार्च २०२५ रोजी आरबीआयच्या डिजिटल उपक्रमांसाठी हा सन्मान जाहीर झाला.
- प्रमुख उपक्रम:** आरबीआयची 'प्रवाह' (Pravaah) आणि 'सारथी' (Sarathi) ही पोर्टल्स यासाठी कारणीभूत ठरली.
- सारथी (Sarathi):** जानेवारी २०२३ मध्ये लॉच; १३,५०० हून अधिक कर्मचाऱ्यांचे अंतर्गत कामकाज डिजिटल केले.
- प्रवाह (Pravaah):** मे २०२४ मध्ये लॉच; बाह्य वापरकर्त्यांना ७० हून अधिक नियामक अर्ज ऑनलाइन भरण्याची सोय.

वाराणसी मल्टी-मॉडल लॉजिस्टिक पार्क (Varanasi MMLP MoU 2025)

- करार:** ११ मार्च २०२५ रोजी NHLML आणि IWAI यांच्यात वाराणसी प्रकल्पासाठी सामंजस्य करार.
- व्याप्ती:** १५० एकरवर पसरलेले हे अत्याधुनिक लॉजिस्टिक पार्क वाराणसी येथे उभारले जाईल.
- एकत्रीकरण:** हा प्रकल्प राष्ट्रीय महामार्ग-७, राष्ट्रीय जलमार्ग-१ (NW-1) आणि इस्टर्न डेडिकेटेड फ्रेट कॉरिडॉरला जोडेल.
- महत्त्व:** उत्तर भारतातील मालवाहतूक खर्च कमी करणे आणि कनेक्टिव्हिटी सुधारणे हे मुख्य ध्येय आहे.

विझिंजम बंदर: भारताचे पहिले ट्रान्सशिपमेंट हब (Vizhinjam Seaport)

- उद्घाटन:** २ मे २०२५ रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या हस्ते केरळमध्ये राष्ट्रार्पण.
- वैशिष्ट्य:** हे भारताचे पहिले 'सेमी-ऑटोमेटेड' ट्रान्सशिपमेंट बंदर (Transshipment Hub) आहे.
- नैसर्गिक खोली:** २० मीटर नैसर्गिक खोली (Draft) असल्यामुळे येथे महाकाय जहाजे येऊ शकतात.
- महत्त्व:** यामुळे भारताचे आंतरराष्ट्रीय सागरी व्यापारातील अवलंबित्व कमी होऊन परकीय चलन वाचेल.

भारताची पहिली 'रोड ट्रेन': नागपुरात शुभारंभ (India's First Road Train 2025)

- प्रारंभ:** १५ फेब्रुवारी २०२५ रोजी केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी यांच्या हस्ते नागपूर येथे उद्घाटन.
- विकास:** 'व्होल्वो ट्रक्स' (Volvo) द्वारे विकसित आणि 'दिल्लीवरी' (Delhivery) द्वारे संचलन.
- लांबी:** या रोड ट्रेनची एकूण लांबी २५.२५ मीटर इतकी आहे.
- फायदा:** एकाच वेळी जास्त मालवाहतूक केल्यामुळे लॉजिस्टिक खर्च आणि इंधनाची मोठी बचत होईल.

भारत-युरोपियन युनियन (EU) व्यापार आणि तंत्रज्ञान परिषद (TTC 2025)

- बैठक:** २८ फेब्रुवारी २०२५ रोजी नवी दिल्लीत दुसरी मंत्रिमंडळ स्तरीय बैठक पार पडली.
- लक्ष्य क्षेत्र:** सेमीकंडक्टर सप्लाय चेन, **AI नैतिकता**, आणि ६जी (6G) तंत्रज्ञान विकास.
- DPI:** डिजिटल पब्लिक इन्फ्रास्ट्रक्चरच्या जागतिक वापरासाठी दोन्ही बाजूंनी सहमती दर्शवली.

मार्च आणि एप्रिल २०२५ मधील महत्त्वाचे GI टॅग (GI Tags March-April 2025)

उत्पादन (Product)	राज्य (State)	श्रेणी (Category)
मराठवाडा केशर आंबा	महाराष्ट्र	कृषी (Agriculture)
वाराणसी शिफॉन साडी	उत्तर प्रदेश	हस्तकला (Handicrafts)
बस्तर लाकडी कलाकृती	छत्तीसगड	हस्तकला (Handicrafts)
कोडाईकनाल मलाई पुंहु (लसूण)	तामिळनाडू	कृषी (Agriculture)

मानव विकास निर्देशांक (HDI) २०२५: भारताच्या क्रमवारीत सुधारणा

- अहवाल:** UNDP द्वारे २०२५ चा मानव विकास अहवाल (HDR) प्रसिद्ध.
- शीर्षक:** "A Matter of Choice: People and Possibilities in the Age of AI".
- भारताचे स्थान:** १९३ देशांमध्ये १३० वे (गुण: ०.६८५); बांगलादेशसोबत संयुक्त स्थान.
- श्रेणी:** भारत 'मध्यम मानव विकास' गटात कायम असून 'उच्च' श्रेणीच्या (≥ 0.700) जवळ.
- जागतिक: आइसलॅंड (१ ला)**, नॉर्वे आणि स्वित्झर्लंड (संयुक्त २ रे) अक्ल स्थानी.

भारताचे प्रमुख सामाजिक निर्देशक (HDI २०२५ तपशील)

- आयुर्मान (Life Expectancy):** ७२ वर्षे (२०२२ मधील ६७.७ वर्षांवरून मोठी वाढ).
- शालेय शिक्षण (Schooling):** अपेक्षित वर्षे वाढून १३ वर्षे झाली (NEP २०२० चा परिणाम).
- दरडोई उत्पन्न (GNI):** \$९,०४७ (PPP नुसार).
- तुलना:** चीन (७८ वे) आणि श्रीलंका (८९ वे) आघाडीवर; पाकिस्तान (१६८ वे) पिछाडीवर.

HDI २०२५: सर्वोच्च आणि तळाचे ५ देश

श्रेणी	सर्वोच्च ५ देश (गुण)	तळाचे ५ देश (गुण)
१	आइसलॅंड (०.९७२)	दक्षिण सुदान (०.३८८)
२	नॉर्वे (०.९७०)	सोमालिया (०.४०४)
३	स्वित्झर्लंड (०.९७०)	मध्य आफ्रिकी प्रजासत्ताक (०.४१४)
४	डेन्मार्क (०.९६२)	चाड (०.४१६)
५	जर्मनी (०.९५९)	नायजर (०.४१९)

जागतिक दहशतवाद निर्देशांक (GTI) २०२५: ठळक मुद्दे

- **प्रसिद्धी:** ५ मार्च २०२५; सिडनीस्थित 'इन्स्टिट्यूट फॉर इकॉनॉमिक्स अँड पीस' (IEP) द्वारे १२ वी आवृत्ती.
- **भारताचे स्थान:** जगात १४ वे (गुण: ६.४१); प्रभावात किंचित वाढ झाली आहे.
- **सर्वाधिक प्रभावित: बुर्किना फासो (१ ला)** - सलग दुसऱ्या वर्षी सर्वाधिक प्रभावित देश.
- **शेजारील देश: पाकिस्तान (२ रा)** - TTP मुळे दहशतवादी घटनांमध्ये मोठी वाढ.
- **इतर प्रभावित:** सीरिया (३ रा), माली (४ था) आणि नायजर (५ वा) यांचा क्रमांक लागतो.

THE जागतिक विद्यापीठ रँकिंग २०२५ (THE World University Rankings)

- **संस्था:** 'टाइम्स हायर एज्युकेशन' (UK) द्वारे २०२५ ची क्रमवारी प्रसिद्ध.
- **निकष:** संशोधन गुणवत्ता (३०%), अध्यापन (२९.५%) आणि संशोधन वातावरण (२९%) यावर आधारित.
- **जागतिक प्रथम: ऑक्सफर्ड विद्यापीठ (UK);** सलग ९ व्या वर्षी जगात पहिल्या क्रमांकावर.
- **टॉप ५ विद्यापीठे:** १. ऑक्सफर्ड, २. MIT (US), ३. हार्वर्ड, ४. प्रिन्स्टन, ५. केंब्रिज.
- **भारत: IISc बेंगळूरू** भारतातील सर्वोत्तम संस्था; १०७ विद्यापीठांसह भारत चौथा सर्वाधिक प्रतिनिधित्व असलेला देश.

इंडिया जस्टिस रिपोर्ट (IJR) २०२५ (India Justice Report)

- **प्रसिद्धी:** टाटा ट्रस्ट (Tata Trusts) द्वारे अहवाल प्रसिद्ध करण्यात आला.
- **चार स्तंभ:** पोलीस, न्यायपालिका, तुरुंग आणि कायदेशीर मदत (Legal Aid).
- **मोठी राज्ये: कर्नाटक (१ ले)** अव्वल स्थानी; त्यानंतर आंध्र प्रदेश आणि तेलंगणा.
- **लहान राज्ये: सिक्कीम (१ ले)** प्रथम स्थानी, तर गोवा सर्वात तळाच्या स्थानी.
- **महाराष्ट्र:** १८ मोठ्या राज्यांमध्ये १० व्या क्रमांकावर (२०२२ मधील १२ व्या वरून सुधारणा).
- **निष्कर्ष:** पोलीस आणि न्यायपालिका दोन्हीमध्ये आरक्षणाचे लक्ष्य पूर्ण करणारे कर्नाटक हे एकमेव राज्य.

राज्यांची तुलना (मोठी आणि मध्यम राज्ये)

रँक	राज्य	गुण (१० पैकी)	बलस्थान / त्रुटी
१	कर्नाटक	६.७८	पोलीस आणि न्यायपालिका क्षमता
२	आंध्र प्रदेश	६.४१	कायदेशीर मदत (Legal Aid)
१०	महाराष्ट्र	५.३२	पोलीस सक्षमता
१७	उत्तर प्रदेश	३.८२	न्यायालयीन रिक्त पदे
१८	पश्चिम बंगाल	३.६५	बजेट वापराचा अभाव

फोर्ब्स जागतिक अब्जाधीश यादी २०२५: विक्रम आणि रँकिंग (Forbes Billionaires 2025)

- **वृद्धी:** जगात एकूण ३,०२८ अब्जाधीश आहेत (२०२४ मध्ये २,७८१ होते).

- **अव्वल ३:** १. इलॉन मस्क (\$३४२ अब्ज), २. मार्क झुकरबर्ग (\$२१६ अब्ज), ३. जेफ बेझोस (\$२१५ अब्ज).
- **भारत:** मुकेश अंबानी भारतातील सर्वात श्रीमंत (\$१०५ अब्ज; जगात १८ वे); गौतम अदानी (\$९२ अब्ज) दुसऱ्या स्थानी.
- **विक्रम:** भारतात विक्रमी २०५ अब्जाधीश आहेत; भारत जगात तिसऱ्या क्रमांकावर (अमेरिका आणि चीननंतर).
- **देश:** अमेरिका (९०२), चीन (५१६) आणि भारत (२०५) या देशांमध्ये सर्वाधिक अब्जाधीश आहेत.

पंचायत प्रगती निर्देशांक (PAI) २.०: २०२५ चा अहवाल (PAI 2.0 Report)

- **प्राधिकरण:** केंद्रीय पंचायती राज मंत्रालयाने शाश्वत विकासाच्या (SDG) आधारावर हा निर्देशांक जारी केला.
- **सुधारणा:** डेटा अचूकतेसाठी निर्देशांक ५१६ वरून १४७ पर्यंत कमी करण्यात आले आहेत.
- **आघाडीची राज्ये: गुजरात (३४६)** आणि तेलंगणा (२७०) या राज्यांमध्ये 'फ्रंट रनर' ग्रामपंचायतीची संख्या सर्वाधिक आहे.
- **स्थिती:** पहिल्या फेरीत ९०+ गुण मिळवून 'अचिह्वर' (Achiever) श्रेणीत एकही पंचायत पोहोचलेली नाही.
- **एकत्रीकरण:** हा निर्देशांक e-Gram Swaraj आणि MAITRI पोर्टलशी रिअल-टाइम ट्रॅकिंगसाठी जोडला आहे.

PAI २०२५: आघाडीची ५ राज्ये (Front Runner GPs: ७५-९० गुण)

रँक	राज्य (State)	फ्रंट रनर ग्रामपंचायतीची संख्या
१	गुजरात	३४६
२	तेलंगणा	२७०
३	त्रिपुरा	४२
४	महाराष्ट्र	८
५	मध्य प्रदेश	४

QS जागतिक विद्यापीठ रँकिंग २०२५: १५ वी आवृत्ती (QS University Rankings)

- **प्राधिकरण:** लंडनस्थित 'क्वाकवेरेली सायमंड्स' (QS) द्वारे ही क्रमवारी प्रसिद्ध करण्यात आली.
- **भारतीय नेतृत्व: IIT धनबाद (ISM)** - मिनरल आणि मायनिंग इंजिनीअरिंगमध्ये जगात टॉप ५० मध्ये.
- **महत्त्वाचे टप्पे:** IIT दिल्ली (२६ वे) आणि IIT बॉम्बे (२८ वे) इंजिनीअरिंग क्षेत्रात जागतिक स्तरावर अग्रेसर.
- **विक्रम:** अण्णा विद्यापीठाने 'पेपर्स पर फॅकल्टी' मध्ये १०० पैकी १०० असा परफेक्ट स्कोअर मिळवला.
- **इतर:** IIM अहमदाबाद बिझनेस स्टडीजमध्ये टॉप २५ मध्ये, तर दिल्ली विद्यापीठ सोशल पॉलिसी टॉप १०० मध्ये.

जागतिक आनंद अहवाल २०२५: 'केअरिंग अँड शेअरिंग' (World Happiness Report)

- **प्राधिकरण:** ऑक्सफर्ड विद्यापीठाच्या 'वेलबीइंग रिसर्च सेंटर' द्वारे हा अहवाल प्रसिद्ध झाला.
- **भारताचे स्थान:** १४७ देशांमध्ये ११८ वे (२०२४ मधील १२६ व्या क्रमांकावरून सुधारणा).

- **जागतिक विजेता: फिनलंड** - सलग आठव्या वर्षी जगातील सर्वात आनंदी देश (गुण ७.७३६).
- **तुलना:** सार्क (SAARC) देशांमध्ये **नेपाळ (९२ वे)** सर्वाधिक आनंदी, तर अफगाणिस्तान सर्वात तळाळा आहे.
- **निष्कर्ष:** भारताच्या क्रमवारीत सुधारणा झाली असली तरी पाकिस्तान (१०९ वे) अजूनही भारताच्या पुढे आहे.

- **श्रेणी:** यादीमध्ये कलाकार, नूतन शोधक, टायटन्स, नेते, आयकॉन्स आणि पायनियर्स अशा सहा श्रेणी आहेत.

जगातील सर्वोत्तम रुग्णालये २०२४ (World's Best Hospitals: Newsweek)

- **प्राधिकरण:** 'न्यूजवीक-स्टॅटिस्टा' (Newsweek-Statista) द्वारे ६ वी वार्षिक आवृत्ती प्रसिद्ध.
- **AIIMS दिल्ली:** भारतात प्रथम आणि जागतिक क्रमवारीत ९७ व्या स्थानी आहे.
- **खाजगी रुग्णालय:** मेदांता (गुरुग्राम) जागतिक स्तरावर १४६ व्या स्थानी (यादीतील एकमेव भारतीय खाजगी रुग्णालय).
- **व्याप्ती:** ३० देशांतील २,४०० हून अधिक रुग्णालयांचे वैद्यकीय तज्ज्ञांच्या सर्वेक्षणाद्वारे मूल्यमापन करण्यात आले.
- **निकष:** रुग्ण समाधान, क्लिनिकल मानके आणि तज्ज्ञांच्या शिफारशींवर आधारित ही क्रमवारी ठरवली जाते.

आनंदी आणि दुःखी देश २०२५ (Top & Bottom 5)

रँक	सर्वात आनंदी देश (गुण)	सर्वात दुःखी देश (गुण)
१	फिनलंड (७.७३६)	अफगाणिस्तान (१.४)
२	डेन्मार्क (७.५२१)	सिएरा लिओन (२.५)
३	आइसलँड (७.५१५)	लेबनॉन (२.७)
४	स्वीडन (७.३४५)	मलावी (२.९)
५	नेदरलँड्स (७.३०६)	झिम्बाब्वे (३.१)

दक्षिण आशिया आणि शेजारील देशांची स्थिती २०२५

देश	जागतिक रँक (२०२५)	बदल (२०२४ च्या तुलनेत)	स्थिती
चीन	६८ वे	↓ घट	प्रादेशिक नेता
नेपाळ	९२ वे	↑ सुधारणा	सार्कमध्ये अव्वल
पाकिस्तान	१०९ वे	↓ घट	भारताच्या पुढे
भारत	११८ वे	↑ सुधारणा	मध्यम सुधारणा
श्रीलंका	१३३ वे	↓ घट	पिछाडीवर
बांगलादेश	१३४ वे	↓ घट	पिछाडीवर
अफगाणिस्तान	१४७ वे	↓ घट	जगात शेवटचे

दिल्ली विमानतळ: जगातील ९ व्या क्रमांकाचे व्यस्त केंद्र (Delhi Airport: Global Top 9)

- **प्राधिकरण:** 'एअरपोर्ट कौन्सिल इंटरनॅशनल' (ACI) द्वारे २०२४ ची आकडेवारी प्रसिद्ध.
- **प्रवासी संख्या:** दिल्लीच्या आयजीआय (IGI) विमानतळाने २०२४ मध्ये ७.७८ कोटी प्रवाशांची हाताळणी केली.
- **रँकिंग:** जगात ९ व्या स्थानी; टॉप १० मध्ये असणारे हे एकमेव भारतीय विमानतळ आहे.
- **जागतिक प्रथम:** हर्ट्सफिल्ड-जॅक्सन अटलांटा (USA) - १०.८ कोटी प्रवाशांसह पहिल्या स्थानी.
- **दुसरा क्रमांक:** दुबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (UAE) जगातील दुसऱ्या क्रमांकाचे व्यस्त विमानतळ ठरले.

TIME 100: २०२५ मधील प्रभावशाली व्यक्तींची यादी (TIME 100 List 2025)

- **वृद्धी:** 'टाइम' मॅगझिनची ही २२ वी वार्षिक आवृत्ती १६ एप्रिल २०२५ रोजी प्रसिद्ध झाली.
- **वय मर्यादा:** सर्वात तरुण लिओन मार्चंड (२२ वर्षे), तर सर्वात ज्येष्ठ मोहम्मद युनुस (८४ वर्षे).
- **ठळक नोंद:** पहिल्यांदाच मूळ १०० प्रभावशाली व्यक्तींच्या यादीत एकाही भारतीय नागरिकत्वाचा समावेश नाही.

WEF यंग ग्लोबल लीडर्स २०२५ (WEF Young Global Leaders Class of 2025)

- **निवड:** 'वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरम' (WEF) द्वारे ४० वर्षांखालील ११६ युवा नेत्यांची निवड.
- **भारतीय निवड:** रितेश अग्रवाल (संस्थापक, OYO) आणि किंजरापू राम मोहन नायडू (केंद्रीय मंत्री).
- **वैशिष्ट्य:** ५० देशांतील उद्योजक, सार्वजनिक क्षेत्रातील नेते आणि सामाजिक कार्यकर्त्यांचा यात समावेश आहे.
- **उद्देश:** जगासमोरील जटिल समस्या सोडवण्यासाठी तरुण नेत्यांचे जागतिक नेटवर्क तयार करणे.

भारतातील स्त्री-पुरुष अहवाल २०२४: २६ वी आवृत्ती (Women and Men in India 2024)

- **प्राधिकरण:** सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी मंत्रालय (MoSPI) द्वारे अहवाल प्रसिद्ध.
- **LFPR:** महिला श्रमशक्ती सहभाग दर (१५+ वर्षे) वाढून ६०.१% (२०२३-२४) झाला आहे.
- **जन्मदर लिंगोत्तर (SRB):** २०१४ मधील ८९९ वरून २०२१ मध्ये ९१३ पर्यंत सुधारणा झाली.
- **नागरी विरुद्ध ग्रामीण:** नागरी भागातील SRB (९०६) ग्रामीण भागापेक्षा (९०४) पहिल्यांदाच सरस ठरला.
- **प्रक्षेपण (2036):** २०३६ पर्यंत भारताचे लिंगोत्तर २०११ मधील ९४३ वरून ९५२ पर्यंत सुधारण्याचा अंदाज.
- **बाल लिंगोत्तर (0-6 वर्षे):** २०२३ मध्ये ९३५ इतके असून 'बेटी बचाओ बेटी पढाओ' मोहिमेचा याला पाठिंबा.

फ्रंटियर टेक्नॉलॉजी रेडीनेस इंडेक्स २०२५: भारत ३६ व्या स्थानी (Frontier Technologies Index)

- **प्राधिकरण:** 'UN Trade and Development' (UNCTAD) द्वारे अहवाल प्रसिद्ध झाला.
- **रँकिंग:** १७० देशांमध्ये भारत ३६ व्या स्थानी (२०२२ मधील ४८ व्या स्थानावरून सुधारणा).
- **प्रमुख स्तंभ:** भारत संशोधन आणि विकास (R&D) मध्ये जगात ३ रा, तर औद्योगिक क्षमतेत १० व्या स्थानी.
- **त्रुटी:** भारत ICT अंमलबजावणी (९९ वे) आणि कौशल्य विकास (११३ वे) मध्ये अजूनही मागे आहे.

- खाजगी AI गुंतवणूक:** भारत जगात १० व्या क्रमांकावर असून एकूण \$१.४ अब्ज गुंतवणूक झाली.
- जागतिक नेते:** अमेरिका (\$६७ अब्ज) सह प्रथम स्थानी, तर स्वीडन तांत्रिक तयारीमध्ये युरोपमध्ये अव्वल.

जागतिक नेते आणि गुंतवणूक संदर्भ २०२५ (Global AI Investment Context)

रँक	देश	मुख्य कामगिरी / टप्पा
१	अमेरिका	खाजगी AI गुंतवणुकीत आघाडी — \$६७ अब्ज (जागतिक एकूण ७०%).
२	चीन	\$७.८ अब्ज गुंतवणुकीसह दुसऱ्या स्थानी; विकसनशील देशांत अग्रेसर.
१०	भारत	खाजगी AI गुंतवणुकीत १० वे स्थान — एकूण \$१.४ अब्ज गुंतवणूक.

पर्यावरण

जागतिक हवा गुणवत्ता अहवाल २०२४ (World Air Quality Report 2024)

- प्रकाशक:** स्विस संस्था IQAir द्वारे ७ वी वार्षिक आवृत्ती प्रसिद्ध.
- भारताचे स्थान:** जगातील ५ वे सर्वाधिक प्रदूषित राष्ट्र (२०२३ मध्ये ३ रे होते).
- प्रदूषण पातळी:** वार्षिक सरासरी PM2.5 प्रमाण ५०.६ $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (WHO च्या ५ $\mu\text{g}/\text{m}^3$ मर्यादितेक्षा १० पट जास्त).
- राजधानी:** नवी दिल्ली सलग ७ व्या वर्षी जगातील सर्वात प्रदूषित राजधानी (९१.८ $\mu\text{g}/\text{m}^3$).
- सर्वात प्रदूषित शहर:** आसाम-मेघालय सीमेवरील बर्नीहाट (Byrnihat) जगात प्रथम क्रमांकावर (१२८.२ $\mu\text{g}/\text{m}^3$).
- आरोग्य परिणाम:** वायू प्रदूषणामुळे भारतीयांचे सरासरी आयुर्मान ५.२ वर्षांनी कमी होत आहे.

जगातील सर्वाधिक प्रदूषित ५ देश (२०२४)

रँक	देश	PM2.5 पातळी ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	WHO मर्यादित तुलनेत
१	चाड (Chad)	९१.८	१८ पट
२	बांगलादेश	७८.०	१५ पट
३	पाकिस्तान	७३.७	१४ पट
४	डी.आर. कांगो	५८.२	११ पट
५	भारत	५०.६	१० पट

भारतातील सर्वाधिक प्रदूषित ५ शहरे (२०२४)

रँक	शहर (राज्य)	PM2.5 पातळी ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	जागतिक स्थान
१	बर्नीहाट (मेघालय)	१२८.२	जगात प्रथम
२	नवी दिल्ली (दिल्ली)	१०८.३	जगात दुसरे
३	मुल्लानपूर (पंजाब)	१०२.३	जगात चौथे
४	फरिदाबाद (हरियाणा)	१०१.२	जगात सहावे
५	लोणी (उत्तर प्रदेश)	९१.७	जगात नववे

स्वच्छ हवेचे जागतिक मानक (Clean Seven Countries)

- मानक:** केवळ ७ देशांनी WHO च्या सुरक्षित हवा गुणवत्ता मार्गदर्शक तत्वांचे पालन केले.
- देश:** ऑस्ट्रेलिया, एस्टोनिया, आइसलँड, न्यूझीलँड, ग्रेनाडा, बार्बाडोस आणि बहामास.
- सर्वात स्वच्छ शहर:** झुरिच (स्वित्झर्लंड) हे जगातील सर्वात स्वच्छ शहर ठरले (०.४९ $\mu\text{g}/\text{m}^3$).

इतर महत्त्वाचे फॅक्ट्स (Quick Environment Facts)

- NCAP लक्ष्य:** भारताचे 'नॅशनल क्लीन एअर प्रोग्राम' २०२६ पर्यंत १३१ शहरांमध्ये ४०% प्रदूषण कमी करण्याचे उद्दिष्ट आहे.
- AQI अहवाल:** दिल्ली-एनसीआरमधील रहिवासी प्रदूषणामुळे सरासरी ८.२ वर्षे आयुर्मान गमावत आहेत.
- मृत्यूदर:** भारतात दरवर्षी सुमारे १५ लाख मृत्यूंचे कारण थेट PM2.5 प्रदूषणाशी संबंधित आहे.

सिमलीपाल: ओडिशामधील दुसरे राष्ट्रीय उद्यान (Similipal National Park)

- घोषणा:** ओडिशा सरकारने सिमलीपाल व्याघ्र प्रकल्पाला 'राष्ट्रीय उद्यान' म्हणून घोषित केले.
- स्थान:** मयूरभंज जिल्हा, ओडिशा; हे भारतातील १०७ वे राष्ट्रीय उद्यान ठरले आहे.
- वैशिष्ट्य:** गडद रंगाच्या 'मेलानिस्टिक' (काळ्या) वाघांचे जगातील सर्वात मोठे नैसर्गिक निवासस्थान.
- जैवविविधता:** सिमलीपालमध्ये भारताच्या एकूण बंगाल वाघांच्या लोकसंख्येपैकी सुमारे ४०% वाघ राहतात.
- ओडिशातील स्थान:** भितरकनिका नंतर हे ओडिशामधील दुसरे राष्ट्रीय उद्यान म्हणून ओळखले जाईल.

माधव व्याघ्र प्रकल्प: भारताचा ५८ वा व्याघ्र प्रकल्प (58th Tiger Reserve)

- घोषणा:** ९ मार्च २०२५ रोजी केंद्र सरकारने अधिकृत घोषणा केली.
- स्थान:** शिवपुरी जिल्हा, मध्य प्रदेश; हे राज्याचे ९ वे व्याघ्र प्रकल्प आहे.
- इतिहास:** १९५८ पासून राष्ट्रीय उद्यान असलेल्या या क्षेत्राचे नाव महाराजा माधवराव शिंदे यांच्यावरून दिले.
- व्याप्ती:** ३५४ चौ.किमी क्षेत्रफळ असून सध्या येथे ५ वाघांचे वास्तव्य आहे.
- विक्रम:** सर्वाधिक व्याघ्र प्रकल्प (९) आणि सर्वाधिक वाघ (७८५) असणारे मध्य प्रदेश देशात प्रथम.

नुकसान आणि हानी निधी: हवामान बदल (Loss and Damage Fund - LDF)

- निर्णय:** COP27 (इजिप्त) मध्ये निर्णय; COP28 (दुबई) मध्ये निधी कार्यान्वित झाला.
- उद्देश:** हवामान बदलाचा फटका बसलेल्या विकसनशील देशांना आर्थिक मदत पुरवणे.
- व्यवस्थापन:** संयुक्त राष्ट्र हवामान संघटना (UNFCCC) आणि पहिल्या ४ वर्षांसाठी जागतिक बँक.
- लाभार्थी:** अल्प विकसित देश (LDCs) आणि हवामान आपत्तींना तोंड देणारी लहान बेट राष्ट्रे.
- निधी:** एकूण \$७५० दशलक्ष वचनबद्धता; डेन्मार्क हा निधीचा पहिला अधिकृत योगदानकर्ता ठरला.

व्याघ्र संवर्धन: महत्त्वाचे आकडे आणि तथ्य (Tiger Conservation Facts)

- प्रोजेक्ट टायगर:** १ एप्रिल १९७३ रोजी सुरुवात; २०२३ मध्ये वाघांची संख्या ३,६८२ वर पोहोचली.
- सर्वात मोठे:** जिम कॉर्बेट (उत्तराखंड) - सर्वाधिक २६० वाघांसह देशातील सर्वात मोठे व्याघ्र अभयारण्य.
- नवे व्याघ्र प्रकल्प:** ५६ वे - गुरु घासीदास (छत्तीसगड), ५७ वे - रातापानी (मध्य प्रदेश).
- राष्ट्रीय उद्यान फॅक्ट्स:** पहिले - जिम कॉर्बेट, सर्वात मोठे - हेमिस (लडाख), सर्वात लहान - साउथ बटण (अंदमान).
- आसाममधील प्रगती:** २०२१ मध्ये रायमोना (१०५ वे) आणि देहिंग पत्काई (१०६ वे) उद्यानांची घोषणा.

नवीन व्याघ्र प्रकल्पांचा घटनाक्रम (Recent Tiger Reserves)

क्रमांक	व्याघ्र प्रकल्पाचे नाव	राज्य	वर्ष
५४ वे	वीरंगना दुर्गावती	मध्य प्रदेश	२०२३
५५ वे	धौलपूर-करौली	राजस्थान	२०२३
५६ वे	गुरु घासीदास-तामोर पिंगला	छत्तीसगड	२०२४
५७ वे	रातापानी	मध्य प्रदेश	२०२४
५८ वे	माधव व्याघ्र प्रकल्प	मध्य प्रदेश	२०२५

राष्ट्रीय वन्यजीव मंडळ (NBWL): ७ वी बैठक २०२५ (NBWL 7th Meeting)

- बैठक:** ३ मार्च २०२५ (जागतिक वन्यजीव दिन) रोजी गीर राष्ट्रीय उद्यान (गुजरात) येथे संपन्न.
- अध्यक्ष:** भारताचे पंतप्रधान; उपाध्यक्ष: केंद्रीय पर्यावरण आणि वन मंत्री.
- संस्थात्मक तथ्य:** वन्यजीव संरक्षण कायदा १९७२ (कलम ५A) नुसार स्थापन झालेली सर्वोच्च सल्लागार संस्था.
- इतिहास:** २००३ मध्ये स्थापना; पहिली बैठक तत्कालीन पंतप्रधान अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या अध्यक्षतेखाली.
- भूमिका:** वन्यजीव संवर्धनासाठी धोरणे आखणे आणि अभयारण्यांमधील विकास प्रकल्पांना मंजुरी देणे.

७ व्या बैठकीतील महत्त्वाचे निर्णय (Key Decisions)

- नॅशनल वन्यजीव रेफरल सेंटर:** जुनागड (गुजरात) येथे वन्यजीव आरोग्य आणि रोग व्यवस्थापनासाठी स्थापना.
- सिंहांची गणना:** २०२५ मध्ये १६ वी सिंहा गणना करण्याची घोषणा (दर ५ वर्षांनी होते; शेवटची २०२० मध्ये).
- मानव-वन्यजीव संघर्ष केंद्र:** कोईमतूर (SACON) आणि डेहराडून (WII) येथे उत्कृष्ट केंद्रांची (CoE) घोषणा.
- चिन्ता प्रकल्प:** गांधीसागर (MP) आणि बन्नी ग्रासलॅंड (गुजरात) मध्ये चिन्ता आणण्याचे उद्दिष्ट.
- GIB संवर्धन:** 'ग्रेट इंडियन बस्टर्ड' या अतिसंकटग्रस्त पक्षासाठी नवीन कृती आराखडा जाहीर.

प्रोजेक्ट डॉल्फिन: प्रथमच नदी डॉल्फिन गणना (Dolphin Survey 2025)

- अहवाल:** ३ मार्च २०२५ रोजी देशातील नदी डॉल्फिनची पहिली अधिकृत लोकसंख्या अंदाजित आकडेवारी जाहीर.
- लोकसंख्या:** भारतातील २८ नद्यांमध्ये एकूण ६,३२४ नदी डॉल्फिन (आणि ३ सिंधू नदी डॉल्फिन) आढळले.
- राज्यनिहाय वितरण:** सर्वाधिक डॉल्फिन उत्तर प्रदेश (२,३९७) मध्ये, त्यानंतर बिहार (२,२२०) आणि पश्चिम बंगाल (८१५).
- अंमलबजावणी:** भारतीय वन्यजीव संस्था (WII) मार्फत ८ राज्यांमधील नद्यांचे सर्वेक्षण.

गंगा नदी डॉल्फिन: महत्त्वाचे फॅक्ट्स (Ganga River Dolphin Facts)

- नाव:** स्थानिक भाषेत 'सुसु' (Susu) म्हणून ओळखले जाते.
- वैशिष्ट्य:** हा प्राणी पूर्णपणे अंध असून शिकारीसाठी 'इकोलोकेशन' (Echolocation) तंत्राचा वापर करतो.
- संवर्धन दर्जा:** IUCN रेड लिस्टमध्ये 'Endangered' (संकटग्रस्त) आणि वन्यजीव कायद्याच्या परिशिष्ट-१ मध्ये समाविष्ट.

- **दर्जा:** २००९ मध्ये भारताचा राष्ट्रीय जलचर प्राणी म्हणून घोषित.
- **सिंधू नदी डॉल्फिन:** हा पंजाब राज्याचा राज्य जलचर प्राणी आहे.

कॅली फंड (Cali Fund): जैवविविधता संवर्धन निधी

- **स्थापना:** २५ फेब्रुवारी २०२५; रोम (इटली) येथे झालेल्या CBD-COP16 च्या बैठकीत निर्णय.
- **उद्देश:** डिजिटल सिव्केन्स इन्फॉर्मेशन (DSI) द्वारे होणाऱ्या फायद्यांचे न्याय्य वाटप करणे.
- **आर्थिक लक्ष्य:** २०३० पर्यंत जैवविविधता संवर्धनासाठी वार्षिक \$२०० अब्ज गोळा करणे.
- **स्त्रोत:** अनुवांशिक संसाधनांचा व्यावसायिक वापर करणाऱ्या खाजगी कंपन्यांकडून निधी संकलन.

ऊस एफआरपी (FRP) वाढ २०२५-२६ (Sugarcane FRP Increase)

- **मंजूरी:** ३० एप्रिल २०२५ रोजी केंद्र सरकारकडून दरवाढीला मंजूरी.
- **वाढ:** प्रति टन ₹१५० ची वाढ; नवीन दर ₹३,५५० प्रति टन निश्चित.
- **आधार:** हा दर १०.२५% साखर उताऱ्याशी (Recovery rate) जोडलेला आहे.
- **नियम:** उताऱ्यात ०.१% वाढ झाल्यास ₹३४.४६ जादा, तर घट झाल्यास तेवढीच कपात.

महाराष्ट्रातील नवीन संवर्धन क्षेत्र आणि शोध (Environment Maharashtra)

- **DPS फ्लेमिंगो तलाव:** १७ एप्रिल २०२५; मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या हस्ते 'संवर्धन राखीव' (Conservation Reserve) म्हणून घोषित.
- **महत्त्व:** ठाणे खाडी फ्लेमिंगो अभयारण्याशी जोडलेले पहिले जलपक्षी संवर्धन क्षेत्र.
- **कोळी प्रजाती:** अमरावती जिल्ह्यातील जंगलात 'Habrocestum chittaldarensis' या उडी मारणाऱ्या कोळीच्या नवीन प्रजातीचा शोध.
- **पहिले क्षेत्र:** महाराष्ट्रातील पहिले संवर्धन क्षेत्र 'बोर' (नाशिक, २००८) हे होते.

चित्ता आणि व्याघ्र प्रकल्प अपडेट २०२५ (Cheetah & Tiger Update)

- **कुनो नॅशनल पार्क:** २७ एप्रिल २०२५; ५ नवीन बछड्यांचा जन्म, कुनोमधील वाघांची संख्या २९ वर.
- **गांधीसागर अभयारण्य (MP):** २० एप्रिल २०२५; दोन चित्यांचे यशस्वी स्थलांतर, भारतात आता एकूण ३१ चित्ते.
- **भविष्यातील योजना:** आफ्रिकेतून २०२५ अखेरपर्यंत आणखी ४ चित्ते येणार; गुजरातच्या बन्नी ग्रासलँडमध्ये चित्ते सोडण्याचे नियोजन.
- **प्रोजेक्ट स्टिअरिंग कमिटी:** चित्यांच्या देखरेखीसाठी NTCA ने २०२३ मध्ये विशेष समिती स्थापन केली आहे.

सुरत एमिशन ट्रेडिंग स्कीम (Surat ETS)

- **वैशिष्ट्य:** जगातील पहिली 'पार्टिक्युलेट मॅटर' (PM) उत्सर्जन व्यापार बाजारपेठ.

- **सुरुवात:** २०१९ मध्ये गुजरातच्या सुरत शहरात प्रायोगिक तत्वावर सुरू.
- **कार्यपद्धती:** उद्योग उत्सर्जनाचे परवाने (Permits) खरेदी-विक्री करतात; मर्यादितपेक्षा कमी प्रदूषण करणाऱ्यांना आर्थिक लाभ.
- **निकाल:** या बाजारपेठेमुळे सुरतमधील हवेच्या प्रदूषणात २०-३०% घट नोंदवली गेली आहे.

इतर जागतिक तथ्ये (Quick Environment Facts)

- **Uturruncu ज्वालामुखी:** बोलिव्हियातील हा 'झोम्बी ज्वालामुखी' भूपृष्ठावर सुप्त पण जमिनीखाली सक्रिय असल्याचे शास्त्रज्ञांनी जाहीर केले.
- **DSI:** अनुवांशिक डेटाचा वापर करून औषधे आणि बियाणे बनवणाऱ्या कंपन्यांना आता कॅली फंडात योगदान द्यावे लागेल.

ISR "सूर्या" हळद आणि BatEchoMon प्रणाली (Agriculture & Tech)

- **ISR सूर्या:** केरळमधील IISR संस्थेने विकसित केलेली आधुनिक प्रक्रियेसाठी उपयुक्त **फिकट रंगाची** हळदीची नवीन जात.
- **BatEchoMon:** आयआयटी बॉम्बे आणि गांधीनगरने विकसित केलेली वटवाघळांच्या आवाजावर (Echolocation) आधारित भारतातील **पहिली रिअल-टाइम** मॉनिटरिंग प्रणाली.
- **उद्देश:** जैवविविधता मूल्यमापन आणि पर्यावरणीय अभ्यासासाठी तंत्रज्ञानाचा वापर करणे.

ज्वालामुखी उद्रेक २०२५: जागतिक घडामोडी (Global Volcanic Eruptions)

- **लेवोटोबी लाकी-लाकी:** २१ मार्च २०२५; इंडोनेशियाच्या फ्लोरेस बेटावर उद्रेक; पॅसिफिक 'रिंग ऑफ फायर' पट्ट्याचा भाग.
- **पोआस ज्वालामुखी:** २१ एप्रिल २०२५; कोस्टा रिका येथे अचानक उद्रेक झाल्याची नोंद.
- **माउंट स्पूर:** अलास्का (अमेरिका); भूकंपाच्या धक्क्यांमुळे सक्रियतेत वाढ झालेला ११,००० फूट उंचीचा ज्वालामुखी.
- **माउंट कानलाओन:** एप्रिल २०२५; फिलिपिन्समधील नेग्रोस बेटावरील सर्वोच्च शिखरावर उद्रेक.

नैऋत्य मान्सून अंदाज २०२५ (IMD Monsoon Forecast)

- **अंदाज:** १५ एप्रिल २०२५ रोजी भारतीय हवामान विभागाने (IMD) मान्सूनचा पहिला अंदाज वर्तवला.
- **पाऊस:** सरासरीच्या (LPA) १०५% पावसाची शक्यता (नॉर्मल पेक्षा जास्त).
- **LPA (१९७१-२०२०):** ८७ सेमी (८७० मिमी) हे भारताच्या पावसाचे 'दीर्घकालीन सरासरी' प्रमाण आहे.
- **घटक:** पॅसिफिक महासागराचे तापमान, इंडियन ओशन डायपोल (IOD) आणि हिमालयातील बर्फाच्छादन यावर आधारित अंदाज.

डॉ. भीमराव आंबेडकर अभयारण्य आणि प्रदूषण वर्गीकरण (Conservation & Policy)

- **नवीन अभयारण्य:** १४ एप्रिल २०२५ (१३४ वी जयंती); मध्य प्रदेशातील सागर जिल्ह्यात २५८.६४ चौ.किमी क्षेत्रावर घोषणा.
- **प्रदूषण श्रेणी (CPCB):** उद्योगांच्या 'पोल्युशन इंडेक्स' (PI) नुसार ४ गटात वर्गीकरण:

- **लाल (Red):** PI ≥ ८०

- केशरी (Orange): ५५ ते ८०
- हिरवा (Green): २५ ते ५५
- पांढरा (White): PI < २५

भारतातील पहिले हवामान बदल केंद्र (Climate Change Centre)

- **उद्घाटन:** ८ एप्रिल २०२५; उधमपूर (जम्मू-काश्मीर) येथे केंद्रीय मंत्री जितेंद्र सिंह यांच्या हस्ते उद्घाटन.
- **नाव:** 'हिमालयन हाय एल्टीट्यूड अँटार्पोस्फेरिक अँड क्लायमेट रिसर्च सेंटर'.
- **संस्था:** हे केंद्र जम्मू केंद्रीय विद्यापीठांतर्गत कार्यरत असून हिमालयीन पर्यावरणाचा अभ्यास करेल.

जैवविविधता शोध आणि विज्ञान (New Discoveries)

- **नवीन गोगलगाय:** कोकण (महाराष्ट्र) भागात शास्त्रज्ञांनी 'Theobaldius konkanensis' या नवीन प्रजातीचा शोध लावला.
- **डायार वूल्फ (Dire Wolf):** अमेरिकेच्या 'कोलोसल बायोसायन्सेस'ने जनुकीय तंत्रज्ञानाद्वारे नामशेष झालेल्या लांडग्याला पुनरुज्जीवित करण्याचा प्रयत्न केला.

हवामान बदल परिषद प्रस्ताव आणि वन अतिक्रमण अहवाल (Climate & Environment)

- **प्रस्ताव:** ब्राझीलने COP30 (नोव्हेंबर २०२५) पूर्वी 'क्लायमेट चेंज कौन्सिल' स्थापन करण्याचा प्रस्ताव दिला.
- **उद्देश:** जागतिक हवामान प्रशासनास बळकटी देणे आणि COP निर्णयांची प्रभावी अंमलबजावणी करणे.
- **वन अतिक्रमण:** MoEFCC च्या अहवालानुसार भारतात १३,०५६ चौ.किमी वनजमिनीवर अतिक्रमण झाले आहे.
- **सर्वात जास्त अतिक्रमण:** मध्य प्रदेश (५,४६०.९ चौ.किमी) आणि आसाम (३,६२०.९ चौ.किमी).

अॅग्रोव्होल्टेइक प्रकल्प आणि टेक्सटाईल मशीन पार्क (Uttar Pradesh Initiatives)

- **अॅग्रोव्होल्टेइक:** उत्तर प्रदेश हा अॅग्रोव्होल्टेइक प्रकल्पाला मंजुरी देणारे देशातील पहिले राज्य ठरले आहे.
- **वैशिष्ट्य:** एकाच जमिनीवर सौर ऊर्जा निर्मिती आणि शेती एकाच वेळी केली जाईल.
- **मशीन पार्क:** कानपूर देहात येथे ८७५ एकरवर देशातील पहिले टेक्सटाईल मशीन पार्क उभारले जाणार.
- **मॉडेल:** पीपीपी (PPP) तत्वावर आधारित; यंत्रसामग्रीची आयात कमी करणे हे मुख्य उद्दिष्ट.

पंजाब लेपर्ड सफारी आणि ओडिशामधील नवीन शोध (Wildlife & Biodiversity)

- **लेपर्ड सफारी:** पंजाब सरकारने (बजेट २०२५-२६) वन्यजीव अभयारण्यात राज्यातील पहिली लेपर्ड सफारी सुरू करण्याची घोषणा केली.
- **नवीन प्रजाती:** ओडिशाच्या किनारपट्टीवर 'Lobobatrachus bharat' या नवीन आयसोपोड (Isopod) प्रजातीचा शोध लागला.
- **वैशिष्ट्य:** बहरामपूर विद्यापीठ आणि ZSI द्वारे शोधलेली ही प्रजाती ३ सेमी पेक्षा लहान आहे.

जागतिक चहा निर्यात आणि डिजिटल पीक सर्वेक्षण (Agriculture & Economy)

- **चहा निर्यात:** २०२४ मध्ये २५५ दशलक्ष किलो निर्यातीसह भारत जगातील दुसरा मोठा चहा निर्यातदार ठरला.
- **टप्पा:** भारताने श्रीलंकेला मागे टाकले असून मागील १० वर्षांतील ही सर्वोच्च निर्यात आहे.
- **डिजिटल सर्वेक्षण (DCS):** कृषी मंत्रालयाने शेतकऱ्यांच्या शेतातून रिअल-टाइम डेटा गोळा करण्यासाठी मोबाईल इंटरफेस लॉंच केला.
- **उद्देश:** पीक नियोजन आणि शेतकरी कल्याणकारी योजनांच्या अंमलबजावणीत सुधारणा करणे.

हिंगोली हळद संशोधन केंद्र आणि ब्लू फ्लॅग बीच (Maharashtra & AP)

- **हळद संशोधन केंद्र:** हिंगोली (महाराष्ट्र) येथे 'बाळासाहेब ठाकरे हरिद्रा (हळद) संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र' कार्यरत.
- **निधी:** राज्य सरकारने ₹७.८४ कोटीचा निधी मंजूर केला; ही एक स्वायत्त संस्था आहे.
- **ब्लू फ्लॅग:** विशाखापट्टणमच्या ऋषीकोंडा बीचने पुन्हा एकदा 'ब्लू फ्लॅग' प्रमाणपत्र मिळवले आहे.
- **मानक:** डेन्मार्कच्या FEE संस्थेद्वारे पर्यावरण आणि स्वच्छतेच्या आधारावर हे मानांकन दिले जाते.

जैवविविधता वारसा स्थळ (BHS) - तामिळनाडू (Conservation)

- **घोषणा:** दिंडीगुल जिल्ह्यातील कासंपट्टी (Kasampatti) हे नवीन जैवविविधता वारसा स्थळ म्हणून घोषित.
- **वैशिष्ट्य:** स्थानिक समुदायांनी जतन केलेले हे क्षेत्र समृद्ध जैवविविधतेसाठी प्रसिद्ध आहे.
- **पहिले स्थळ:** अरिद्वीपट्टी (२०२२) हे तामिळनाडूतील पहिले जैवविविधता वारसा स्थळ होते.

भारत: जगातील सर्वात मोठा दूध उत्पादक (Dairy Sector)

- **उत्पादन:** २३९ दशलक्ष मेट्रिक टन (MMT); पुढील ५ वर्षात ३०० MMT चे लक्ष्य.
- **सहभाग:** १० कोटी लोकांचा रोजगार; त्यापैकी ७५% महिला आहेत.
- **उपभोग:** भारतात दरडोई दूध उपलब्धता ४७१ ग्रॅम/दिवस इतकी आहे.
- **राष्ट्रीय गोकुळ मिशन:** २०१४ मध्ये स्वदेशी जातींच्या विकासासाठी आणि उत्पादकता वाढवण्यासाठी सुरू.

अरण्यीकरण आणि वृक्षारोपण अहवाल (Afforestation Data)

- **क्षेत्र:** २०१४ ते २०२४ दरम्यान १.७३ लाख हेक्टर बिगर-वन जमिनीवर वृक्षारोपण करण्यात आले.
- **आघाडीचे राज्य:** वृक्षारोपणात मध्य प्रदेश (१४,१५७ हेक्टर) देशात प्रथम क्रमांकावर आहे.
- **प्राधिकरण:** केंद्रीय पर्यावरण मंत्रालयाने (MoEFCC) २४ मार्च २०२५ रोजी ही आकडेवारी जाहीर केली.

हिमाचल प्रदेश: देशातील पहिला 'ग्रीन एनर्जी' प्रकल्प (Green Hydrogen)

- **प्रकल्प:** सोलन जिल्ह्यात देशातील पहिल्या एकात्मिक ग्रीन हायड्रोजन आणि २जी इथेनॉल सुविधेसाठी सामंजस्य करार.
- **लक्ष्य:** मार्च २०२६ पर्यंत हिमाचल प्रदेशला 'भारतातील पहिले हरित-ऊर्जा राज्य' बनवणे.
- **रोजगार:** या प्रकल्पामुळे सुमारे १,००० प्रत्यक्ष नोकऱ्या निर्माण होतील.

वन्यजीव संरक्षण आणि नवीन शोध (Wildlife & New Species)

- **व्हंतारा (Vantara):** जामनगर (गुजरात) येथे रिलायन्सद्वारे विकसित जगातील सर्वात मोठे प्राणी बचाव आणि पुनर्वसन केंद्र (३,५०० एकर).
- **घरीयाल स्टेट:** मध्य प्रदेशातील चंबळ नदीत १० सुसर (Gharials) सोडल्यानंतर राज्याला 'घरीयाल स्टेट' ही पदवी मिळाली.
- **नवीन प्रजाती:** * **मासा:** तामिळनाडूच्या शेनकोट्टा गॅपमध्ये 'Oryza tamilicum' या माशाच्या नवीन प्रजातीचा शोध.
 - **बेडूक:** महाबळेश्वर (महाराष्ट्र) येथे 'Minervarya ghatsborealis' (क्रिकेट फ्रॉग) ही नवीन प्रजाती सापडली.
- **पिलिभित व्याघ्र प्रकल्प (UP):** गॅड्यांसाठी ५४ चौ.किमी क्षेत्रावर नवीन अभयारण्य तयार करण्याचे नियोजन.

पर्यावरण आणि आपत्ती २०२५ (Environment & Disasters)

- **अर्थ अवर (Earth Hour):** २२ मार्च २०२५; 'गिव्ह अँन अवर फॉर अर्थ' या थीमखाली जगभरात रात्री ८:३० ते ९:३० दिवे बंद ठेवण्यात आले.
- **ताज ट्रॅपेझियम झोन (TTZ):** १०,४०० चौ.किमी क्षेत्रातील वृक्षांची गणना करण्याचे आदेश सर्वोच्च न्यायालयाने दिले.
- **ज्वालामुखी:** ग्वाटेमालाचा 'फुएगो' (Fuego) आणि इथिओपियाचा 'माउंट फेंटाले' सक्रिय झाले आहेत.
- **चक्रीवादळ:** 'आल्फ्रेड' चक्रीवादळाचा ऑस्ट्रेलियाला, तर 'जेरार्ड'चा ला रीयूनियन (फ्रान्स) बेटाला फटका बसला.

इतर महत्त्वाचे मुद्दे (Quick Facts)

- **अमृत जैवविविधता उद्यान:** ७ मार्च २०२५ रोजी दिल्लीत यमुना पूरक्षेत्र पुनरुज्जीवन प्रकल्पांतर्गत उद्घाटन.
- **'पयोधी' ह्युमन मिल्क बँक:** एम्स (AIIMS) दिल्ली येथे अकाली जन्मलेल्या बालकांसाठी देशातील व्यापक दुग्ध व्यवस्थापन केंद्र सुरू.
- **चिरांग-रिपू (Assam):** आसामने या हत्ती राखीव क्षेत्राला राज्याचे ८ वे राष्ट्रीय उद्यान (सिखना जव्हलाव) म्हणून घोषित केले.
- **कांदा निर्यात:** १ एप्रिल २०२५ पासून कांदावरील २०% निर्यात शुल्क पूर्णपणे रद्द करण्यात आले आहे.

I4C आणि PMLA अंमलबजावणी (Cyber Security)

- **अधिसूचना:** २५ एप्रिल २०२५; केंद्र सरकारने I4C ला PMLA च्या कलम ६६ अंतर्गत अधिसूचित केले.
- **उद्देश:** सायबर गुन्हांशी संबंधित मनी लॉड्रिंग रोखण्यासाठी माहितीची देवाणघेवाण आणि समन्वय वाढवणे.

- **प्राधिकरण:** गृह मंत्रालयाद्वारे स्थापित; जानेवारी २०२० मध्ये नवी दिल्ली येथे अधिकृत उद्घाटन झाले.
- **सायबर दिगी कवच:** ऑनलाइन फसवणुकीपासून नागरिकांचे रक्षण करण्यासाठी ऑक्टोबर २०२३ मध्ये हे पोर्टल लॉच झाले.

टाइप ५ मधुमेह (Type 5 Diabetes): नवीन वर्गवारी

- **मान्यता:** ७ एप्रिल २०२५; 'इंटरनॅशनल डायबिटीस फेडरेशन' (IDF) द्वारे अधिकृतपणे स्वतंत्र प्रकार म्हणून घोषित.
- **कारण:** हा प्रकार लठ्ठपणामुळे नाही, तर **गंभीर कुपोषणामुळे (Severe Malnutrition)** होतो.
- **व्याप्ती:** प्रामुख्याने कमी आणि मध्यम उत्पन्न असलेल्या देशांमधील कुपोषित तरुणांमध्ये हा प्रकार आढळतो.
- **तुलना:** टाइप १ (इन्सुलिन कमतरता-ऑटोइम्युन), टाइप २ (इन्सुलिन प्रतिकार-जीवनशैली), टाइप ५ (इन्सुलिन कमतरता-कुपोषण).

नॅशनल ग्रीन हायड्रोजन मिशन आणि हायड्रोजन वाहने

- **पायलट प्रकल्प:** केंद्र सरकारने हायड्रोजनवर चालणाऱ्या ३७ बसेस आणि ट्रक्सच्या चाचणीसाठी ५ प्रकल्पांना मंजुरी दिली.
- **चाचणी:** ४ मार्च २०२५; टाटा मोटर्सने दिल्लीत H2-ICE आणि H2-FCEV तंत्रज्ञानावर आधारित चाचण्या सुरू केल्या.
- **मिशन लक्ष्य:** २०३० पर्यंत ५ दशलक्ष मेट्रिक टन उत्पादन आणि ६ लाख रोजगार निर्मितीचे उद्दिष्ट.
- **मंत्रालय:** हा उपक्रम 'नवीन आणि नवीकरणीय ऊर्जा मंत्रालय' (MNRE) अंतर्गत राबविला जात आहे.

झूविन (ZooWIN) पोर्टल आणि आरोग्य उपक्रम (Health Tech)

- **ZooWIN:** सर्पदंश (ASV) आणि रेबीज (ARV) लसींच्या रिअल-टाइम उपलब्धतेची माहिती देणारे डिजिटल नेटवर्क.
- **NAPSE:** २०२४ मध्ये लॉच; सर्पदंशाच्या घटनांचे नियंत्रण आणि मृत्यू दर कमी करण्यासाठीचा राष्ट्रीय कृती आराखडा.
- **पायलट अंमलबजावणी:** दिल्ली, मध्य प्रदेश, आसाम या राज्यांमध्ये आरोग्य आणि तंत्रज्ञान प्लॅटफॉर्मची प्रायोगिक चाचणी.

मार्बर्ग व्हायरस आणि बायोकॉम्प्युटर (Global Science)

- **मार्बर्ग व्हायरस:** १३ मार्च २०२५; टांझानियाने 'मार्बर्ग व्हायरस' (MVD) उद्रेक संपल्याची अधिकृत घोषणा केली.
- **बायोकॉम्प्युटर (CL-1):** ऑस्ट्रेलियन कंपनीद्वारे विकसित; जिवंत मेंदूच्या पेशी (Neurons) आणि सिलिकॉन चिप्सचा वापर.
- **Sarvam AI:** भारत एआय मिशन अंतर्गत 'सॉव्हरिन एलएलएम' (Sovereign LLM) साठी बॅंगळुरूच्या 'सर्वम' स्टार्टअपची निवड.

जगातील पहिला व्यावसायिक बायोकॉम्प्युटर: CL-1 (World's First Biocomputer)

- **विकास:** ऑस्ट्रेलियन बायोटेक कंपनी 'कॉर्टिकल लॅब्स' (Cortical Labs) द्वारे विकसित करण्यात आला.
- **तंत्रज्ञान:** हा कॉम्प्युटर जिवंत मानवी मेंदूच्या पेशी (Neurons) आणि सिलिकॉन चिप्सवर चालतो.
- **बुद्धिमत्ता:** याला 'सिंथेटिक बायोलॉजिकल इंटेलिजन्स' (SBI) आणि 'बायोलॉजिकल इंटेलिजन्स ओएस' असे संबोधले जाते.

- **वैशिष्ट्य:** जैविक पेशींचा संगणकीय कार्यासाठी वापर करणारा हा जगातील पहिला व्यावसायिक उपक्रम आहे.
- **महत्त्व:** पारंपारिक AI पेक्षा अत्यंत कमी ऊर्जेत मानवी मेंदूसारखी शिकण्याची क्षमता यात आहे.

भारताचे पहिले स्वदेशी HPV टेस्ट किट (India's First Indigenous HPV Kit)

- **अनावरण:** २३ एप्रिल २०२५ रोजी गर्भाशयाच्या मुखाच्या कर्करोगाच्या तपासणीसाठी हे किट लॉंच झाले.
- **विकास:** हे किट DBT आणि 'ग्रॅंड चॅलेंजेस इंडिया' (GCI) कार्यक्रमांतर्गत विकसित केले गेले.
- **अंमलबजावणी:** बायोटेक इंडस्ट्री रिसर्च असिस्टन्स कौन्सिल (BIRAC) द्वारे याची अंमलबजावणी केली जात आहे.

Sarvam AI: भारताच्या 'सॉव्हरिन LLM' साठी निवड (India's Sovereign LLM)

- **निवड:** 'इंडिया एआय मिशन' अंतर्गत बेंगळूरुस्थित Sarvam AI या स्टार्टअपची निवड झाली.
- **सुविधा:** केंद्राकडून ६ महिन्यांसाठी ४,०९६ NVIDIA H100 हाय-एंड GPUs ची मदत दिली जाईल.
- **लक्ष्य:** भारताची स्वतःची सार्वभौम 'लार्ज लॅंग्वेज मॉडेल' (LLM) विकसित करणे हे मुख्य उद्दिष्ट.

डायरेक्ट-टू-मोबाईल (D2M) तंत्रज्ञान (Direct-to-Mobile Technology)

- **संकल्पना:** इंटरनेटशिवाय मोबाईल फोनवर थेट व्हिडिओ आणि डेटा ब्रॉडकास्टिंग करण्याची ही आधुनिक पद्धत आहे.
- **सहकार्य:** आयआयटी (IIT) कानपूर आणि जागतिक व भारतीय भागीदारांच्या समन्वयातून विकास सुरू आहे.
- **फायदा:** यामुळे नेटवर्क नसलेल्या भागातही शैक्षणिक आणि आपत्कालीन माहिती थेट मोबाईलवर पाहता येईल.

'सचेत' (Sachet) अॅप आणि 'अक्षवी' डिजिटल व्हॉल्ट (Disaster Management)

- **सचेत अॅप:** NDMA द्वारे पूर, चक्रीवादळ आणि भूकंपाच्या पूर्वसूचना (Early Warning) देण्यासाठी लॉंच.
- **अक्षवी (Akshavi):** SEEDS India ने विकसित केलेले आपत्तीनंतरच्या नुकसानीच्या स्वयं-नोंदणीसाठीचे 'ई-डिजिटल व्हॉल्ट' आहे.

भारतातील पहिली मानवी जनुक थेरपी चाचणी (First Human Gene Therapy Trial)

- **प्रारंभ:** २४ एप्रिल २०२५ रोजी 'हिमोफिलिया' (Haemophilia) उपचारासाठी पहिली मानवी चाचणी सुरू झाली.
- **संस्था:** बेंगळूरुचे BRIC-inStem आणि CMC वेल्लोर या संस्थांच्या संयुक्त विद्यमाने हा उपक्रम सुरू.
- **हिमोफिलिया:** हा एक अनुवांशिक रक्त विकार असून यात रक्ताची गुठळी (Clot) होत नाही.

युगांडा: सुदान इबोला व्हायरस उद्रेक समाप्ती (Sudan Ebola Outbreak)

- **घोषणा:** २६ एप्रिल २०२५ रोजी युगांडाने 'सुदान इबोला' उद्रेक संपल्याचे अधिकृतरीत्या घोषित केले.
- **कालावधी:** हा उद्रेक ३० जानेवारी २०२५ रोजी जाहीर करण्यात आला होता (६ वी वेळ).
- **मानक:** WHO च्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार निर्धारित कालावधीत नवीन रुग्ण न आढळल्याने ही घोषणा झाली.

जगातील सर्वात मोठी 'अॅड्रिनल ट्यूमर' शस्त्रक्रिया (World's Largest Adrenal Tumour)

- **विक्रम:** २६ एप्रिल २०२५ रोजी दिल्लीतील सफदरजंग रुग्णालयात ही विक्रमी शस्त्रक्रिया पार पडली.
- **रुग्ण:** ३६ वर्षीय महिलेच्या शरीरातून १८.२ × १३.५ सेमी आकाराची महाकाय ट्यूमर काढली.
- **तंत्रज्ञान:** ही गुंतागुंतीची शस्त्रक्रिया करण्यासाठी अत्याधुनिक 'रोबोटिक सर्जरी' तंत्रज्ञानाचा वापर करण्यात आला.
- **स्थान:** ही ट्यूमर मूत्रपिंडाच्या जवळील 'अॅड्रिनल ग्रंथी' (Adrenal Gland) जवळ विकसित झाली होती.

इलेक्ट्रोजीनिक जीवाणूचा शोध: Electrothrix yaqonensis (New Discovery)

- **शोध:** अमेरिकन शास्त्रज्ञांनी वीज वाहून नेणाऱ्या (Electrogenic) नवीन जीवाणू प्रजातीचा शोध लावला आहे.
- **नाव:** ओरेगॉनमधील स्थानिक 'याकोना' (Yaqona) लोकांवरून याचे नाव 'Electrothrix yaqonensis' ठेवले.
- **वैशिष्ट्य:** हे जीवाणू नैसर्गिकरित्या वीज निर्माण करण्याची आणि ती वाहून नेण्याची क्षमता ठेवतात.
- **उपयोग:** भविष्यात जैविक ऊर्जा (Bio-energy) आणि पर्यावरण स्वच्छतेच्या प्रक्रियेत याचा मोठा वापर होऊ शकतो.

सुपर-कंप्युटिंग, एआय आणि चिप तंत्रज्ञान (AI & Supercomputing)

- **तेलंगणा AI क्लस्टर:** १८ एप्रिल २०२५; हैदराबादमध्ये ₹१०,५०० कोटी गुंतवणुकीतून २५,००० GPUs क्षमतेचे देशातील सर्वात शक्तिशाली डेटा सेंटर उभारणार.
- **Aryanwood AI Chip:** गुगल-समर्थित 'अल्फाकोड'ने ९ एप्रिल २०२५ रोजी सातव्या पिढीची प्रगत एआय इन्फरन्स चिप लॉंच केली.
- **Gemma 3:** गुगलने फोन आणि लॅपटॉपवर कार्यक्षम एआय प्रोसेसिंगसाठी 'लाईटवेट' ओपन एआय मॉडेल लॉंच केले.
- **AI कोश:** ६ मार्च २०२५; अश्विनी वैष्णव यांनी ३००+ डेटासेट आणि ८०+ मॉडेल्स असलेले एआय सोल्यूशन्स प्लॅटफॉर्म लॉंच केले.
- **Pratibimb:** I4C द्वारे विकसित जिओ-मॅपिंग टूल; याद्वारे ६,०४६ सायबर गुन्हेगार ओळखण्यात यश आले.

क्वांटम तंत्रज्ञान आणि दळणवळण (Quantum & Communication)

- **QpiAI-Indus:** १४ एप्रिल २०२५; २५ सुपरकंडक्टिंग क्यूबिट्स असलेला भारताचा सर्वात शक्तिशाली क्वांटम कॉम्प्युटर लॉंच.

संरक्षण

- **Q-Shield:** IIT मद्रास (QNu Labs) द्वारे विकसित; क्लाउड आणि हायब्रीड वातावरणासाठी जगातील पहिले क्वांटम सुरक्षा प्लॅटफॉर्म.
- **६-क्यूबिट कॉम्प्युटर:** टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ फंडामेंटल रिसर्च (TIFR) द्वारे भारताच्या पहिल्या स्वदेशी क्वांटम कॉम्प्युटरचा अंतिम टप्पा पूर्ण.
- **QKD चाचणी:** C-DOT आणि स्टारलाइट टेक द्वारे ४-कोअर फायबरचा वापर करून सुरक्षित दळणवळणाची यशस्वी चाचणी.
- **Ocelot Chip:** २७ फेब्रुवारी २०२५; अॅमेझॉनने ९ क्यूबिट्स असलेली स्वतःची पहिली क्वांटम कॉम्प्युटिंग चिप लॉच केली.

ऊर्जा आणि पर्यावरण तंत्रज्ञान (Energy & Environment Tech)

- **अमरावती सोलर सिटी:** २,७०० मेगावॉट हरित ऊर्जेसह (सौर, पवन, जल) जगातील पहिले शाश्वत 'सोलर सिटी' बनण्याचे आंध्र प्रदेशचे उद्दिष्ट.
- **LOX-Methane इंजिन:** इस्रोद्वारे विकसित; कचऱ्यापासून तयार मिथेन इंधनाचा वापर करणारे 'Next Gen Launch Vehicle' साठीचे इंजिन.
- **१०G ब्रॉडबँड:** चीनने 'पॉसिब्ल ऑप्टिकल नेटवर्क' (PON) तंत्रज्ञानावर आधारित जगातील पहिले १०-गिगाबिट नेटवर्क लॉच केले.
- **प्लास्टिक आईस VII:** शास्त्रज्ञांनी पाण्याचे नवीन रूप शोधले; जे घन स्फटीक असूनही प्लास्टिकसारखे वाहू शकते (Plastic flow).

आरोग्य आणि जैव-तंत्रज्ञान (Health & Biotech)

- **स्वदेशी MRI:** एम्स (AIIMS) दिल्ली येथे १.५ टेस्ला क्षमतेचे भारताचे पहिले स्वदेशी MRI मशीन चाचणीसाठी सज्ज.
- **Organ-On-Chip:** IISc बेंगळूरुने मानवी अवयवांच्या कार्याची नक्कल करणारी चिप विकसित केली; यामुळे प्राण्यांवरील चाचण्या कमी होतील.
- **बायोसारथी:** २१ मार्च २०२५; भारतीय बायोटेक स्टार्टअप्सना जागतिक स्तरावर प्रोत्साहन देण्यासाठी नवीन उपक्रम सुरू.
- **DNA संग्रहालय:** दार्जिलिंग (२,१५० मीटर उंचीवर) येथे थंड प्रदेशातील वन्यजीवांचे नमुने जतन करणारे भारताचे पहिले संग्रहालय.

महत्त्वाचे डिजिटल उपक्रम आणि शोध (Digital Initiatives & Discoveries)

- **कवच ५.०:** ११ एप्रिल २०२५; भारतीय रेल्वेची RFID आणि ऑप्टिकल फायबरवर आधारित प्रगत 'स्वयंचलित ट्रेन सुरक्षा' प्रणाली.
- **३D-प्रिंटेड स्टेशन:** जपानच्या अरिडा शहरात जगातील पहिले ३D-प्रिंटेड रेल्वे स्टेशन केवळ ६ तासांत उभारले गेले.
- **ज्ञानधारा (Metaverse):** IIT गुवाहाटीने शालेय शिक्षणासाठी भारतातील पहिले स्वदेशी VR-आधारित मेटाव्हर्स प्लॅटफॉर्म विकसित केले.
- **डीजी केरळ:** १००% डिजिटल साक्षरता मिळवणारे केरळ हे देशातील पहिले राज्य ठरले (२१ लाख लोकांना प्रशिक्षण).
- **सुपरसॉलिड प्रकाश:** इटालियन संशोधकांनी प्रकाशाला घन स्फटीक आणि द्रव प्रवाहाच्या गुधर्मासह 'सुपरसॉलिड' स्थितीत रूपांतरित केले.

पहलगाम दहशतवादी हल्ला (Pahalgam Terror Attack 2025)

- **दिनांक:** २२ एप्रिल २०२५; जम्मू-काश्मीरमधील पहलगामच्या बॅसरन व्हॅलीमध्ये हा हल्ला झाला.
- **बळी:** हिंदू पर्यटकांना लक्ष्य करण्यात आले असून एकूण २६ नागरिकांचा मृत्यू झाला.
- **जबाबदारी:** लष्कर-ए-तैयबाची शाखा असलेल्या 'द रेसिस्टन्स फ्रंट' (TRF) या संघटनेने हल्ल्याची जबाबदारी स्वीकारली.

ऑपरेशन सिंदूर (Operation Sindoor) - मे २०२५

- **दिनांक:** ६ मे २०२५ रोजी भारताने पाकिस्तान आणि PoK मधील दहशतवादी तळांवर कारवाई केली.
- **कारण:** २२ एप्रिलच्या पहलगाम (Baisaran Valley) येथील भ्याड दहशतवादी हल्ल्याचा (२६ नागरिक ठार) हा बदला होता.
- **व्याप्ती:** भारताने एकूण ९ लॉन्च पॅड्स आणि २४ दहशतवादी तळ (LeT आणि JeM चे) उद्ध्वस्त केले.
- **शस्त्रसाधने:** फ्रेंचांकडून घेतलेले HAMMER बॉम्ब (७० किमी रेंज) आणि SCALP क्षेपणास्त्रांचा (३०० किमी रेंज) वापर.
- **संदेश:** दहशतवादाविरुद्ध भारताने आपले 'झिरो टॉलरन्स' धोरण पुन्हा एकदा जागतिक स्तरावर सिद्ध केले.

एस-४०० 'सुदर्शन चक्र' संरक्षण प्रणाली (S-400 Missile System)

- **ओळख:** भारताने २०१८ मध्ये रशियाकडून घेतलेली जगातील सर्वात प्रगत हवाई संरक्षण प्रणाली आहे.
- **क्षमता:** कमाल ४०० किमी पल्ला असून एकाच वेळी ३६ लक्ष्यांवर मारा करण्याची आणि ८० टारगेट्स पाडण्याची क्षमता.
- **मर्यादा:** ही प्रणाली ३०,००० फुटांच्या खाली उडणाऱ्या विमानांना लांब अंतरावर अचूकपणे टारगेट करू शकत नाही.
- **वेध:** या प्रणालीचा शोध घेण्याचा पल्ला ६०० किमी असून ४.८ किमी/सेकंद वेगाने येणारी क्षेपणास्त्रे ही प्रणाली पाडू शकते.

पाकिस्तानचा सिमला करारातून (१९७२) माघार घेण्याचा निर्णय

- **कृती:** भारताने सिंधू जल करार निलंबित केल्यानंतर पाकिस्तानने सिमला करारातून बाहेर पडण्याची घोषणा केली.
- **इतिहास:** २ जुलै १९७२ रोजी इंदिरा गांधी आणि झुल्फिकार अली भुट्टो यांच्यात या करारावर स्वाक्षरी झाली होती.
- **पार्श्वभूमी:** १९७१ च्या युद्धानंतर ९०,००० हून अधिक सैनिकांनी शरण आल्यावर हा करार करण्यात आला होता.

INS सुरतवरून MR-SAM क्षेपणास्त्राची यशस्वी चाचणी

- **दिनांक:** २४ एप्रिल २०२५ रोजी भारतीय नौदलाच्या INS सुरत या युद्धनौकेवरून यशस्वी चाचणी पार पडली.
- **क्षेपणास्त्र:** मध्यम पल्ल्याचे जमिनीवरून हवेत मारा करणारे MR-SAM (Medium Range Surface-to-Air Missile).
- **क्षमता:** सुमारे ७० किमी पल्ला असून विमाने, ड्रोन (UAV) आणि कूझ क्षेपणास्त्रे पाडण्यास सक्षम.
- **विकास:** डीआरडीओ (DRDO) आणि इस्त्रायल एरोस्पेस इंडस्ट्रीज (IAI) यांनी संयुक्तपणे विकसित केले आहे.

- **उत्पादन:** 'भारत डायनॅमिक्स लिमिटेड' (BDL) द्वारे भारतात निर्मिती; यामुळे नौदलाच्या हवाई संरक्षण क्षमतेत मोठी वाढ झाली.

१९७१ च्या युद्धातील शरणागती - ऐतिहासिक तथ्य

- **विक्रम:** आधुनिक लष्करी इतिहासातील ही सर्वात मोठी सार्वजनिक शरणागती मानली जाते.
- **तपशील:** पाकिस्तानच्या ९०,००० सैनिकांनी भारतीय लष्कराचे लेफ्टनंट जनरल **जगजित सिंह अरोरा** यांच्यासमोर शस्त्रे खाली ठेवली.

जागतिक शस्त्रास्त्र आयात: भारत दुसऱ्या स्थानी (SIPRI 2020-24)

- **क्रमवारी:** भारत जगातील **दुसरा मोठा** शस्त्रास्त्र आयातदार देश ठरला आहे (वाटा ८.३%).
- **प्रथम स्थान:** रशिया-युक्रेन युद्धामुळे **युक्रेन (८.८%)** पहिल्या क्रमांकावर पोहोचला आहे.
- **भारताचे स्रोत:** रशिया (३६%), फ्रान्स (३३%) आणि इस्रायल (१३%) हे भारताचे मुख्य पुरवठादार आहेत.
- **कल:** रशियावरील अवलंबित्व कमी करून भारताने फ्रान्स आणि इस्रायलकडून शस्त्रास्त्र खरेदी वाढवली आहे.
- **तुलना:** पाकिस्तान ४.६% वाट्यासह जगातील पाचव्या क्रमांकाचा सर्वात मोठा आयातदार आहे.

जागतिक लष्करी खर्च २०२४: भारत ५ व्या स्थानी (Military Expenditure)

- **भारताचा खर्च:** ८६.१ अब्ज डॉलर्ससह भारत लष्करी खर्चात जगात **५ व्या** क्रमांकावर आहे.
- **क्रमवारीतील बदल:** २०२३ मधील चौथ्या स्थानावरून २०२४ मध्ये भारत पाचव्या स्थानावर घसरला आहे.
- **जागतिक स्थिती:** एकूण जागतिक लष्करी खर्च **९.४%** नी वाढून २,७१८ अब्ज डॉलर्सवर पोहोचला आहे.
- **अव्वल ३ देश:** १. अमेरिका (\$९९७ अब्ज), २. चीन (\$३१४ अब्ज), ३. रशिया (\$१४९ अब्ज).
- **युरोपचा ट्रेंड:** रशिया-युक्रेन युद्धामुळे युरोपीय देशांच्या संरक्षण बजेटमध्ये १७% ची मोठी वाढ झाली आहे.

जागतिक शस्त्रास्त्र निर्यात आणि लष्करी खर्च (Top 5 Table)

रँक	प्रमुख निर्यातदार (वाटा)	लष्करी खर्च (USD bn)	खर्चाचा जागतिक वाटा
१	अमेरिका (४३%)	९९७	३७%
२	फ्रान्स (९.६%)	३१४ (चीन)	१२% (चीन)
३	रशिया (७.८%)	१४९ (रशिया)	५.५% (रशिया)
४	चीन (५.९%)	८८.५ (जर्मनी)	३.३% (जर्मनी)
५	जर्मनी (५.६%)	८६.१ (भारत)	३.२% (भारत)

महत्त्वाचे निष्कर्ष (Key Trends)

- **अमेरिकेचे वर्चस्व:** शस्त्रास्त्र निर्यातीत अमेरिकेने आपला वाटा ४३% पर्यंत वाढवून दबदबा कायम ठेवला आहे.
- **रशियाची घट:** निर्यातीत रशियाची मोठी घसरण झाली असून तो तिसऱ्या स्थानावर फेकला गेला आहे.
- **विक्रमी वाढ:** गेल्या अनेक दशकांतील जागतिक लष्करी खर्चातील ही सर्वाधिक वार्षिक वाढ (९.४%) आहे.

'स्कॅमजेट' (Scramjet) तंत्रज्ञान चाचणी - भारत (DRDO)

- **यश:** २५ एप्रिल २०२५; 'ऑक्टिव्ह कूल्ड स्कॅमजेट कम्बिनेट' ची १,००० सेकंदांपेक्षा जास्त काळ यशस्वी चाचणी.
- **वेग:** हे तंत्रज्ञान हायपरसॉनिक (Mach 5+) वेगासाठी उपयुक्त असून त्याचा वेग ताशी **६,१०० किमी** पेक्षा जास्त आहे.
- **वैशिष्ट्य:** हे इंजिन वातावरणातील ऑक्सिजनचा वापर इंधन जाळण्यासाठी करते (ऑक्सिडायझरची गरज नाही).
- **महत्त्व:** भारत आता अमेरिका, रशिया आणि चीन यांसारख्या हायपरसॉनिक क्षमता असलेल्या देशांच्या विशेष क्लबमध्ये सामील झाला आहे.
- **उपयोग:** हायपरसॉनिक कूड्र क्षेपणास्त्रे आणि भविष्यातील अंतराळ प्रक्षेपकांसाठी (SLV) हे तंत्रज्ञान अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

ऑपरेशन संकल्प (Operation Sankalp) - छत्तीसगड (Anti-Maoist)

- **दिनांक:** ७ मे २०२५ रोजी छत्तीसगड-तेलंगणा सीमावर्ती भागात राबवलेले **भारतातील सर्वात मोठे** नक्षलविरोधी ऑपरेशन.
- **बळ:** सुमारे ८०० चौ.किमी वनक्षेत्रात **२४,००० सुरक्षा दलाच्या जवानांचा** सहभाग.
- **लक्ष्य:** भाकपा (माओवादी) ची सशस्त्र शाखा 'पीपल्स लिबरेशन गनिमी आर्मी' (PLGA) ला निष्प्रभ करणे.

उत्तर प्रदेश: गंगा एक्सप्रेसवेवर लढाऊ विमानांची चाचणी (Expressway Landing)

- **इव्हेंट:** २ मे २०२५; शाहजहानपूर (UP) जवळील एक्सप्रेसवेवर लढाऊ विमानांची आपत्कालीन लँडिंग चाचणी यशस्वी.
- **विमाने:** राफेल (Rafale), जंग्वार आणि सुखोई-३० MKI या विमानांनी **३.५ किमी** लांबीच्या पट्ट्यावर लँडिंग केले.
- **नोंद:** २४x७ लढाऊ विमानांच्या ऑपरेशनसाठी तयार असलेला **भारतातील पहिला एक्सप्रेसवे** ठरला आहे.
- **स्थळ:** जलालाबाद एअरस्ट्रिपशी जोडलेला एक्सप्रेसवेचा भाग यासाठी वापरण्यात आला.

बगलीहार धरण आणि सिंधू जल करार घडामोडी (Geopolitics)

- **बगलीहार धरण (J&K):** ४ मे २०२५; भारताने चिनाब नदीचे पाकिस्तानात जाणारे पाणी पूर्णपणे रोखले.
- **कायदेशीर बाजू:** सिंधू जल करारांतर्गत भारताला वीज निर्मिती आणि जल प्रवाहाचे नियमन करण्याचे पूर्ण अधिकार आहेत.
- **इतर क्षेपणास्त्र चाचण्या: * अब्दाली (पाकिस्तान):** ४५० किमी पल्ल्याच्या बॅलिस्टिक क्षेपणास्त्राची चाचणी.
 - **घसम बसीर (इराण):** १,२०० किमी पल्ल्याच्या मध्यम पल्ल्याच्या (MRBM) बॅलिस्टिक क्षेपणास्त्राची घोषणा.

भारतीय सैन्यदलातील पहिली महिला 'डॉग हँडलर' (First Woman Dog Handler)

- **नाव:** रायफलवुमन **श्रीलक्ष्मी पी. डी.**
- **नियुक्ती:** भारतीय लष्करातील 'डॉग हँडलर' म्हणून नियुक्त होणारी पहिली महिला सैनिक.
- **प्रमाणपत्र:** २७ एप्रिल २०२५ रोजी विशेष प्रशिक्षणाचे प्रमाणपत्र यशस्वीरित्या प्राप्त केले.

- **महत्त्व:** लष्करातील तांत्रिक आणि विशेष कार्यदलात महिलांचा वाढता सहभाग अधोरेखित.

भारताची लेझर शस्त्र (DEW) चाचणी आणि '३D प्रिंटेड' बंकर (Advanced Defense Tech)

- **DEW Mk-II(A):** १२ एप्रिल २०२५; कुर्नूल (AP) येथे ३० किलोवॉट क्षमतेच्या लेझर-डायरेक्टेड एनर्जी वेपनची यशस्वी चाचणी.
- **क्षमता:** ३.५ किमी अंतरावरील शत्रूचे ड्रोन आणि 'स्वॉर्म ड्रोन्स' क्षणार्धात नष्ट करण्यास सक्षम.
- **३D प्रिंटेड बंकर:** लष्कर आणि IIT हैदराबादने लडाखमध्ये ११,००० फूट उंचीवर जगातील सर्वात उंच ३D प्रिंटेड लष्करी बंकर उभारले.
- **तंत्रज्ञान:** 'सिम्लीफोर्ज' स्टार्टअपच्या मदतीने दुर्गम भागात जलद बचावात्मक पायाभूत सुविधांची निर्मिती.

संरक्षण उत्पादन लक्ष्य आणि नवीन विमाने (Defense Production & Aircraft)

- **लक्ष्य २०२९:** भारताने २०२९ पर्यंत ₹३ लाख कोटी संरक्षण उत्पादनाचे उद्दिष्ट निश्चित केले आहे.
- **SARAS Mk-2:** CSIR-NAL द्वारे विकसित स्वदेशी नागरी वाहतूक विमान; डिसेंबर २०२७ पर्यंत सज्ज करण्याचे नियोजन.
- **F-47 फायटर:** डोनाल्ड ट्रम्प यांनी बोईंग निर्मित सहाव्या पिढीच्या (6th-gen) लढाऊ विमानाची घोषणा केली.
- **ग्लाइड बॉम्ब:** DRDO ने सुखोई-३०MKI वरून १,००० किलो वजनाच्या लांब पल्ल्याच्या ग्लाइड बॉम्बची यशस्वी चाचणी केली.

प्रमुख लष्करी सराव आणि ऑपरेशन्स (Major Exercises & Operations)

- **सराव 'आक्रमण':** एप्रिल २०२५; अंबाला आणि हासिमरा येथे राफेल विमानांचा वापर करून केलेला मोठा हवाई सराव.
- **ऑपरेशन ऑल आऊट:** २६ एप्रिल २०२५; मुंबई पोलिसांनी अवैध स्थलांतरितांच्या तपासणीसाठी राबवलेली व्यापक मोहीम.
- **ऑपरेशन टिक्का:** २३ एप्रिल २०२५; बारामुल्ला (LoC) येथे लष्कराने २ दहशतवाद्यांना कंठस्नान घातले.
- **समुद्र प्रदक्षिणा:** ७ एप्रिल २०२५; मुंबईहून सुरू झालेली भारतीय नौदलाची पहिली सर्व महिला नौकानयन मोहीम.
- **सराव 'सर्वशक्ती':** एप्रिल २०२५; गंगटोक (सिक्कीम) येथे तिन्ही दलांच्या समन्वयातून 'नेटवर्क-केंद्रित' आणि 'मल्टी-डोमेन' ऑपरेशन्सचे सादरीकरण.

आंतरराष्ट्रीय संरक्षण घडामोडी (International Defense Facts)

- **चीनचा हायड्रोजन बॉम्ब:** चीनने अण्वस्त्र नसलेला, केवळ रासायनिक अभिक्रियेवर आधारित हायड्रोजन बॉम्ब (१,०००°C तापमान) विकसित केला.
- **MNDF हुरावी:** मालदीवच्या या जहाजाचे मुंबईत नूतनीकरण पूर्ण; 'महासागर' (MAHASAGAR) व्हिजन अंतर्गत सहकार्य.
- **ब्रह्मोस अपडेट:** २.८ मॅक वेगाने चालणारे जगातील सर्वात वेगवान क्षेपणास्त्र; फिलिपिन्सला निर्यातीचा करार पूर्ण.
- **९K३३ ओसा-AK:** ३० मार्च २०२५; भारतीय लष्कराने कमी उंचीवरील लक्ष्यांसाठी या रशियन बनावटीच्या क्षेपणास्त्राची चाचणी केली.

व्यायाम सर्वशक्ती (Exercise Sarvashakti)

- **आयोजक:** एप्रिल २०२५ मध्ये सिक्कीममधील गंगटोक येथे भारतीय लष्कराकडून आयोजन.
- **स्वरूप:** तिन्ही दलांचा समन्वय आणि मल्टी-डोमेन ऑपरेशन्सचे (MDO) प्रात्यक्षिक.
- **घटक:** मानवी-यंत्र इंटरफेस आणि नेटवर्क-केंद्रित युद्धाभ्यासावर विशेष भर.

राफेल लढाऊ विमान खरेदी (Rafale Procurement)

- **मंजुरी:** ९ एप्रिल २०२५ रोजी सुरक्षा विषयक कॅबिनेट समितीकडून (CCS) मंजुरी.
- **तपशील:** नौदलासाठी ₹६३,००० कोटी किमतीची २६ राफेल-एम (Marine) विमाने खरेदी.
- **रचना:** यामध्ये २२ सिंगल-सीटर आणि ४ ट्विन-सीटर प्रशिक्षण विमानांचा समावेश.

नौदल सराव (PASSEX)

- **सहभाग:** ४ एप्रिल २०२५ रोजी भारतीय युद्धनौका 'INS तरकश' चा सहभाग.
- **भागीदार:** न्यूझीलंडची युद्धनौका 'HMNZS Te Kaha' सोबत अंदाजाने समुद्रात सराव.

हंसा-३ NG विमान (Hansa-3 NG)

- **विकास:** नॅशनल एरोस्पेस लॅबोरेटरीज (NAL) द्वारे विकसित स्वदेशी प्रशिक्षण विमान.
- **उद्देश:** वैमानिक प्रशिक्षणात स्वावलंबन मिळवण्यासाठी १९९८ पासूनच्या मालिकेतील प्रगत आवृत्ती.

IOS SAGAR मोहीम

- **प्रारंभ:** ५ मे २०२५ रोजी राजनाथ सिंह यांच्या हस्ते हिरवा झेंडा.
- **सहभाग:** 'INS सुनयना' जहाजासह ४४ आफ्रिकन लष्करी कर्मचाऱ्यांचा या मोहिमेत समावेश.
- **लिनक:** हा उपक्रम ₹२०,००० कोटीच्या 'प्रोजेक्ट सी-बर्ड' पायाभूत सुविधा प्रकल्पाशी जोडलेला.

आयएनएस 'वर्षा' (INS Varsha)

- **स्थान:** आंध्र प्रदेशातील विशाखापट्टणमपासून ५० किमी दक्षिणेस रामबल्ली येथे उभारणी.
- **वैशिष्ट्य:** २०२६ पर्यंत कार्यान्वित होणारा हा अण्वस्त्र सज्ज पाणबुड्यांचा गुप्त तळ.
- **भौगोलिक:** हा तळ शारदा आणि वराह नद्यांच्या संगमावर स्थित आहे.

'अस्त्र' क्षेपणास्त्र चाचणी (Astra Missile Test)

- **चाचणी:** १२ मार्च २०२५ रोजी चांदीपूर (ओडिशा) येथे 'LCA AF Mk-1' वरून यशस्वी चाचणी.
- **क्षमता:** डीआरडीओने विकसित केलेल्या या 'BVRAAM' क्षेपणास्त्राचा पल्ला १०० किमीपेक्षा जास्त.

चीनचा शक्तिशाली रडार (Chinese LPAR Radar)

- **स्थान:** चीन-म्यानमार सीमेवर युनान प्रांतात 'लार्ज फेज्ड अरे रडार' (LPAR) तैनात.

- **क्षमता:** ५,००० किमीपेक्षा जास्त पल्ला असून भारत आणि ऑस्ट्रेलियावर पाळत ठेवण्यास सक्षम.

T-72 टॅक इंजिन खरेदी

- **करार:** ७ मार्च २०२५ रोजी रशियाकडून १,००० टॅकसाठी इंजिन खरेदीस मंजूरी.
- **किंमत:** २४.८० दशलक्ष डॉलर्सचा हा करार 'रोसोबोरोनएक्सपोर्ट' सोबत करण्यात आला.

अवामी ॲक्शन कमिटीवर बंदी

- **घोषणा:** मिरवाईज उमर फारुख यांच्या नेतृत्वाखालील संघटनेवर केंद्र सरकारकडून ५ वर्षांची बंदी.
- **कारण:** जम्मू-काश्मीरमधील देशविघातक कारवायांमुळे या संघटनेवर कारवाई करण्यात आली.

राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद (National Security Council)

- **टप्पा:** ४ मार्च २०२५ रोजी या परिषदेने आपल्या स्थापनेची ६० वर्षे पूर्ण केली.
- **कार्य:** १९६६ मध्ये स्थापन झालेली ही संस्था सुरक्षा आणि पर्यावरणावर सरकारला सल्ला देते.

आयएनएस इंफाल (INS Imphal)

- **सहभाग:** १२ मार्च २०२५ रोजी मॉरिशसच्या ५७ व्या राष्ट्रीय दिनानिमित्त पोर्ट लुईस येथे भेट.
- **प्रकार:** प्रोजेक्ट १५बी अंतर्गत बनवलेले विनाशिका (Destroyer) श्रेणीतील युद्धनौका.
- **निर्मिती:** मुंबईतील माझगाव डॉक शिपबिल्डर्स लिमिटेडने निर्मिती केली असून डिसेंबर २०२३ मध्ये कार्यान्वित.

क्लस्टर म्युनिशन कन्व्हेंशन (Cluster Munitions Convention)

- **निर्णय:** लिथुआनियाने क्लस्टर बॉम्बच्या वापरावर बंदी घालणाऱ्या या जागतिक करारातून माघार घेतली.
- **करार:** ३० मे २००८ रोजी स्वीकारलेला हा करार १ ऑगस्ट २०१० पासून लागू झाला आहे.
- **सदस्य:** ११२ देश सदस्य असून भारत, अमेरिका, रशिया, चीन आणि इस्रायल या कराराचे स्वाक्षरीकर्ते नाहीत.

गांडीव क्षेपणास्त्र (Gandiv / ASTRA Mk-III)

- **मान्यता:** डीआरडीओद्वारे विकसित हवेतून हवेत मारा करणारे भारतातील सर्वात प्रगत क्षेपणास्त्र.
- **पल्ला:** उच्च उंचीवर ३४० किमी आणि कमी उंचीवर १९० किमी पर्यंत मारा करण्याची क्षमता.

BM-04 क्षेपणास्त्र (BM-04 Missile)

- **अनावरण:** हैदराबादमधील 'विज्ञान वैभव २०२५' मध्ये डीआरडीओद्वारे हायपरसॉनिक (Mach 5+) बॅलिस्टिक क्षेपणास्त्राचे अनावरण.
- **तपशील:** १०.२ मीटर लांब आणि ११,५०० किलो वजनाचे हे क्षेपणास्त्र अग्नी-१ कुटुंबातील आहे.

तेजस ऑक्सिजन प्रणाली चाचणी

- **चाचणी:** ४ मार्च २०२५ रोजी तेजस Mk-1A विमानावर उच्च उंचीवर ऑक्सिजन निर्माण करणाऱ्या प्रणालीची चाचणी.
- **तंत्रज्ञान:** आयएलएसएस (ILSS) वर आधारित ही प्रणाली HAL आणि DRDO ने विकसित केली आहे.

न्युवे-चॅपेल मेमोरियल (Neuve-Chapelle Memorial)

- **स्थान:** फ्रान्समध्ये असून पहिल्या महायुद्धातील (१९१५) भारतीय सैनिकांच्या बलिदानाचा सन्मान करण्यासाठी हे स्मारक आहे.

ओझस जहाज (Ozhas Ship)

- **अनावरण:** ३१ मार्च २०२५ रोजी गार्डन रीच शिपबिल्डर्स, कोलकाता येथे स्वदेशी तंत्रज्ञानाने निर्मित.

स्टेट थंडर-२०२५A सराव (State Thunder-2025A)

- **आयोजक:** चीनने दक्षिण चीन समुद्रात (चीननुसार 'ब्लू डोमेन') हा सागरी सराव आयोजित केला.

संरक्षण खर्च वाढ (Defense Expenditure)

- **तथ्य:** २०२४-२५ मध्ये संरक्षण खर्च ₹२३,६२२ कोटी झाला असून मागील वर्षाच्या तुलनेत १२.०४% वाढ झाली.

पर्म धरण (Perm Dam)

- **उद्घाटन:** रशियाचे राष्ट्राध्यक्ष व्लादिमीर पुतिन यांच्या हस्ते ८८५ अब्ज रुबल खर्चाच्या जलविद्युत धरणाचे उद्घाटन.

नागा क्षेपणास्त्र प्रणाली (NAMIS)

- **मंजूरी:** २७ मार्च २०२५; ₹२,५०० कोटी खर्चाच्या तिसऱ्या पिढीतील 'फायर अँड फॉरगेट' अँटी-टॅक क्षेपणास्त्राला मंजूरी.
- **निर्मिती:** डीआरडीओने विकसित केलेली ही प्रणाली बीडीएल (BDL) द्वारे उत्पादित केली जाईल.

तवस्य युद्धनौका (Tavasya Warship)

- **अनावरण:** २२ मार्च २०२५; गोवा शिपयार्ड लिमिटेडने 'प्रोजेक्ट ११३५.६' अंतर्गत दुसरी युद्धनौका अनावरित केली.

भारत-EU सागरी सुरक्षा संवाद

- **बैठक:** २१ मार्च २०२५; नवी दिल्ली येथे सागरी सुरक्षा सहकार्यावर चौथ्या आवृत्तीचे आयोजन.

प्लेक्सिबल एअरस्पेस पोलीस अकादमी

- **उद्घाटन:** १५ मार्च २०२५; अमित शाह यांच्या हस्ते आसाममधील देरगाव येथे ₹१६७ कोटी खर्चाच्या पहिल्या टप्प्याचे उद्घाटन.

अश्विनी रडार करार (Ashwini Radar)

- **करार:** १२ मार्च २०२५; बीईएल (BEL) गाझियाबादसोबत ₹२,९०६ कोटींचा स्वदेशी एलएलटीआर (LLTR) रडारसाठी करार.

डेझर्ट फ्लॅग-१० (Desert Flag-10)

- **सराव:** २१ एप्रिल ते ८ मे २०२५ दरम्यान यूएई (UAE) मध्ये आयोजित बहुराष्ट्रीय हवाई सराव.

- **सहभाग:** भारतीय हवाई दलाची मिग-२९ (MiG-29) आणि जग्वार विमाने सहभागी झाली.

बालिकतन सराव (Balikatan Exercise)

- **देश:** अमेरिका आणि फिलिपिन्स दरम्यानचा द्विपक्षीय सराव; याचा अर्थ 'खांद्याला खांदा' असा होतो.

दस्तिक सराव (Dustlik Exercise)

- **देश:** भारत आणि उझबेकिस्तान दरम्यानचा ६ वा संयुक्त लष्करी सराव.
- **स्थान:** १६ ते २८ एप्रिल २०२५ दरम्यान औंध (पुणे) येथे आयोजन.

AIKEYME २०२५ (AIKEYME 2025)

- **सराव:** १३ ते १८ एप्रिल २०२५; भारत आणि टांझानिया दरम्यान टांझानिया येथे झालेला पहिला बहुराष्ट्रीय सागरी सराव.

इंद्रा २०२५ (INDRA 2025)

- **सराव:** भारत आणि रशिया दरम्यानचा १४ वा संयुक्त नौदल सराव; याची सुरुवात २००३ मध्ये झाली.

टायगर ट्रायम्फ २०२५ (Tiger Triumph 2025)

- **सराव:** १ ते १३ एप्रिल २०२५; भारत आणि अमेरिका दरम्यान विशाखापट्टणम येथे ४ था त्रि-सेवा आपत्ती निवारण (HADR) सराव.

INIOCHOS-25

- **सराव:** ३१ मार्च ते ११ एप्रिल २०२५; ग्रीसमध्ये आयोजित बहुराष्ट्रीय हवाई सरावात भारताची सुखोई-३० MKI विमाने सहभागी.

प्रचंड प्रहार सराव (Prachand Prahar)

- **स्थान:** २५ ते २७ मार्च २०२५; अरुणाचल प्रदेशात भारतीय सशस्त्र दलांचा त्रि-सेवा युद्धसराव संपन्न.

सी ड्रॅगन २०२५ (Sea Dragon 2025)

- **सराव:** ४ ते १९ मार्च २०२५; अमेरिकेच्या गुआम बेटावर आयोजित बहुराष्ट्रीय नौदल सरावात भारताचा सहभाग.

वरुणा २०२५ (Varuna 2025)

- **सराव:** १९ ते २२ मार्च २०२५; अरबी समुद्रात भारत आणि फ्रान्स दरम्यान २३ वा द्विपक्षीय नौदल सराव.

बोंगोसागर २०२५ (Bongosagar 2025)

- **सराव:** १० ते १२ मार्च २०२५; बंगालच्या उपसागरात भारत आणि बांगलादेश दरम्यान नौदल सराव आणि कॉर्पेट (CORPAT) संपन्न.
- **सहभाग:** भारताची 'INS रणवीर' आणि बांगलादेशची 'BNS अबू उबैदाह' युद्धनौका सहभागी.

XANDAR-XII सराव

- **स्थान:** १० ते २३ मार्च २०२५; किर्गिस्तानमध्ये भारत आणि किर्गिस्तान दरम्यान १२ वा संयुक्त लष्करी सराव संपन्न.

सिक्युरिटी बेल्ट-२०२५ (Security Belt-2025)

- **सहभाग:** मार्च २०२५ मध्ये ओमानच्या आखातात इराण, रशिया आणि चीन दरम्यान संयुक्त नौदल सराव.

TROPEX २०२५ (TROPEX 2025)

- **सराव:** जानेवारी ते मार्च २०२५ दरम्यान हिंद महासागरात भारतीय नौदलाचा 'थिएटर लेव्हल' कार्यात्मक सराव संपन्न.

डेझर्ट हंट सराव (Desert Hunt)

- **स्थान:** २४ ते २८ फेब्रुवारी २०२५; जोधपूर (राजस्थान) येथे लष्कर, नौदल आणि हवाई दलाचा संयुक्त सराव.

अंतराळ

Axiom-4 Mission

- लॉन्च: मे २०२५ मध्ये नियोजित, प्रत्यक्षात जून २५, २०२५ रोजी झाले.
- भारतीय अंतराळवीर: गुप कॅप्टन शुभांशु शुक्ला (भारत).
- भूमिका: मिशन पायलट.
- कमांडर: पेगी व्हिटसन (USA).
- इतर सदस्य: स्लावोस उझान्स्की (पोलंड), तिबोर कापू (हंगेरी).
- गंतव्य: आंतरराष्ट्रीय अंतराळ स्थानक (ISS).
- महत्त्व: शुभांशु शुक्ला हे ISS ला भेट देणारे पहिले भारतीय नागरिक ठरले.
- ऐतिहासिक: राकेश शर्मा नंतर अंतराळात जाणारे दुसरे भारतीय.
- लॉन्च वाहन: SpaceX Falcon-9 रॉकेट.
- परतावा: जुलै १५, २०२५ रोजी यशस्वी स्लॅशडाउन.

ISRO चे Tardigrades प्रयोग

- पेलोड: Tardigrades (सूक्ष्म जलचर जीव).
- मिशन: Axiom-4 चा भाग.
- महत्त्व: मायक्रोग्रॅव्हिटी मध्ये भारताचे पहिले मानवी जीवशास्त्र प्रयोग.

K2-18b: जीवनाचे संभाव्य संकेत

- प्रकार: सुपर-अर्थ एक्सोप्लॅनेट.
- अंतर: १२४ प्रकाशवर्षे.
- नक्षत्र: Leo.
- शोध: २०१५.
- परिभ्रमण: तान्याभोवती ३३ दिवस.
- वैशिष्ट्ये: पृथ्वीपेक्षा मोठे; हायड्रोजन-समृद्ध वातावरण आणि मोठे पाण्याचे महासागर असू शकतात.
- निरीक्षण: James Webb Space Telescope (JWST) द्वारे.
- शोध: Dimethyl Sulphide (DMS) आणि Dimethyl Disulphide (DMDS) आढळले.
- महत्त्व: पृथ्वीवर जीवसृष्टीशी संबंधित वायू.
- प्रकाशन: १८ एप्रिल २०२५ रोजी संशोधन प्रकाशित (काही वादग्रस्त, पुष्टी आवश्यक).

Fram2 Mission

- लॉन्च: SpaceX द्वारे, ३१ मार्च २०२५.
- स्थळ: NASA Kennedy Space Center, Florida.
- महत्त्व: पृथ्वीच्या ध्रुवीय भागांवरून थेट जाणारे पहिले मानवी मिशन.
- नाव: १९व्या शतकातील Fram जहाजावरून.
- कालावधी: चार दिवस.
- वाहन: Falcon-9 रॉकेट, Crew Dragon कॅप्सूल.
- कू: Chun Wang (कमांडर), Jannicke Mikkelsen, Rabea Rogge, Eric Philips.

Sunita Williams ची पृथ्वीवर परताव

- परत: Barry "Butch" Wilmore (NASA) सोबत.
- इतर: Nick Hague (USA), Alexander Gorbunov (Russia).
- तारीख: १८ मार्च २०२५.
- वाहन: SpaceX Crew Dragon.
- स्लॅशडाउन: Florida किनाऱ्याजवळ.
- कालावधी: जून २०२४ मध्ये गेले; ISS वर २८६ दिवस राहिले.

- वैयक्तिक: जन्म १९ सप्टेंबर १९६५, Euclid, Ohio; वडील दीपक पंड्या (गुजरात); आई स्लोवेनियन.
- रिकॉर्ड: महिला साठी सर्वाधिक स्पेसवॉक वेळ — ६२ तास ९ मिनिटे.
- एकूण अंतराळ वेळ: ६०८ दिवस.

आंतरराष्ट्रीय अंतराळ स्थानक (ISS)

- लॉन्च: २० नोव्हेंबर १९९८.
- स्थळ: Kennedy Space Center.
- सहभागी: NASA, Roscosmos, ESA, JAXA, CSA.
- कक्षा: Low Earth Orbit (LEO).
- उद्देश: मायक्रोग्रॅव्हिटी संशोधन; अंतराळ प्रभाव अभ्यास.

Chandrayaan-5 Mission

- मंजूरी: केंद्रीय सरकार ने दिली.
- उद्देश: चंद्राचा सविस्तर अभ्यास.
- घोषणा: ISRO अध्यक्ष S. Somanath यांनी १६ मार्च २०२५ रोजी दिल्लीत.
- पेलोड: २५० किलो.
- फोकस: चंद्र पृष्ठभाग अभ्यास (LUPEX सह).

SPADEX: उपग्रह डॉकिंग

- यश: ISRO ने SPADEX अंतर्गत डॉकिंग पूर्ण केले.
- तारीख: १३ मार्च २०२५ (पूर्वी १६ जानेवारी २०२५).
- उपग्रह: SDX-01 (Chaser), SDX-02 (Target).
- कक्षा: ४६० किमी वर्तुळाकार, ४५ अंश कल.
- महत्त्व: भारत चीन, रशिया, USA सोबत एलिट गट मध्ये सामील.
- लॉन्च: ३० डिसेंबर २०२४, PSLV-C60, Sriharikota.

SPHEREx Telescope

- लॉन्च: NASA (SPHEREx + PUNCH), ११ मार्च २०२५.
- स्थळ: California.
- उद्देश: पूर्ण आकाश मॅपिंग; आकाशगंगा, तारे अभ्यास.
- वाहन: SpaceX.
- वजन: ५०० किलो.
- कालावधी: दोन वर्षे पूर्ण आकाश सर्वेक्षण.

LUGRE Experiment

- यश: चंद्रावर पृथ्वी-आधारित नेव्हिगेशन सिग्नल मिळवले.
- संस्था: NASA + Italian Space Agency.
- तारीख: ३ मार्च २०२५.
- लँडर: Blue Ghost (Firefly Aerospace), २ मार्च २०२५.
- लाभ: चंद्रावर अचूक स्थान आणि वेळ डेटा.

Aditya-L1: सौर फ्लेअर प्रतिमा

- पहिली प्रतिमा: २२ फेब्रुवारी २०२५.
- उपकरण: SUIT (Aditya-L1 वर).
- विकसित: IUCAA, Pune.
- महत्त्व: सूर्याच्या वरच्या वातावरण चे चित्रण.

NISAR Mission

- पूर्ण नाव: NASA-ISRO Synthetic Aperture Radar.
- लॉन्च: जून २०२५ नियोजित.
- स्थळ: Satish Dhawan Space Centre.
- वाहन: GSLV Mk II.
- महत्त्व: पृथ्वी निरीक्षण साठी भारत-USA संयुक्त पहिले रडार मिशन.

Curiosity Rover वर नवीन अभ्यास

- रोव्हर: NASA चा Curiosity मार्सवर.

- शोध: Siderite (लोह कार्बोनेट) नावाचे खनिज.
- स्थळ: तलछटी खडकां मध्ये सापडले.
- परिणाम: मार्सवरउबदार आणि ओले परिस्थिती असल्याचे सूचित करते.
- वय: खडक अब्जावधी वर्षे जुने.
- पुरावा: प्राचीन कार्बन डायऑक्साइड-समृद्ध वातावरण दर्शवते.
- महत्त्व: भूतकाळात सूक्ष्मजीव जीवन शक्यतेचे समर्थन करते.

Blue Origin NS-31 Mission

- प्रकार: सबऑर्बिटल अंतराळ मिशन.
- कू: सर्व महिला कू.
- लॉन्च तारीख: १४ एप्रिल २०२५.
- स्थळ: West Texas.
- महत्त्व: Blue Origin चे ११वे मानवी अंतराळ उड्डाण.
- कू सदस्य:
 - Gayle King (पत्रकार).
 - Lauren Sánchez (पायलट आणि उद्योजक).
 - Aisha Bowe (माजी NASA रॉकेट शास्त्रज्ञ).
 - Amanda Nguyen (नागरी हक्क कार्यकर्त्या).
 - Kerianne Flynn (चित्रपट निर्माता).
- उंची: १०० किमी पेक्षा जास्त.
- अनुभव: मायक्रोग्रॅव्हिटी अनुभवला.
- परतावा: कॅप्सूल सुरक्षितपणे पृथ्वीवर परतले.

भारताच्या पहिल्या उपग्रहाचा सुवर्णमहोत्सव

- उपग्रह: Aryabhata (भारताचा पहिला उपग्रह).
- लॉन्च: १९ एप्रिल १९७५.
- वाहन: Kosmos-3M.
- देश: USSR.
- वजन: ३६० किलो.
- उद्देश: सूर्य आणि कॉस्मिक रेडिएशन अभ्यास.
- सन्मान: ISRO ने २०२५ मध्ये सुवर्णमहोत्सव साजरा केला.

Kalam-100 Engine Test

- चाचणी: Kalam-100 इंजिनची यशस्वी चाचणी.
- तारीख: एप्रिल २०२५.
- स्थळ: हैदराबाद, तेलंगणा.
- संस्था: Skyroot Aerospace.
- महत्त्व: Vikram-1 रॉकेटचे तिसरे स्टेज इंजिन.
- रॉकेट: Vikram-1 — भारताचा पहिला खाजगी ऑर्बिटल रॉकेट.
- नाव: डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या नावावरून.

Biomass Satellite Mission

- संस्था: ESA (European Space Agency).
- लॉन्च: एप्रिल २०२५ नियोजित.
- वाहन: Vega-C रॉकेट.
- प्रकार: पृथ्वी निरीक्षण मिशन.
- उद्देश: वन आणि कार्बन सायकल अभ्यास.
- उत्पादने: जागतिक वन नकाशे; वन आरोग्य मूल्यमापन; कार्बन साठवण मोजमाप.

Three Gorges Antarctic Eye Telescope

- तंत्रज्ञान: रेडिओ/मिलिमीटर-वेव्ह.
- स्थळ: Zhongshan Station, अंटार्क्टिका.
- व्यास: ३.२ मीटर.
- अभ्यास: हायड्रोजन आणि अमोनिया वायू; अंतराळातील वायू; ताऱ्यांची निर्मिती.

SpaceX-Bharti Airtel Starlink करार

- करार: Bharti Airtel आणि SpaceX यांच्यात करार.
- उद्देश: भारतात Starlink उपग्रह इंटरनेट सेवा.
- लाभ: दूरदराज भागात इंटरनेट सुधारणा.
- Starlink प्रकल्प: SpaceX चा उपग्रह-आधारित इंटरनेट.
- सुरुवात: २०१९.
- उद्देश: जागतिक उच्च-गती, कमी विलंब ब्रॉडबँड.
- योजना: ४२,००० लहान उपग्रह.
- सध्याचे: सुमारे ७,००० उपग्रह LEO मध्ये कार्यरत.

असमचा स्वतःचा उपग्रह

- उपग्रह: ASSAMSAT.
- घोषणा: १० मार्च २०२५ (असम अर्थसंकल्प २०२५-२६).
- उद्देश: सामाजिक-आर्थिक विकास; सीमा निरीक्षण.
- महत्त्व: भारतातील पहिला राज्य-मालकीचा उपग्रह.

Athena Lander - IM-2 Mission

- मिशन: IM-2.
- लँडर: Athena.
- लँडिंग: ६ मार्च २०२५ रोजी हार्ड लँडिंग.
- स्थळ: चंद्राच्या दक्षिण ध्रुव जवळ (Mons Mouton).
- उंची: सुमारे २५० मीटर वरून अवतरण.
- संस्था: Intuitive Machines.
- लॉन्च: २७ फेब्रुवारी २०२५, SpaceX रॉकेट.

सर्वात जुना उल्कापात क्रेटर

- शोध: ऑस्ट्रेलियातील शास्त्रज्ञांनी शोधला.
- प्रकाशन: ६ मार्च २०२५, Nature Communications.
- वय: सुमारे ३.४७ अब्ज वर्षे जुना.
- स्थळ: Western Australia.

France चे लष्करी उपग्रह

- लॉन्च: ६ मार्च २०२५.
- वाहन: Ariane-6 रॉकेट.
- महत्त्व: Ariane-6 चे पहिले व्यावसायिक मिशन.
- स्थळ: Kourou, French Guiana.

चंद्रावर पहिली सेल्युलर नेटवर्क

- संस्था: NASA आणि Nokia.
- मिशन: IM-2 चा भाग.
- प्रणाली: LSCS (Lunar Surface Communication System).
- उद्देश: चंद्रावर सेल्युलर संवाद शक्य करणे.
- लाभ: भविष्यातील मानवी आणि रोबोटिक मोहिमांसाठी.

Tushar Mehta Space Flight

- प्रकार: Blue Origin चे सबऑर्बिटल उड्डाण.
- तारीख: २५ फेब्रुवारी २०२५.
- महत्त्व: Blue Origin चे १०वे मानवी अंतराळ मिशन.
- साध्य: तुषार मेहता हे भारतीय अंतराळ पर्यटक बनले.
- वाहन: New Shepard (NS-30).
- स्थळ: West Texas.
- मिशन नाव: "Perfect 10".
- टीप: Gopi Thotakura नंतर दुसरा भारतीय वंशाचा अंतराळ प्रवासी.

चीनचे उपग्रह लॉन्च

- दोन उच्च-रिझोल्यूशन उपग्रह लॉन्च.
- प्रकार: व्यावसायिक रिमोट सेंसिंग.

- लाभ: आपत्ती व्यवस्थापन क्षमता वाढली.
- उपयोग: नैसर्गिक आपत्ती, संसाधन निरीक्षण, शहर सुरक्षा.

भारताचे स्वदेशी मायक्रोप्रोसेसर

- विकसित: ISRO + SCL.
- नाव: Vikram 3201 आणि Kalpana 3201 (३२-बिट).
- महत्त्व: Vikram 3201 — भारताचे पहिले पूर्ण स्वदेशी ३२-बिट प्रोसेसर.
- वापर: लॉन्च वाहने साठी मंजूर.
- वैशिष्ट्ये: रेडिएशन-हार्ड, -५५°C ते +१२५°C कार्यक्षम.

मार्सवरील ferrihydrite शोध

- खनिज: Ferrihydrite (हायड्रेटेड लोह ऑक्साइड).
- रचना: २०% FeO₄ + ८०% FeO₆ पॉलीहेड्रा.
- स्वरूप: कमी क्रिस्टलाइन नॅनोमिनरल.
- परिणाम:
 - मार्सचा लाल रंग मुख्यतः यामुळे.
 - प्राचीन थंड-ओले वातावरण दर्शवते.
 - पाण्याचा इतिहास आणि जीवन शक्यता चे संकेत.

व्यक्ती आणि नेमणुका

अजय भूषण प्रसाद पांडे

- माजी पदे: वित्त सचिव, भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक.
- नवीन नेमणूक: एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर इन्व्हेस्टमेंट बँक (AIIB) चे उपाध्यक्ष.
- पूर्वी: NFRA प्रमुख (मार्च २०२५ पर्यंत तीन वर्षे).
- बॅच: १९८४ IAS, महाराष्ट्र कॅडर.
- महत्त्वपूर्ण भूमिका: UIDAI चे माजी CEO.

एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर इन्व्हेस्टमेंट बँक (AIIB)

- स्थापना: १६ जानेवारी २०१६.
- मुख्यालय: बीजिंग, चीन.
- सदस्य: ११०.
- उद्देश: आशियातील आर्थिक व सामाजिक विकास.
- स्थिती: जगातील दुसरी सर्वात मोठी बहुपक्षीय विकास संस्था.

न्यायमूर्ती दिनेश माहेश्वरी

- जन्म: १५ मे १९५८, उदयपूर, राजस्थान.
- शिक्षण: B.Sc (भौतिकशास्त्र), LLB.
- कारकीर्द:
 - १९८१: अधिवक्ता म्हणून नोंदणी.
 - राजस्थान उच्च न्यायालय न्यायाधीश (२००४-२०१५).
 - इलाहाबाद उच्च न्यायालय (२०१५-२०१६).
 - मेघालय उच्च न्यायालय मुख्य न्यायाधीश (२०१६-२०१८).
 - सर्वोच्च न्यायालय न्यायाधीश (२०१९-२०२३).
- नवीन: २३व्या कायदे आयोगाचे अध्यक्ष.

२३वा कायदे आयोग

- स्थापना: १ सप्टेंबर २०२४.
- कालावधी: ३ वर्षे (३१ ऑगस्ट २०२७ पर्यंत).
- अध्यक्ष: न्यायमूर्ती दिनेश माहेश्वरी.
- पूर्णवेळ सदस्य: तुषार जैन, डी. पी. वर्मा.
- प्रशासकीय मंत्रालय: कायदा व न्याय मंत्रालय.

शर्ती बोटचे

- नवीन पद: कॉमनवेलथचे ७वे महासचिव (१ एप्रिल २०२५ पासून).
- महत्त्व: पहिल्या आफ्रिकन महिला महासचिव.
- पूर्वी: घानाचे परराष्ट्र मंत्री (२०१७-२०२४).

निधी तिवारी

- नेमणूक: पंतप्रधानांच्या खासगी सचिव (३१ मार्च २०२५).
- बॅच: २०१४ IFS.
- पूर्वी: PMO मध्ये उपसचिव.

कर्स्टी कोव्हेट्टी

- नवीन पद: IOC च्या १०व्या अध्यक्ष (२३ जून २०२५ पासून).
- महत्त्व: पहिल्या महिला आणि पहिल्या आफ्रिकन IOC अध्यक्ष.
- मतदान: ९७ पैकी ४९ मते.
- कार्यकाळ: २०३३ पर्यंत (८ वर्षे).
- जन्म: १६ सप्टेंबर १९८३, हरारे, झिम्बाब्वे.
- ऑलिंपिक यश: २००४ - १ सुवर्ण, १ रजत, १ कांस्य; २००८ - १ सुवर्ण, ३ रजत.

अण्णा बन्सोडे

- पद: महाराष्ट्र विधानसभेच्या उपाध्यक्ष (निर्विरोध निवड).
- कार्यभार: २५ मार्च २०२५.

- पक्ष: NCP.
- मतदारसंघ: पिंपरी (आरक्षित) - २००९ पासून.

मुकेश खुल्लर

- पद: महाराष्ट्र राज्य स्तरीय १५व्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष.
- बॅच: १९८५ IAS.
- उद्देश: स्थानिक स्वराज्य संस्था मजबूत करणे.

प्रवीण सूद

- पद: CBI संचालक - एक वर्ष मुदतवाढ (७ मे २०२५).
- मूळ नेमणूक: २५ मे २०२३.
- बॅच: १९८६ IPS, कर्नाटक कॅडर.
- जन्म: १९६४.

फ्रेडरिक मर्झ

- पद: जर्मनीचे चॅन्सेलर (६ मे २०२५).
- प्रक्रिया: दुसऱ्या फेरीत बहुमत मिळवले.

अॅथनी अल्बनीज

- पद: ऑस्ट्रेलियाचे पंतप्रधान - तिसऱ्यांदा (३ मे २०२५).
- महत्त्व: २१ वर्षांनंतर सलग तीन निवडणुका जिंकणारे पहिले PM.

नंदेश्वर तिवारी

- पद: हवाई दलाचे उपप्रमुख (एअर मार्शल).
- कार्यभार: २ मे २०२५.
- कमिशन: जून १९८६.

कमला प्रसाद-बिसेसर

- पद: त्रिनिदाद आणि टोबॅगोचे पंतप्रधान.
- पक्ष: UNC.
- जागा: ४१ पैकी २६ जागा.
- पूर्वी: २०१०-२०१५ पर्यंत PM.

देवेन भारती

- नवीन पद: मुंबई पोलिस आयुक्त.
- पूर्व आयुक्त: विवेक फणसळकर (३० एप्रिल २०२५ रोजी निवृत्त).
- बॅच: १९९४ IPS.
- पूर्व भूमिका: मुंबई पोलिस विशेष आयुक्त; एंटी-टेररिझम स्क्वॉड (ATS) प्रमुख.

खुनयिंग पटामा लीसवदत्राकुल

- पद: BWF (बॅडमिंटन वर्ल्ड फेडरेशन) च्या अध्यक्षा.
- निवड: ८६व्या BWF वार्षिक सभेत, शियामेन, चीन.
- कार्यकाळ: २०२५-२०२९.
- राष्ट्रीयत्व: थायलंड.
- महत्त्व: पहिल्या महिला BWF अध्यक्षा (झांग जुन नंतर).

जीतेन्द्र मिश्रा

- पद: CIFEJ (Centre International du Film pour l'Enfance et la Jeunesse) चे अध्यक्ष (२०२५-२०२७).
- व्यवसाय: भारतीय चित्रपट निर्माता.
- स्थापना: १९५५.
- उद्देश: जगभरातील मुलांचे आणि युवक चित्रपट प्रोत्साहन.
- समर्थन: UNESCO.

क्लॉस श्वाब

- राजीनामा: वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरम (WEF) चे संस्थापक.
- स्वीकृती: २१ एप्रिल २०२५.
- WEF स्थापना: १९७१.

- जन्म: ३० मार्च १९३८, जर्मनी.

टी. रवि शंकर

- पुनर्नियुक्ती: RBI उपगवर्नर.
- कालावधी: ३ मे २०२५ पासून एक वर्ष.
- पहिली नेमणूक: २०२१.

अरविंद श्रीवास्तव

- पद: वित्त मंत्रालय मध्ये अतिरिक्त सचिव (१ मे २०२५).
- बॅच: १९९४ IAS, कर्नाटक कॅडर.

मंगी लाल जाट

- पद: ICAR (Indian Council of Agricultural Research) चे महासंचालक आणि कृषी संशोधन व शिक्षण विभाग सचिव.
- पूर्वी: ICRISAT मध्ये कार्य.
- विशेष: हवामान-सहिष्णु शेतीमध्ये योगदान.
- अनुभव: ३०+ वर्षे.

राहुल पांडे

- पद: महाराष्ट्रचे मुख्य माहिती आयुक्त.
- इतर नेमणुका: रवींद्र ठाकरे, प्रकाश इंदलकर, गजानन निंबडे (माहिती आयुक्त).
- कायदा: माहितीचा अधिकार कायदा, २००५.
- स्थापना: २ मार्च २००६.
- मुख्यालय: मुंबई.

डॅनियल नोबोआ

- पुनर्निवड: इक्वाडोरचे राष्ट्राध्यक्ष (१३ एप्रिल २०२५).
- मते: ५५.८%.
- प्रतिस्पर्धी: लुईसा गोंझालेझ (४४%).

आरती सुब्रमण्यम

- पद: TCS च्या एक्झिक्युटिव्ह डायरेक्टर, अध्यक्षा आणि COO.
- महत्त्व: TCS च्या पहिल्या महिला COO.

मीराबाई चानू

- पद: Indian Weightlifting Federation अंतर्गत Athletes Commission च्या अध्यक्षा.
- कार्यकाळ: चार वर्षे.
- यश: टोकियो २०२० ऑलिंपिक रजत पदक.
- महत्त्व: ऑलिंपिक पदक जिंकणारी पहिली भारतीय महिला वेटलिफ्टर.

प्रवीण परदेशी

- पद: महाराष्ट्र मुख्यमंत्री यांचे मुख्य आर्थिक सल्लागार.
- पार्श्वभूमी: निवृत्त वरिष्ठ अधिकारी.

मारिया अलेक्झांडर बेबी

- पद: CPI (माक्सिस्ट) च्या महासचिव.
- महत्त्व: CPI(M) च्या पहिल्या महिला महासचिव.
- पार्श्वभूमी: मार्क्सवादी नेते आणि माजी मंत्री.

सीमा अग्रवाल

- पद: पोलिस महासंचालक (DGP); होम गार्ड्स आणि सिव्हिल डिफेन्स चे प्रभार.
- तारीख: ३१ मार्च २०२५.
- पार्श्वभूमी: वरिष्ठ IPS; अमिताभ कुमार यांच्या निवृत्तीनंतर नेमणूक.

न्यायमूर्ती अरुण पल्लवी

- पद: जम्मू-काश्मीर आणि लडाख उच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायाधीश.
- मंजूरी: सुप्रीम कोर्ट कॉलेजियमने ४ एप्रिल २०२५ रोजी मंजूर.
- जन्म: १८ सप्टेंबर १९६४.
- उच्च न्यायालय न्यायाधीश: पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालय - २८ डिसेंबर २०१३ पासून.

मोहसिन नकवी

- पद: Asian Cricket Council (ACC) चे अध्यक्ष.
- मंजूरी: ३ एप्रिल २०२५.
- पूर्वी: Pakistan Cricket Board चे अध्यक्ष.
- ACC स्थापना: १९८३; मुख्यालय - दुबई.

कमल हासन

- पद: FICCI अंतर्गत मीडिया आणि एंटरटेनमेंट समिती चे अध्यक्ष.

शिवसुब्रमण्यम रमण

- पद: PFRDA (Pension Fund Regulatory and Development Authority) चे अध्यक्ष.
- कार्यकाळ: ५ वर्षे किंवा वय ६५ पर्यंत.
- बॅच: १९९१ Indian Audit and Accounts Service.

पूनम गुप्ता

- पद: RBI उपगवर्नर (२ एप्रिल २०२५).
- कार्यकाळ: ३ वर्षे.
- पूर्वी: NCAER महासंचालक; १६व्या वित्त आयोग सदस्य; IMF-World Bank मध्ये २० वर्षे.
- शिक्षण: दिल्ली स्कूल ऑफ इकॉनॉमिक्स आणि युनिव्हर्सिटी ऑफ मेरीलॅंड (USA).

सी. एस. सेट्टी

- पद: Indian Banks' Association (IBA) चे अध्यक्ष.
- सध्याचे पद: State Bank of India (SBI) चे अध्यक्ष.

जय भट्टाचार्य

- पद: US National Institutes of Health (NIH) चे १८वे संचालक.
- मंजूरी: २५ मार्च २०२५ - ५३-४७ मतांनी.
- सध्याचे पद: स्टॅनफर्ड युनिव्हर्सिटी - हेल्थ पॉलिसी प्रोफेसर.

न्यायमूर्ती हरीश टंडन

- पद: ओडिशा उच्च न्यायालयाचे ३५वे मुख्य न्यायाधीश.
- शपथ: २६ मार्च २०२५.
- पूर्वी: कलकत्ता उच्च न्यायालय न्यायाधीश.

राजीव गौबा

- पद: NITI Aayog चे पूर्णवेळ सदस्य (२५ मार्च २०२५).
- बॅच: १९८२ IAS, झारखंड कॅडर.
- पूर्वी: कॅबिनेट सचिव (२०१९-२०२४).

नेतुम्बो नांदी-नदैतवाह

- पद: नामिबियाचे पहिले महिला राष्ट्राध्यक्ष.
- वय: ७२ वर्षे.
- पक्ष: SWAPO.

अजय सेठ

- पद: भारताचे वित्त सचिव (२४ मार्च २०२५).
- बॅच: १९८७ IAS, कर्नाटक कॅडर.
- शिक्षण: मेकॅनिकल इंजिनिअरिंग, IT आणि MBA.

विजय चाफेकर

- पद: RECAAP ISC चे ७वे कार्यकारी संचालक.
- पूर्वी: भारतीय तटरक्षक दलाचे माजी महासंचालक.

अमिताभ कांत

- पद: NIIT University चे कुलगुरू (१० मार्च २०२५ पासून).
- पूर्वी: NITI Aayog चे माजी CEO.

के. श्रीकांत

- पद: Vision 2020 India चे गुडविल अॅम्बेसेडर.
- उद्देश: टाळता येण्याजोगी अंधत्व निर्मूलन.

आयुष्मान खुराना

- पद: Fit India Icon (केंद्रीय क्रीडा मंत्री मनसुख मांडविया यांनी नेमले).

स्टुअर्ट यंग

- पद: त्रिनिदाद आणि टोबॅगोचे पंतप्रधान (१७ मार्च २०२५).
- पूर्वी: ऊर्जा आणि उद्योग मंत्री.

अनु राठी राणा

- पद: कायदा सचिव (५ मार्च २०२५).
- महत्त्व: कायदेशीर कार्य विभागाच्या पहिल्या महिला सचिव.

तनुष्का सिंग

- पद: IAF Jaguar फायटर जेट स्क्वॉड्रनमध्ये फ्लाईंग ऑफिसर.
- महत्त्व: Jaguar स्क्वॉड्रन मध्ये कायमस्वरूपी नियुक्त पहिली महिला पायलट.

अमिताभ मुजुमदार

- पद: NMDC चे अध्यक्ष आणि व्यवस्थापकीय संचालक (६ मार्च २०२५).
- कार्यकाळ: २०२८ पर्यंत.

अजय भाडू

- पद: GeM (Government e-Marketplace) चे CEO (३ मार्च २०२५).
- बॅच: १९९९ IAS.

डॉ. स्नेहल लता जोशी

- पद: RBI च्या कार्यकारी संचालक.
- अनुभव: ३०+ वर्षे.

मनन कुमार त्रिपाठी

- पद: Bar Council of India (BCI) चे अध्यक्ष (एकमताने निवड).

डॉ. मनक शर्मा

- पद: Controller General of Defence Accounts (CGDA) (१ मार्च २०२५).
- कॅडर: IDAS - १९८९ पासून.

अनन्या पांडे

- पद: Chanel ब्रँडची पहिली भारतीय ब्रँड अॅम्बेसेडर (१६ एप्रिल २०२५).

के. कस्तुरीरंगन

- पूर्ण नाव: कृष्णास्वामी कस्तुरीरंगन.
- जन्म: २४ ऑक्टोबर १९४०, एर्नाकुलम, केरळ.
- निधन: २५ एप्रिल २०२५, बंगळूरु.
- ओळख: भारतीय अंतराळ शास्त्रज्ञ.
- महत्त्वाच्या भूमिका:
 - ISRO अध्यक्ष (१९९४-२००३).

- Space Commission आणि Department of Space प्रमुख.
- NIIT University कुलगुरू.
- JNU कुलगुरू.
- कर्नाटक नॉलेज कमिशन अध्यक्ष.
- राज्यसभे सदस्य (२००३-२००९).
- NIAS संचालक (२००४-२००९).
- पुरस्कार: पद्म श्री (१९८२), पद्म भूषण (१९९२), पद्म विभूषण (२०००).
- योगदान: पृथ्वी निरीक्षण उपग्रह आणि अंतराळ कार्यक्रमांचे नेतृत्व.

एम. जी. एस. नारायणन

- पूर्ण नाव: मुरलीधर गोविंद मेनन शंकर नारायणन.
- जन्म: २० ऑगस्ट १९३२, Ponnani, मद्रास.
- निधन: २६ एप्रिल २०२५, कोझिकोड, केरळ.
- ओळख: इतिहासकार आणि शिक्षणतज्ज्ञ.
- महत्त्वाच्या भूमिका:
 - ICHR अध्यक्ष (२००१-२००३).
 - कालीकट विद्यापीठ इतिहास विभाग प्रमुख (१९७६-१९९०).
- प्रसिद्ध पुस्तक: "Fellows of Kerala" (१९९६).
- इतर: Cultural Symbiosis in Kerala (१९७२), Calicut: The City of Truth Revisited (२००६).

मॅथ्यू कल्लारिकल

- जन्म: ६ जानेवारी १९४८, कोट्टायम, केरळ.
- निधन: १८ एप्रिल २०२५, नेरू, तमिळनाडू.
- ओळख: भारतीय कार्डियोलॉजिस्ट.
- उपाधी: भारतीय अँजिओग्राफीचे जनक.
- योगदान: हृदयरोग आणि अँजिओग्राफीवरील पुस्तके.
- पुरस्कार: अनेक राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार.

पोप फ्रान्सिस

- पद: कॅथोलिक चर्चचे २६६वे पोप.
- निधन: २१ एप्रिल २०२५, व्हॅटिकन सिटी.
- जन्मनाव: जॉर्ज मारियो बर्गोग्लियो.
- जन्म: १७ डिसेंबर १९३६, ब्यूनस आयर्स, अर्जेन्टिना.
- महत्त्व:
 - पहिला लॅटिन अमेरिकन पोप.
 - पहिला जेसुइट पोप.
 - पहिला फ्रान्सिस नावाचा पोप.
- निवड: १३ मार्च २०१३.
- ओळख: "Protect the Earth" संदेश; इस्लाम आणि शिया नेत्यांशी भेट.

कुमुदिनी लखिया

- जन्म: १७ मे १९३०, अहमदाबाद, गुजरात.
- निधन: १२ एप्रिल २०२५, अहमदाबाद.
- ओळख: कथक नृत्यांगना आणि कोरियोग्राफर.
- शैली: नाविन्यपूर्ण कथक.
- संस्था: कदंब स्कूल ऑफ डान्स अँड म्युझिक (१९६७).
- पुरस्कार:
 - पद्म श्री (१९८७).
 - पद्म भूषण (२०१०).
 - पद्म विभूषण (२०२५).
 - संगीत नाटक अकादमी (१९८२).

दारिपल्ली रामैया

- जन्म: १ जुलै १९३७, रेड्डीपल्ली, खम्मम.
- निधन: १२ एप्रिल २०२५, खम्मम, तेलंगणा.
- ओळख: सामाजिक कार्यकर्ता.
- कार्य: वनरोपण आणि पर्यावरण संरक्षण.
- पुरस्कार: पद्म श्री (२०१७).
- उपनाव: "वनजीवी रामैया", "चेट्टू रामैया", "Tree Man of India".
- साध्य: एक कोटीपेक्षा जास्त झाडे लावली.

मनोज कुमार

- जन्म: २४ जुलै १९३७, अबोटाबाद (पाकिस्तान).
- निधन: ४ एप्रिल २०२५, मुंबई.
- ओळख: अभिनेता आणि दिग्दर्शक.
- उपनाव: "भारत कुमार".
- प्रसिद्ध चित्रपट: उपकार (१९६७), देशभक्तिपूर्ण भूमिका.
- पुरस्कार:
 - पद्म श्री (१९९२).
 - दादासाहेब फाल्के (२०१५).
 - फिल्मफेअर (७ वेळा).
 - राष्ट्रीय चित्रपट पुरस्कार.

रमाकांत रथ

- जन्म: १३ डिसेंबर १९३४, कटक, ओडिशा.
- निधन: १६ मार्च २०२५, भुवनेश्वर.
- ओळख: ओडिया कवी.
- कारकीर्द: IAS (१९५७), ओडिशा मुख्य सचिव (१९९२).
- पुरस्कार:
 - साहित्य अकादमी (१९७७).
 - सरस्वती सम्मान (१९९२).
 - पद्म भूषण (२००६).
- प्रसिद्ध कृती: श्री राधा (१९८५), सप्तम ऋतु (१९७९).

देवेंद्र प्रधान

- जन्म: १६ जुलै १९४१, तालचेर, ओडिशा.
- निधन: १७ मार्च २०२५, दिल्ली.
- पक्ष: BJP.
- भूमिका: केंद्रीय राज्यमंत्री (वाहतूक, कृषी); ओडिशा BJP अध्यक्ष.
- कुटुंब: धर्मेंद्र प्रधान (केंद्रीय मंत्री) यांचे वडील.

लेफ्टनंट जनरल एस. पद्मनाभन

- पद: भारतीय सेनेचे माजी उपप्रमुख.
- निधन: २७ एप्रिल २०२५.
- सेवा: ४०+ वर्षे; Military Information System चे पहिले DG.

माधव वाझे

- ओळख: नाटककार.
- प्रसिद्ध भूमिका: "श्यामची आई" मधील श्याम.
- निधन: ७ मे २०२५.

राम साहय पांडे

- ओळख: लोककलाकार.
- निधन: ८ एप्रिल २०२५, सागर, मध्य प्रदेश.
- कार्य: ६० वर्षे लोककला प्रचार.
- पुरस्कार: पद्म श्री (२०२२).
- उपनाव: "नृत्य शिरोमणी".

कुशल चांद

- ओळख: कृषी शास्त्रज्ञ; फळ उत्पादन तज्ज्ञ.
- जन्म: १९३६, सियालकोट (आता पाकिस्तान).
- निधन: २०१२ (वय ८८).
- कारकीर्द: ICAR मध्ये १९६४ पासून सामील.
- पद: ICAR चे माजी राष्ट्रीय प्राध्यापक.
- योगदान: अनेक संशोधन संस्थांचे प्रमुख.
- साहित्य: कृषी आणि फळ विज्ञान वर ३० पुस्तके.
- पुरस्कार: पद्म श्री.

जॉर्ज एडवर्ड फोरमन

- ओळख: अमेरिकन प्रोफेशनल बॉक्सर, मंत्री आणि लेखक.
- उपनाव: "Big George".
- निधन: २१ मार्च २०२५.
- महत्त्व: बॉक्सिंग जगतात जागतिक कीर्ती.

गरमेलाल बालकृष्ण प्रसाद

- ओळख: कर्नाटक भक्ती संगीत गायक आणि संगीतकार.
- निधन: ९ मार्च २०२५, तिरुपती, आंध्र प्रदेश.
- कारकीर्द: तिरुमाला तिरुपती देवस्थानम मध्ये २००६ पर्यंत सेवा.
- पद: अस्थाना विद्वान (दरबारी गायक).
- पुरस्कार: संगीत नाटक अकादमी पुरस्कार (२०२०).

फ्रेड स्टील

- ओळख: ऑस्ट्रेलियन टेनिसपटू.
- निधन: ६ मार्च २०२५.
- यश:
 - तीन डेव्हिस कप विजेते.
 - फ्रेंच ओपन (१९६५).
 - US ओपन (१९६६).
 - चार ग्रँड स्लॅम डबल्स विजेते.

रॉन ड्रेपर

- ओळख: जगातील सर्वात वयस्कर जिवंत टेस्ट क्रिकेटर.
- निधन: २८ फेब्रुवारी २०२५ (वय ९८).
- राष्ट्रीयत्व: दक्षिण आफ्रिकन क्रिकेटर.

पद्माकर शिवलकर

- ओळख: भारतीय क्रिकेटर.
- निधन: ३ मार्च २०२५, मुंबई.
- कारकीर्द: २०+ वर्षे देशांतर्गत क्रिकेट.
- रिकॉर्ड: रणजी ट्रॉफी इतिहासातील सर्वाधिक विकेट घेणारा गोलंदाज.
- सक्रिय कालावधी: जवळपास ५० वर्षे.
- पुरस्कार: सी. के. नायडू लाइफटाइम अचिह्नमेंट अवॉर्ड (२०१६) — BCCI चा सर्वोच्च सन्मान.
- पुस्तक: "हा चेंडू देवगतीचा".

बोरिस स्पास्की

- ओळख: रशियन शतरंज ग्रँडमास्टर.
- निधन: २७ फेब्रुवारी २०२५, मॉस्को (वय ८८).
- यश: १९६९ मध्ये जागतिक शतरंज चॅम्पियन.
- प्रसिद्ध सामना: १९७२ — बॉबी फिशर विरुद्ध "Match of the Century"

पुरस्कार आणि सन्मान

ऑस्कर २०२५ (९७वे अकादमी पुरस्कार)

- स्थळ: Dolby Theatre, हॉलीवूड, लॉस एंजेलिस.
- तारीख: २ मार्च २०२५.
- यजमान: Conan O'Brien.
- सर्वाधिक पुरस्कार: Anora — ५ पुरस्कार.
- मुख्य विजेते:
 - Best Picture: Anora.
 - Best Actor: Adrien Brody (The Brutalist).
 - Best Actress: Mikey Madison (Anora).
 - Best Director: Sean Baker (Anora).
 - Best Supporting Actress: Zoe Saldana (Emilia Pérez).
 - Best Supporting Actor: Kieran Culkin (A Real Pain).
- इतर प्रमुख:
 - Best Original Screenplay: I'm Still Here.
 - Best Adapted Screenplay: No Other Land.
 - Best Original Score: The Brutalist.
 - Best Original Song: El Mal (Emilia Pérez).
 - Best Animated Feature: Flow.
 - Best Visual Effects: Dune: Part Two.
 - Best Costume Design: Paul Tazewell (Wicked).
 - Best Production Design: Wicked.
- विशेष:
 - Adrien Brody — सर्वात लांब भाषण (५ मिनिटे ४० सेकंद).
 - Paul Tazewell — पहिला काळा कॉस्ट्यूम डिझायनर विजेता.
 - प्रियंका चोप्रा ची हिंदी लघुपट Anuja — नामांकन, पण विजय नाही.
 - ब्राझिलियन चित्रपट I'm Still Here — पहिल्यांदा ऑस्कर.

५९वा ज्ञानपीठ पुरस्कार

- विजेता: विनोद कुमार शुक्ल (हिंदी लेखक).
- घोषणा: २२ मार्च २०२५.
- महत्त्व: भारतातील सर्वोच्च साहित्य पुरस्कार.
- विशेष: छत्तीसगढ मधील पहिला विजेता.
- हिंदी: १२वे हिंदी लेखक.
- कारण: हिंदी साहित्यातील सर्जनशीलता आणि विशिष्ट शैली.
- पूर्वी पुरस्कार: साहित्य अकादमी (१९९९) — "दीवार में एक खिड़की रहती थी".
- पहिला ज्ञानपीठ पुरस्कार विजेता: जी. शंकर कुरूप
 - वर्ष: 1965
 - भाषा: मल्याळम
 - पुरस्कार मिळालेलं साहित्यकृत्य: ओडक्कुझल (Odakkuzhal)

- प्रमुख कृती:
 - नौकर की कमीज (१९७९).
 - सब कुछ होना बचा रहेगा (१९९२).
- पार्श्वभूमी
 - स्थापना: 1961
 - प्रथम पुरस्कार: 1965
 - प्रदान करणारी संस्था: Jnanpith Award ट्रस्ट
 - पुरस्कार देण्यात येतो: भारतीय राज्यघटनेतील 8व्या अनुसूचीत असलेल्या भाषांतील लेखकांना
 - इंग्रजी भाषेचाही समावेश (1965 नंतर)
- पुरस्काराचे स्वरूप
 - पुरस्कारामध्ये खालील गोष्टी दिल्या जातात:
 - ₹11 लाख रोख रक्कम (सध्याची)
 - वाग्देवीची कांस्य मूर्ती
 - सन्मानपत्र

क्र.	पुरस्कार वर्ष	लेखकांची नावे	साहित्यकृती
१	१९७४	वि.स. खांडेकर	ययाति
२	१९८७	वि.वा. शिरवाडकर (कुसुमाग्रज)	नटसम्राट
३	२००३	विंदा करंदीकर	अष्टदर्शनी
४	२०१४	भालचंद्र नेमाडे	हिंदू: एक समृद्ध अडगळ

महाराष्ट्र भूषण पुरस्कार

- विजेता: राम सुतार (वरिष्ठ शिल्पकार).
- घोषणा: २० मार्च २०२५ — मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस.
- विशेष: १००व्या वर्षी पुरस्कार.
- राम वनाजी सुतार (प्रोफाइल):
 - जन्म: १९ फेब्रुवारी १९२५, गोंदूर, धुळे.
 - प्रसिद्ध: मोठ्या स्मारक पुतळे.
 - मुख्य कृती:
 - स्टॅच्यू ऑफ युनिटी (१८२ मीटर) — जगातील सर्वात उंच.
 - अयोध्या राम मंदिरातील अनेक पुतळे.
 - पुरस्कार: पद्म श्री (१९९९), पद्म भूषण (२०१६).

महाराष्ट्र भूषण माहिती:

- स्थापना: १९९५.
- रक्कम: २५ लाख + स्मृतिचिन्ह + प्रमाणपत्र.
- पहिला विजेता: पु. ल. देशपांडे (१९९६).

वर्ष	पुरस्कारार्थी	क्षेत्र
------	---------------	---------

2023 अशोक सराफ कला, अभिनय (मराठी/हिंदी)

साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२४

- मराठी विजेता: सुधीर आवटे.
- कृती: "The Difficulty of Being Good" (गुरचरण दास) चा मराठी अनुवाद.
- घोषणा: ७ मार्च २०२५.

- अध्यक्ष: माधव कौशिक (कार्यकारी मंडळ).
- मराठी सल्लागार मंडळ:
 - अध्यक्ष: निलेश्वर ठाकूर.
- पुरस्कार माहिती:
 - स्थापना: १९८९.
 - रक्कम: ५०,००० + प्रमाणपत्र.
 - पहिला मराठी विजेता: उमा कुलकर्णी (१९८९).

हॉकी इंडिया ॲन्युअल अवॉर्ड्स २०२४

- समारंभ: १५ मार्च २०२५, नवी दिल्ली.
- बालबीर सिंह सिनियर अवॉर्ड (सर्वोत्कृष्ट पुरुष खेळाडू): हरमनप्रीत सिंह (दुसऱ्यांदा).
- बालबीर सिंह सिनियर अवॉर्ड (सर्वोत्कृष्ट महिला खेळाडू): सविता पुनिया (तिसऱ्यांदा).
- बालजीत सिंह अवॉर्ड (सर्वोत्कृष्ट गोलकीपर): सविता पुनिया.
- परगट सिंह अवॉर्ड (सर्वोत्कृष्ट डिफेंडर): अमित रोहिदास.
- अजित पाल सिंह अवॉर्ड (सर्वोत्कृष्ट मिडफिल्डर): हर्दिक सिंह.
- धनराज पिल्ले अवॉर्ड (सर्वोत्कृष्ट फॉरवर्ड): अभिषेक.
- असुंता लाकरा अवॉर्ड (महिला उभरते खेळाडू, २१ वर्षाखालील): दीपिका.
- जुगराज सिंह अवॉर्ड (पुरुष उभरते खेळाडू, २१ वर्षाखालील): अरिजीत सिंह हुंडल.

प्रिंझकर आर्किटेक्चर प्राइज २०२५

- विजेता: लिजु जियाकुन (चीन).
- महत्त्व: ५४वे विजेते.
- संस्था: जियाकुन आर्किटेक्चर्स (१९९९).
- प्रिंझकर प्राइज माहिती:
 - स्थापना: १९७९.
 - रक्कम: १० लाख अमेरिकी डॉलर + कांस्य पदक.
 - ओळख: आर्किटेक्चरचा नोबेल.
 - प्रायोजक: हायट फाउंडेशन.
 - पहिला विजेता: फिलिप जॉन्सन (१९७९).
 - पहिली महिला: झाहा हदीद (२००४).
 - एकमेव भारतीय: बालकृष्ण दोशी (२०१८).

IIFA अवॉर्ड्स २०२५

- पूर्ण नाव: International Indian Film Academy Awards.
- स्थळ: जयपूर, राजस्थान.
- तारीख: ८ आणि ९ मार्च २०२५.
- आवृत्ती: २५वी.
- सर्वाधिक पुरस्कार: Laapataa Ladies — १० पुरस्कार.
- मुख्य विजेते:
 - Best Film: Laapataa Ladies.
 - Best Actor (Male): कार्तिक आर्यन (Bhool Bhulaiyaa 3).
 - Best Actor (Female): नितांशी गोयल (Laapataa Ladies).
 - Best Director: किरण राव (Laapataa Ladies).
 - Best Supporting Actor (Male): रवी किशन (Laapataa Ladies).

- Best Supporting Actor (Female): जानकी बोदीवाला (Shaitaan)
- Contribution: राकेश रोशन.

लॉरियस वर्ल्ड स्पोर्ट्स अवॉर्ड्स

- समारंभ: २२ एप्रिल २०२५, माद्रिद.
- विजेते:
 - Best Male Sportsperson: मॉडो डुप्लांटिस (पोल वॉल्ट).
 - Best Female Sportsperson: सिमोन बाइल्स (जिम्नॉस्टिक्स).
 - Best Team: रिअल माद्रिद (फुटबॉल).
 - Breakthrough of the Year: लामिन यामाल (फुटबॉल).

राज कपूर अवॉर्ड्स

- राज कपूर लाइफटाइम अचिह्नमेंट: अनुपम खेर (₹१० लाख).
- राज कपूर स्पेशल कॉट्रिब्यूशन: काजोल देवगन (₹६ लाख).
- गणसंग्रामिणी लता मंगेशकर अवॉर्ड: भीमराव पांचाळे (घजल गायक).

मॅकग्रेगर मेमोरियल मेडल

- उद्देश: लष्करी सेवेसाठी विशेष सन्मान.
- दिनांक: १६ एप्रिल २०२५.
- प्रस्तुतकर्ता: CDS जनरल अनिल चौहान.
- स्थापना: ३ जुलै १८८८.
- संस्था: United Service Institution of India (USI) (१८७०).
- २०२३ विजेते:
 - डी. पांडा (भारतीय हवाई दल).
 - राहुल कुमार पांडे (भारतीय नौदल).
- २०२४ विजेते:
 - राम रतन जाट (भारतीय नौदल).
 - दुष्यंत राम पुनिया (भारतीय हवाई दल).
 - कपिल राघव सिंह जामवाल (भारतीय सेना).

महाराष्ट्र सांस्कृतिक विभाग पुरस्कार

- घोषणा: १७ एप्रिल २०२५.
- वी. शांताराम लाइफटाइम अचिह्नमेंट अवॉर्ड: महेश मांजरेकर (₹१० लाख).
- वी. शांताराम स्पेशल कॉट्रिब्यूशन अवॉर्ड: मुक्ता बर्वे (₹६ लाख).

महाराष्ट्र राज्य क्रीडा पुरस्कार २०२३-२४

- शिव छत्रपती राज्य क्रीडा लाइफटाइम अचिह्नमेंट अवॉर्ड: शकुंतला खटावकर (माजी कबड्डी खेळाडू आणि प्रशिक्षक).
- महत्त्व: पहिल्या महिला विजेत्या.
- घोषणा: १५ एप्रिल २०२५.
- घोषितकर्ता: क्रीडा मंत्री दत्तात्रय भरणे.
- एकूण पुरस्कार: ८८ (पुरुष: ५०, महिला: ३८).
- आंतरराष्ट्रीय यश: २० खेळाडूंना सन्मान.
- लाइफटाइम अचिह्नमेंट: ₹५ लाख + प्रमाणपत्र + स्मृतिचिन्ह.
- शिव छत्रपती अवॉर्ड: ₹३ लाख + प्रमाणपत्र + स्मृतिचिन्ह.
- शकुंतला खटावकर:
 - अर्जुन अवॉर्ड (१९७८).
 - मूळ: खटाव तालुका, सातारा जिल्हा.
 - कबड्डी सुरुवात: १९७५-७६.
 - पूर्वी पुरस्कार: शिव छत्रपती (१९७५-७६).

- Outstanding

पुलित्झर पुरस्कार

- विजेता: मोसब अबू तोहा (पॅलेस्टिनियन कवी आणि लेखक).
- श्रेणी: साहित्य पुलित्झर.
- कृती: गाझातील शारीरिक आणि मानसिक यातनांवरील निबंध.
- प्रकाशन: The New Yorker.

फिजीचे सर्वोच्च पुरस्कार - Companion of the Order of Fiji

- विजेता: मधुसूदन साई.
- दिनांक: २५ एप्रिल २०२५.
- कारण: मानवतावादी सेवा.
- पूर्वी सन्मान: नरेंद्र मोदी (२०२३) आणि द्रौपदी मुर्मू (२०२४) यांच्याकडून.

फ्रान्स सन्मान - पायल कपाडिया

- विजेता: चित्रपट निर्माती पायल कपाडिया.
- दिनांक: २३ एप्रिल २०२५.
- सन्मान: Officer of Arts and Letters.
- कारण: भारत-फ्रान्स सांस्कृतिक संबंधांसाठी योगदान.

गोल्डमन पर्यावरण पुरस्कार

- घोषणा: २१ एप्रिल २०२५.
- ओळख: "ग्रीन नोबेल".
- विजेते: सात प्रदेशांतील पर्यावरण कार्यकर्ते (युरोप, आफ्रिका, आशिया, अमेरिका).

पंचायत राज पुरस्कार २०२३-२४

- दिनांक: राष्ट्रीय पंचायती राज दिन.
- स्थळ: मधुबनी, बिहार.
- उद्देश: ग्रामीण शासनातील उत्कृष्टता.
- विशेष: गांधीग्राम ग्राम पंचायत (गोवा).
- पुरस्कार: रोख रक्कम, ट्रॉफी, प्रमाणपत्र.

श्रीमती श्याम बेनगल सन्मान

- विजेता: चित्रपट निर्माती श्याम बेनगल.
- कारण: चित्रपटसृष्टीतील लाइफटाइम योगदान.
- कार्यक्रम: भारतीय चित्रपट महोत्सव (२०-२२ जून २०२५).
- महत्त्व: महोत्सवाची २५ वर्षे.

यशराज भारती अवॉर्ड २०२५

- प्रस्तुतकर्ता: महाराष्ट्र राज्यपाल.
- विजेते: भारतातील तीन संस्था.
- क्षेत्र: शासन, शाश्वत विकास, चांगले प्रशासन.
- संस्था: यशराज रमेश फाउंडेशन (YRF).

संत तुकाराम महाराज अवॉर्ड

- दिनांक: संत तुकारामांच्या ३७५व्या निर्वाण दिनी.
- विजेता: एकनाथ शिंदे.
- कारण: सामाजिक आणि सांस्कृतिक योगदान.

कॅन फेस्टिव्हलसाठी मराठी चित्रपट

- निवड: तीन मराठी चित्रपट (सांस्कृतिक आदान-प्रदान कार्यक्रम).
- चित्रपट: Sthal, Snow Flower, Khalid ka Shivaji.
- कॅन तारीख: १४-२२ मे २०२५.

विश्व मराठी साहित्य संमेलन अवॉर्ड

- रक्कम: ₹१० लाख पर्यंत वाढ.

- घोषणा: महाराष्ट्र सरकार.
- उद्देश: मराठी भाषा आणि साहित्य प्रोत्साहन.

जसप्रीत बुमराह आणि स्मृती मंधाना सन्मान

- प्रस्तुतकर्ता: Wisden Cricketers' Almanack.
- स्मृती मंधाना: क्रीडाद्वारे महिला सशक्तीकरण.
- घोषणा: वार्षिक प्रकाशनाच्या वेळी.

लता दीनानाथ मंगेशकर अवॉर्ड २०२५

- विजेता: कुमार मंगलम बिर्ला.
- कारण: समाजासाठी उत्कृष्ट योगदान.
- संस्था: मास्टर दीनानाथ मंगेशकर स्मृती प्रतिष्ठान.

डॉ. नागेश रेड्डी अवॉर्ड

- विजेता: डॉ. नागेश रेड्डी.
- प्रस्तुतकर्ता: AIG Hospitals.
- कारण: गॅस्ट्रोएंटरोलॉजीमध्ये योगदान.

UIDAI पुरस्कार

- विजेता: मेघालय — दोन पुरस्कार.
- कारण: आधार-आधारित डिजिटल उपक्रम.

राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू - पोर्तुगाल आणि स्लोव्हेनिया सन्मान

- भेट: ७-१० एप्रिल २०२५.
- सन्मान:
 - Key of Honour — लिस्बन महापौर.
 - Honorary Doctorate — Ljubljana विद्यापीठ.
- महत्त्व: कूटनीतिक संबंधांच्या ५० वर्षांचा सन्मान.

मास्टर ह्युमर अवॉर्ड २०२५

- दिनांक: १३ एप्रिल २०२५.
- स्थळ: बीजिंग इंटरनॅशनल कॉमेडी फेस्टिव्हल.
- विजेता: आमिर खान.
- कारण: कॉमेडी चित्रपटसृष्टीतील योगदान.

जेम्स अँडरसन - नाइटहुड

- विजेता: माजी इंग्लंड क्रिकेटर जेम्स अँडरसन.
- सन्मान: ब्रिटिश सरकार कडून नाइटहुड.
- महत्त्व: फास्ट बॉलरसाठी एकमेव सन्मान.

इंटरनॅशनल बुकर प्राइज - शॉर्टलिस्ट

- शॉर्टलिस्ट: बानू मुश्ताक — "Heart Lamp".
- घोषणा: ८ एप्रिल २०२५.
- महत्त्व: पहिली कन्नड भाषेतील पुस्तक शॉर्टलिस्टवर.
- अनुवाद: दीपा भास्त्री.

INSCR २०२५ अवॉर्ड

- विजेता: देवेंद्र फडणवीस.
- नाव: India-Nepal-Sri Lanka Cooperation Award.
- दिनांक: १० एप्रिल २०२५.
- कारण: शासन आणि विकास उपक्रम.

TiE मुंबई हॉल ऑफ फेम अवॉर्ड

- विजेता: देवेंद्र फडणवीस.
- दिनांक: १२ मार्च २०२५.
- कारण: पायाभूत सुविधा, शासन, पाणी व्यवस्थापन.

सुदर्शन पटनायक अवॉर्ड

- विजेता: संद आर्टिस्ट सुदर्शन पटनायक.
- नाव: Fred Darrin & Master Award.

- महत्त्व: पहिला भारतीय कलाकार.
- दिनांक: ५ एप्रिल २०२५, UK.
- विषय: जागतिक शांतता आणि पर्यावरण.

पीएम मोदी - मॉरिशस सर्वोच्च नागरी सन्मान

- दिनांक: ५ एप्रिल २०२५.
- महत्त्व: पहिला भारतीय विजेता.
- प्रस्तुतकर्ता: मॉरिशस राष्ट्रपती.

संगीत कला निधी अवॉर्ड २०२५

- विजेता: आर. के. श्रीकुमार.
- कारण: कर्नाटक संगीतातील योगदान.
- प्रस्तुतकर्ता: मद्रास म्युझिक अकादमी.

टॉम क्रूझ सन्मान

- विजेता: टॉम क्रूझ.
- प्रस्तुतकर्ता: British Film Institute (BFI).
- दिनांक: १२ मार्च २०२५, लंडन.
- कारण: चित्रपटसृष्टीतील योगदान.

भूपेन हजारिका राष्ट्रीय पुरस्कार २०२५

- विजेता: डॉ. विजय केलकर.
- कारण: अर्थशास्त्र आणि सार्वजनिक धोरण मधील योगदान.
- पूर्वी भूमिका: वित्त आयोग अध्यक्ष (२००८-२०१०).

चिरंजीवी सन्मान

- दिनांक: १९ मार्च २०२५.
- प्रस्तुतकर्ता: IIM (Indian Institute of Management).
- कारण: चित्रपट आणि सार्वजनिक सेवा मधील योगदान.

स्टॉकहोम वॉटर प्राइज २०२५

- विजेता: गुंथर ब्लॉश्ल.
- कारण: पाणी आणि हवामान बदल संबंधित कार्य.

विजय शंकर अवॉर्ड

- विजेता: विजय शंकर (दक्षिण भारतासाठी डेन्मार्कचे कॉन्सुल जनरल).
- स्थळ: चेन्नई.
- दिनांक: १८ मार्च २०२५.

जमनालाल शर्मा अवॉर्ड

- क्षेत्र: हॉकी चे प्रचार आणि प्रसारण.
- प्रस्तुतकर्ता: Hockey India.
- वर्ष: २०२४.
- समावेश: मेजर ध्यानचंद लाइफटाइम अचिह्मेट अवॉर्ड.
- रक्कम: ₹५० लाख.
- इतर विजेते: सविता पुनिया आणि हरमनप्रीत सिंह (बालबीर सिंह सिनियर प्लेयर अवॉर्ड २०२४).

मुंबई विमानतळ - ACI अवॉर्ड

- विमानतळ: छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (CSMIA).
- प्रस्तुतकर्ता: Airports Council International (ACI).
- दिनांक: १० मार्च २०२५.
- श्रेणी: एशिया-पॅसिफिक मध्ये ४० मिलियन+ प्रवासी हाताळणारे सर्वोत्कृष्ट विमानतळ.
- इतर: ASQ (Airport Service Quality) अवॉर्ड.

ए. एम. ट्यूरिंग अवॉर्ड २०२४

- घोषणा: मार्च २०२५.

- विजेते: डॉ. अँड्र्यू बार्टो (USA) आणि डॉ. रिचर्ड सटन (कॅनडा).
- कारण: कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि रिनफोर्समेंट लर्निंग मधील योगदान.
- ओळख: कॉम्प्युटिंगचा नोबेल.
- प्रस्तुतकर्ता: ACM (Association for Computing Machinery).
- रक्कम: १० लाख अमेरिकी डॉलर.

सुमन चक्रवर्ती - TWAS अवॉर्ड

- विजेता: प्रो. सुमन चक्रवर्ती (IIT खरगपूर).
- नाव: TWAS Prize २०२६.
- क्षेत्र: इंजिनिअरिंग आणि भौतिक विज्ञान.

INSCR २०२५ अवॉर्ड

- विजेता: पंतप्रधान नरेंद्र मोदी.
- दिनांक: १० एप्रिल २०२५.
- कारण: "बेटी बचाओ, बेटी पढाओ" मोहिमेचा प्रचार.
- प्रस्तुतकर्ता: India-Nepal-Sri Lanka Social Coalition.
- महत्त्व: पुरस्काराचा पहिला वर्ष.

TiE मुंबई हॉल ऑफ फेम अवॉर्ड

- विजेता: देवेंद्र फडणवीस (महाराष्ट्र मुख्यमंत्री).
- दिनांक: १२ मार्च २०२५.
- कारण: पायाभूत सुविधा, शासन, पाणी व्यवस्थापन मधील योगदान.
- संस्था: TiE (स्थापना १९९२).

सुदर्शन पटनायक सन्मान

- विजेता: संद आर्टिस्ट सुदर्शन पटनायक.
- नाव: "The Fred Darrington Sand Master Award".
- महत्त्व: पहिला भारतीय कलाकार.
- दिनांक: ५ एप्रिल २०२५, UK.
- कृती: १० फूट वाळू शिल्प — जागतिक शांतता आणि पर्यावरण.

पीएम मोदी - मॉरिशस सर्वोच्च नागरी सन्मान

- दिनांक: ५ एप्रिल २०२५.
- नाव: "Grand Commander of the Order of the Star and Key of the Indian Ocean".
- महत्त्व: पहिला भारतीय विजेता.
- एकूण आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार: २१.

मोदी - बार्बाडोस सन्मान

- विजेता: नरेंद्र मोदी.
- कारण: COVID-19 व्यवस्थापन योगदान.
- नाव: Order of Freedom of Barbados.
- घोषणा: नोव्हेंबर २०२४ (बार्बाडोस PM मिया मॉटली).
- स्वीकृती: मार्च २०२५.
- महत्त्व: पहिला भारतीय विजेता.

डॉ. सुबोर्णो बोस - लाइफटाइम अचिव्हमेंट

- विजेता: डॉ. सुबोर्णो बोस (IIHM अध्यक्ष).
- क्षेत्र: अतिथिसत्कार आणि शिक्षण.
- प्रस्तुतकर्ता: केंद्रीय पर्यटन मंत्री गजेंद्र सिंह शेखावत.
- कार्यक्रम: Bharat 24 Global Summit २०२५ (India Today Network).

कुसुमाग्रज स्मृती पुरस्कार

- विजेता: डॉ. अरुणा ढेरे (वरिष्ठ कवयित्री आणि अभ्यासक).
- महत्त्व: अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन च्या माजी अध्यक्षा.
- दिनांक: १० मार्च २०२५ (कुसुमाग्रज निर्वाण दिन).

जय शाह सन्मान

- विजेता: जय शाह (ICC चे सर्वात तरुण अध्यक्ष).
- नाव: Forbes India Leadership Award (FILA) २०२५.
- कार्यक्रम: १४वी आवृत्ती (Forbes India).

Animal Friend आणि Jeev Daya अवॉर्ड्स

- संस्था: Animal Welfare Board of India (AWBI).
- स्थळ: नवी दिल्ली.
- Animal Friend: १९६६ पासून.
- Jeev Daya: २००१ पासून.

Conservation Leadership Programme (CLP) अवॉर्ड

- विजेता: केरळमधील संशोधक.
- कार्य: पश्चिम घाटातील धोक्यातील प्रजाती संरक्षण.
- फोकस: स्थानिक आणि धोक्यातील प्रजाती.

स्कायट्रॅक्स वर्ल्ड एअरपोर्ट अवॉर्ड्स २०२५

- स्थळ: माद्रिद.
- विजेता: सिंगापूर चांगी एअरपोर्ट — जगातील सर्वोत्कृष्ट विमानतळ.

सरकारी योजना आणि उपक्रम

प्रधानमंत्री श्रम योगी मानधन योजना (PM-SYM)

- पूर्ण ६ वर्षे: फेब्रुवारी २०२५.
- लॉन्च: फेब्रुवारी २०१९ (अंतरिम अर्थसंकल्प).
- उद्देश: असंगठित क्षेत्रातील कामगारांसाठी सामाजिक सुरक्षा.
- मंत्रालय: कामगार आणि रोजगार मंत्रालय.
- अंमलबजावणी: LIC आणि CSC-SPV.
- पेन्शन: वय ६० नंतर किमान ₹३,००० प्रतिमहिना.
- प्रकार: योगदान आधारित योजना.
- योगदान: लाभार्थी आणि सरकार समान भाग.
- मृत्यूच्या वेळी: पती/पत्नीला ५०% कौटुंबिक पेन्शन.
- मासिक योगदान: ₹५५ ते ₹२०० (वयानुसार).
- नोंदणीकृत लाभार्थी: ४६,१२,३३० (मार्च २०२५).
- ई-श्रम पोर्टल: ३०.५१ कोटी असंगठित कामगार नोंदणीकृत (३१ डिसेंबर २०२४).
- सर्वाधिक नोंदणी: हरियाणा, उत्तर प्रदेश, महाराष्ट्र.
- पात्रता: वय १८-४०, मासिक उत्पन्न ₹१५,००० किंवा कमी, असंगठित कामगार.

MISHTI योजना

- पूर्ण नाव: Mangrove Initiative for Shoreline Habitats & Tangible Incomes.
- लॉन्च: ५ जून २०२३.
- घोषणा: अर्थसंकल्प २०२३-२४.
- उद्देश: मॅंग्रोव्ह पुनर्स्थापना, किनारपट्टी मजबूत करणे, हवामान बदल प्रतिसाद, शाश्वत उपजीविका.
- कालावधी: २०२३-२०२८.
- मंत्रालय: पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालय.
- प्रगती: २ वर्षात १९,०२० हेक्टर मॅंग्रोव्ह रोपण.
- भारतातील मॅंग्रोव्ह क्षेत्र: ४,९९१.६८ चौ.किमी (०.१५%).
- सर्वाधिक क्षेत्र: पश्चिम बंगाल - २,११४ चौ.किमी (४२.३०%).
- महाराष्ट्र: ३२४ चौ.किमी (६.५०%).

सागरमाला कार्यक्रम - १० वर्षे पूर्ण

- लॉन्च: मार्च २०१५.
- मंत्रालय: बंदर, शिपिंग आणि जलमार्ग मंत्रालय.
- उद्देश: सागरी आणि अंतर्देशीय जलमार्ग वाहतूक वाढवणे, लॉजिस्टिक खर्च कमी करणे, जागतिक व्यापार स्पर्धात्मकता.
- महत्त्व: Maritime Amrit Kaal Vision 2047 चा मुख्य आधार.
- संसाधन: ७,५०० किमी किनारपट्टी आणि १४,५०० किमी जलमार्ग.

SMILE योजना

- लॉन्च: २०२२.
- मंत्रालय: सामाजिक न्याय आणि अधिकारिता मंत्रालय.
- पूर्ण नाव: Support for Marginalised Individuals for Livelihood and Enterprise.
- व्याप्ती: ८१ प्रमुख शहर आणि गावे.
- ओळख: ९,९५८ व्यक्ती.
- घटक: शिक्षा घेणाऱ्यांचे पुनर्वसन, ट्रान्सजेंडर सक्षमीकरण.

राष्ट्रीय जीरो मीजल्स-रुबेला उन्मूलन मोहीम

- लॉन्च: २४ एप्रिल २०२५.
- उद्घाटन: केंद्रीय आरोग्य मंत्री जे. पी. नड्डा.
- उद्देश: २०२६ पर्यंत मीजल्स आणि रुबेला उन्मूलन.

- व्हॅक्सिनेशन: MR लसीचे दोन डोस (९-१२ महिने आणि १६-२४ महिने).
- कव्हरेज: पहिला डोस ९३.७%, दुसरा डोस ९२.२% (२०२४-२५).

प्रधानमंत्री मुद्रा योजना (PMMY) - १० वर्षे

- पूर्ण १० वर्षे: ८ एप्रिल २०२५.
- उद्देश: मायक्रो आणि लघु उद्योगांसाठी कोलॅटरल-मुक्त कर्ज.
- लॉन्च: एप्रिल २०१५.
- महिला लाभार्थी: ६८% खाती.
- SC/ST/OBC: ५०% खाती.
- सर्वाधिक वितरण: तमिळनाडू, उत्तर प्रदेश, कर्नाटक, महाराष्ट्र (५वे स्थान).
- कर्ज प्रकार: शिशु (₹५०,००० पर्यंत), किशोर (₹५ लाख पर्यंत), तरुण (₹१० लाख पर्यंत), तरुण प्लस (₹२० लाख पर्यंत).

आयुष्मान वय वंदना योजना (दिल्ली)

- लॉन्च: दिल्ली सरकार.
- पात्र: वय ७०+, दिल्ली रहिवासी.
- कागदपत्र: आधार आणि दिल्ली रहिवास पुरावा.
- लाभ: ₹१० लाख पर्यंत कॅशलेस उपचार.

AI किरण उपक्रम

- उद्देश: महिलांना AI क्षेत्रात नेतृत्व प्रोत्साहन.
- लक्ष्य: २०२७ पर्यंत AI बाजार USD १७ अब्ज.
- अंमलबजावणी: PSA आणि OPSA यांच्या नेतृत्वाखाली.

SVAMITVA योजना

- पूर्ण ५ वर्षे: २४ एप्रिल २०२५.
- लॉन्च: २४ एप्रिल २०२०.
- तंत्रज्ञान: ड्रोन आणि मॅपिंग.
- लाभ: गावांतील घर आणि जमिनीचे कायदेशीर मालकी कार्ड.
- बजेट: सध्याच्या वर्षी ₹५६६.२३ कोटी.
- कालावधी: २०२०-२१ ते २०२५-२६.

रेशम सखी योजना (उत्तर प्रदेश)

- उद्देश: ग्रामीण महिलांचे आर्थिक सक्षमीकरण.
- कार्य: रेशीम कोकून संगोपन, प्रशिक्षण.
- प्रशिक्षण ठिकाणे: कर्नाटक, हिमाचल प्रदेश, झारखंड.

पिंक ई-रिक्शा योजना (महाराष्ट्र)

- लॉन्च: २१ एप्रिल २०२५, पुणे.
- उद्घाटन: उपमुख्यमंत्री अजित पवार.
- विभाग: महिला व बाल विकास विभाग.
- शहर: पुणे, नाशिक, नागपूर, अहमदनगर, सोलापूर, कोल्हापूर, अमरावती, छत्रपती संभाजीनगर.
- संख्या: १०,००० ई-रिक्शा.
- प्राधान्य: विधवा, घटस्फोटित, आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल महिला (वय २०-५०).

मुख्यमंत्री सेवक संवाद योजना (उत्तराखंड)

- लॉन्च: २१ एप्रिल २०२५.
- मुख्यमंत्री: पुष्कर सिंह धामी.
- उद्देश: लाभार्थ्यांशी थेट संवाद, योजनांची अंमलबजावणी मूल्यमापन.

शेतकरी कल्याण मोहीम (उत्तर प्रदेश)

- सुरुवात: एप्रिल २०२५.
- मंजूरी: मुख्यमंत्री मोहन यादव यांच्या मंत्रिमंडळाने.

- उद्देश: शेतकरी कल्याण योजनांचे एकीकरण, उत्पादनाला योग्य भाव, शाश्वत शेती, शेतकरी उत्पन्न वाढ.

EVolutionS Programme

- पूर्ण नाव: Electric Vehicle Solutions led by Startups.
- लॉन्च: Department of Science and Technology, भारत सरकार.
- उद्देश: इलेक्ट्रिक वाहन घटक उत्पादन प्रोत्साहन.
- फोकस: स्टार्टअप्स ला EV नवकल्पना समर्थन.
- लक्ष्य: तंत्रज्ञान नवकल्पना व्यावसायिक अंमलबजावणीत रूपांतरित करणे.

PARTH Scheme

- पूर्ण नाव: Police Army Recruitment Training & Skills.
- लॉन्च: मे २०२५.
- अंमलबजावणी: मध्य प्रदेश मधील ९ प्रमुख शहरांत.
- विभाग: क्रीडा आणि युवक कल्याण विभाग.
- पायलट फेज: जानेवारी २०२५ पासून सुरू.

HEALD Initiative

- लॉन्च: १९ एप्रिल २०२५ (जागतिक यकृत दिन).
- उद्घाटन: केंद्रीय गृहमंत्री अमित शहा.
- पूर्ण नाव: Healthy Liver Education and Alcohol-associated Liver Disease Prevention.
- उद्देश: यकृत रोग उपचार आणि प्रतिबंध.
- महत्त्व: भारतातील पहिली मोठ्या प्रमाणात यकृत आरोग्य मोहीम.
- प्रथम केंद्र: ILBS, दिल्ली.
- फोकस: यकृत आरोग्य जागरूकता, अल्कोहोल दुरुपयोग प्रतिबंध, लवकर निदान.

Udyam Careers for Women

- संयुक्त उपक्रम: कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालय + Microsoft.
- उद्देश: तंत्रज्ञान क्षेत्रातील लिंगभेद कमी करणे.
- लक्ष्य: २०,००० महिला.
- फोकस: Tier-II आणि Tier-III शहरांतील सहा राज्ये.
- अभ्यासक्रम: २४० तास उद्योग-केंद्रित.

महिला संवाद रथ मोहीम

- लॉन्च: बिहार मुख्यमंत्री नीतीश कुमार.
- उद्देश: महिला सक्षमीकरण प्रोत्साहन.
- वाहने: ६०० विशेष रथ.
- कार्य: ग्रामस्तरावर जागरूकता प्रसार.

PMFME Scheme

- पूर्ण नाव: Prime Minister Formalisation of Micro Food Processing Enterprises.
- लॉन्च: २०२०.
- उद्देश: स्वावलंबी सूक्ष्म अन्न उद्योग समर्थन.
- उत्तर प्रदेश: अंमलबजावणीत प्रथम.
- कर्ज मंजूरी कालावधी: उत्तर प्रदेश - १०१ दिवस.
- कर्ज वितरण: उत्तर प्रदेश - १४% एकूण.

National Civil Services Capacity Building Programme

- संघटक: कार्मिक मंत्रालय.

- दिनांक: १६ एप्रिल २०२५.
- स्थळ: आयुष भवन, नवी दिल्ली.
- उद्देश: नागरी सेवकांच्या कार्यक्षमता आणि प्रशासकीय कौशल्य सुधार.
- पहिला टप्पा: १८ मार्च २०२५.

झिरो पॉव्हर्टी मोहीम (अंबेडकर नावाने)

- घोषणा: उत्तर प्रदेश मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ - १४ एप्रिल २०२५.
- नाव: डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांच्या नावाने.
- उद्देश: गरिबी उन्मूलन.
- फोकस: प्रत्येक गाव आणि पात्र व्यक्ती.

NAMASTE Scheme

- पूर्ण नाव: National Action for Mechanised Sanitation Ecosystem.
- उद्देश: स्वच्छता कामगारांचे औपचारिकीकरण.
- लाभ: सामाजिक सुरक्षा योजनांशी जोडणी.
- मंत्रालये: गृहनिर्माण, सामाजिक न्याय, जलशक्ती, पंचायती राज.
- अंमलबजावणी: National Safai Karamchari Finance and Development Corporation.
- पायलट शहर: पुणे - २६ मार्च २०२५ पासून.
- सुविधा: NAMASTE वेब पोर्टल आणि मोबाइल ॲप.

निवेशक दीदी उपक्रम

- संयुक्त: IEPFA + India Post Payments Bank (IPPB).
- लॉन्च: ८ एप्रिल २०२५.
- उद्देश: ग्रामीण आणि अर्ध-शहरी महिलांमध्ये आर्थिक साक्षरता.
- प्रकार: समुदाय-आधारित जागरूकता कार्यक्रम.

India Skills Accelerator Initiative

- लॉन्च: कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालय - ८ एप्रिल २०२५.
- सहभागी: World Economic Forum (WEF).
- उद्देश: भविष्यासाठी तयार कौशल्ये आणि समावेशक कार्यबल विकास.
- प्रकार: राष्ट्रीय सार्वजनिक-खासगी व्यासपीठ.

M-CADWM Scheme

- पूर्ण नाव: Modernisation of Command Area Development and Water Management.
- मंजूरी: ९ एप्रिल २०२५.
- उप-योजना: PMKSY (प्रधानमंत्री कृषी सिंचाई योजना).
- प्रारंभिक वाटप: ₹१,६०० कोटी.
- कालावधी: २०२५-२६ पासून.
- उद्देश: सिंचन पाणी वापर कार्यक्षमता सुधार.

POSHAN Tracker

- सर्व अंगणवाडी केंद्रे: POSHAN Tracker मोबाइल ॲपवर नोंदणीकृत.
- मंत्रालय: महिला व बाल विकास मंत्रालय.
- उद्देश: उपस्थिती, वाढ आणि पोषण सेवांचे रिअल-टाइम निरीक्षण.

व्हायब्रंट व्हिलेजेस प्रोग्राम - फेज II

- मंजूरी: ४ एप्रिल २०२५ (केंद्रीय मंत्रिमंडळ).
- प्रकार: १००% केंद्रीय निधी योजना.
- एकूण रक्कम: ₹६,८३९ कोटी.

- **फेज I:** २०२३ मध्ये सुरू; अरुणाचल प्रदेश, हिमाचल, सिक्कीम, उत्तराखंड, लडाख.
- **फेज II:** गुजरात, राजस्थान, पंजाब सामील.
- **मंत्रालय:** गृह मंत्रालय.

हमारी परंपरा हमारी विरासत

- **संघटक:** पंचायती राज मंत्रालय.
- **दिनांक:** ४ एप्रिल २०२५, नवी दिल्ली.
- **सहभागी:** झारखंड सरकार च्या सहकार्याने.
- **प्रकार:** एक दिवसीय राष्ट्रीय कार्यक्रम.
- **समर्पित:** बिरसा मुंडा यांच्या १५०व्या जयंती साठी.

लाखपती बँदेओ योजना

- **लॉन्च:** आसाम मुख्यमंत्री हिमंता बिस्वा सरमा.
- **अर्थ:** "बँदेओ" म्हणजे महिला.
- **महत्त्व:** आसामची सर्वात मोठी महिला उद्योजकता योजना.
- **उद्देश:** महिलांना आर्थिक मदत आणि प्रशिक्षण देऊन उद्योजकता प्रोत्साहन.

'स्कूल चले हम' मोहीम

- **लॉन्च:** मध्य प्रदेश मुख्यमंत्री मोहन यादव.
- **कालावधी:** १ ते ४ एप्रिल २०२५.
- **उद्देश:** नामांकन, टिकाऊ आणि पुस्तक वितरण सुधारणे.

मुख्यमंत्री महिला उद्योजकता मोहीम (आसाम)

- **लॉन्च:** आसाम मुख्यमंत्री हिमंता बिस्वा सरमा.
- **दिनांक:** १ एप्रिल २०२५.
- **स्थळ:** बैहाटा, आसाम.
- **उद्देश:** महिलांच्या स्वयंरोजगार आणि आर्थिक स्वावलंबन ला प्रोत्साहन.

झिरो पॉव्हर्टी - P4 मॉडेल उपक्रम (आंध्र प्रदेश)

- **लॉन्च:** आंध्र प्रदेश सरकार.
- **दिनांक:** ३० मार्च २०२५.
- **भाग:** स्वर्णांध्र-२०४७ व्हिजन चा भाग.
- **उद्देश:** २०४७ पर्यंत गरिबी उन्मूलन.
- **मॉडेल:** सार्वजनिक-खासगी-जनता भागीदारी (P4).
- **फोकस:** समावेशक आणि सहभागी गरिबी निर्मूलन.

MGNREGS मजुरी वाढ

- **वर्ष:** २०२५-२६ साठी वाढ.
- **वाढीचे प्रमाण:** २% ते ७%.
- **नवीन दैनंदिन मजुरी:** ₹३४९ ते ₹३७० (१ एप्रिल २०२५ पासून).
- **हक्क:** प्रत्येक ग्रामीण कुटुंबाला १०० दिवस रोजगार.
- **वार्षिक उत्पन्न:** ₹३७,००० (पूर्वी ₹३४,९००).
- **सर्वाधिक मजुरी:** हरियाणा - ₹४०० प्रतिदिन.
- **संसदीय समिती शिफारस:**
 - किमान मजुरी ₹४०० प्रतिदिन.
 - हमी रोजगार १०० ते १५० दिवस वाढवणे.

आयुष्मान भारत योजना व्याप्ती

- **पूर्ण व्याप्ती:** सर्व राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेश.
- **माहिती:** केंद्रीय आरोग्य मंत्री जे. पी. नड्डा.
- **एकूण रुग्णालये:** ३०,९५७.
 - खासगी: १३,८६६.
 - सरकारी: १७,०९१.

'बालपण की कविता' उपक्रम

- **लॉन्च:** शिक्षण मंत्रालय.
- **लक्ष्य:** शाळकरी विद्यार्थी.

- **उद्देश:** भारतीय कविता आणि सर्जनशीलता प्रोत्साहन.
- **संबंध:** NEP २०२० शी.
- **फोकस:** पूर्व-प्राथमिक स्तरापर्यंत मुले.
- **भाषा:** भारतीय भाषा आणि इंग्रजी.
- **वैशिष्ट्य:** वयानुसार योग्य आणि सांस्कृतिकदृष्ट्या मूळ.

'कॅच द रेन २०२५' मोहीम

- **लॉन्च:** जल शक्ती मंत्रालय.
- **सहभागी:** हरियाणा सरकार.
- **दिनांक:** २२ मार्च २०२५ (जागतिक पाणी दिन).
- **थीम:** Catch the Rain - 2025.
- **स्थळ:** ताऊ देवी लाल स्टेडियम, पंचकुला.
- **उद्देश:**
 - समुदाय सहभाग.
 - पाणी संवर्धन.
 - स्थानिक नियोजन द्वारे पाणी व्यवस्थापन.
 - पाणी साठवण आणि जागरूकता.

PM Surya Ghar: Muft Bijli Yojana

- **लॉन्च:** १३ फेब्रुवारी २०२४.
- **नेतृत्व:** पंतप्रधान नरेंद्र मोदी.
- **महत्त्व:** जगातील सर्वात मोठी रूफटॉप सोलर योजना.
- **प्रगती:** १० लाख रूफटॉप इंस्टॉलेशन पूर्ण (१० मार्च २०२५ पर्यंत १०.०९ लाख).
- **महाराष्ट्र:** दुसऱ्या क्रमांकावर - १,९२,९३६ घरांमध्ये इंस्टॉलेशन.
- **एकूण अर्ज:** ४७.३ लाख पेक्षा जास्त.
- **लक्ष्य:** २०२६-२७ पर्यंत १ कोटी घरांमध्ये सोलर.
- **लाभ:** ३०० युनिट पर्यंत मोफत वीज; वार्षिक बचत ₹१८,००० पर्यंत.
- **कर्ज:** ₹२ लाख पर्यंत कोलॅटरल-मुक्त; व्याजदर ६.७५%.
- **एकूण खर्च:** ₹७५,०२१ कोटी.
- **कालावधी:** २०२६-२७ पर्यंत.

Unified Pension Scheme (UPS)

- **अंमलबजावणी:** केंद्रीय सरकार कर्मचाऱ्यांसाठी.
- **सूचना:** PFRDA ने २० मार्च २०२५ रोजी जारी.
- **पात्रता:** किमान १२ महिने सेवा.
- **पेन्शन:** सरासरी मूलभूत वेतनाच्या ५०%.
- **मुख्य अट:** किमान २५ वर्षे सेवा.
- **गणना:** शेवटच्या १२ महिन्यांचे सरासरी वेतन.

Revised Rashtriya Gokul Mission (RGM)

- **मंजुरी:** १९ मार्च २०२५ - पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखालील केंद्रीय मंत्रिमंडळ.
- **उद्देश:** पशुधन क्षेत्र वाढवणे.
- **एकूण वाटप:** ₹३,४०० कोटी.
- **अतिरिक्त निधी:** ₹१,००० कोटी (२०२१-२२ ते २०२५-२६).
- **मंत्रालय:** पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभाग.
- **मूळ लॉन्च:** २०१४.

Samarth Incubation Programme

- **लॉन्च:** दूरसंचार विभाग (DoT).
- **फोकस:** टेलिकॉम आणि IT क्षेत्रातील नवकल्पना.
- **क्षेत्र:** सायबर सुरक्षा, 5G/6G, AI, IoT, क्वांटम तंत्रज्ञान.
- **लाभ:** ₹५ लाख पर्यंत निधी, ऑफिस स्पेस, लॅप्स, तांत्रिक मार्गदर्शन.

SwaYaan Initiative

- **लॉन्च:** इलेक्ट्रॉनिक्स आणि IT मंत्रालय - १८ मार्च २०२५.

- सहभागी: Digital India Foundation (DFI).
- भाग: NIDAR (National Innovation Challenge for Drone Applications and Research).

Science Dhaar Yojana

- लॉन्च: १६ जानेवारी २०२५.
- बजेट वाढ: २०२४-२५ मध्ये ₹३३०.७५ कोटी → २०२५-२६ मध्ये ₹१,४२५ कोटी.
- उद्देश: वैज्ञानिक संशोधन, नवकल्पना आणि तंत्रज्ञान विकास प्रोत्साहन.

Lado Laxmi Yojana (हरियाणा)

- घोषणा: हरियाणा मुख्यमंत्री नायब सिंह सैनी - १७ मार्च २०२५.
- लाभ: महिलांना ₹२,१०० प्रतिमहिना आर्थिक मदत.

Rajiv Yuva Vikas Yojana (तेलंगणा)

- लॉन्च: तेलंगणा सरकार.
- लक्ष्य: SC, ST, BC आणि अल्पसंख्याक युवक.
- उद्देश: स्वयंरोजगार प्रोत्साहन.
- कर्ज: ₹३ लाख पर्यंत.

Prime Minister Internship Scheme

- लॉन्च: केंद्रीय अर्थ आणि कॉर्पोरेट मंत्री निर्मला सीतारमण - १७ मार्च २०२५.
- घोषणा: अर्थसंकल्प २०२४-२५.
- लक्ष्य: ५ वर्षातटॉप ५०० कंपन्यांमध्ये १ कोटी इंटरनशिप.
- सुविधा: मोबाइल ऑप लॉन्च.

PM-ABHIM Scheme

- पूर्ण नाव: Pradhan Mantri Ayushman Bharat Health Infrastructure Mission.
- मंत्रालय: आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालय.
- प्रकार: केंद्रीय प्रायोजित योजना.
- एकूण वाटप: ₹६४,१८० कोटी (२०२१-२२ ते २०२५-२६).
- उद्देश: आरोग्य सेवा आणि सार्वजनिक आरोग्य पायाभूत सुविधा मजबूत करणे.
- लॉन्च: १ फेब्रुवारी २०२१.
- पूर्वी नाव: PM Swasth Bharat Yojana.

Swadesh Darshan Scheme

- लॉन्च: २०१५.
- मंत्रालय: पर्यटन मंत्रालय.
- उद्देश: शाश्वत आणि जबाबदार पर्यटन स्थळ विकास.
- प्रकार: १००% केंद्रीय निधी योजना.

'75/25' Initiative

- लॉन्च: १७ मे २०२३.
- लक्ष्य: ७५ वर्षावरील नागरिक.
- उद्देश: प्रमुख आजारांसाठी वेळेवर उपचार.
- कालावधी: डिसेंबर २०२५ पर्यंत.
- प्रगती: ५ मार्च २०२५ पर्यंत - ४२.०१ लाख वृद्धांना उपचार; २५.२७ लाख प्रमुख आजारांसाठी.

अमृत सरोवर अभियान

- भाग: अमृत महोत्सव उपक्रमाचा.
- उद्देश: पाणी संवर्धन आणि पुनरुज्जीवन.
- लक्ष्य: प्रत्येक जिल्ह्यात किमान ७५ जलस्रोत.
- लॉन्च: २४ एप्रिल २०२२.
- प्रगती: ऑक्टोबर २०२४ पर्यंत ६८,०००+ जलस्रोत पूर्ण.
- मंत्रालय: ग्रामीण विकास मंत्रालय.

PM-YUVA 3.0 योजना

- लॉन्च: ११ मार्च २०२५.
- मंत्रालय: शिक्षण मंत्रालय.
- पूर्ण नाव: Young, Upcoming and Versatile Authors.
- उद्देश: वाचन, लेखन आणि पुस्तक संस्कृती प्रोत्साहन.
- फोकस: ३० वर्षाखालील तरुण लेखक.
- विशेष: भारतीय लेखकांना जागतिक स्तरावर प्रोत्साहन.
- मॅटरशिप: ५० लेखक निवडले जातात.
- संस्था: National Book Trust (NBT).
- सुरुवात: २०२१ मध्ये प्रथम.

महिला समृद्धी योजना (दिल्ली)

- मंजुरी: ८ मार्च २०२५.
- लाभ: ₹२,५०० प्रतिमहिना आर्थिक मदत.
- पात्र: शहरी गरीब घरातील महिला.
- एकूण वाटप: ₹५,१०० कोटी.

डॉ. भीमराव आंबेडकर वसतिगृह योजना (उत्तर प्रदेश)

- लॉन्च: उत्तर प्रदेश सरकार.
- उद्देश: विद्यार्थ्यांना वसतिगृह सुविधा.
- फोकस: SC आणि इतर वंचित समाजातील विद्यार्थी.

प्रधानमंत्री इंटरनशिप योजना २०२५ (PMIS)

- मंत्रालय: कॉर्पोरेट कार्य मंत्रालय.
- दुसऱ्या टप्प्याची अंतिम तारीख: ३१ मार्च २०२५.
- कालावधी: १२ महिने इंटरनशिप.
- पहिला टप्पा: ३ ऑक्टोबर २०२४ पासून.
- अर्ज: ६ लाख+.
- लाभ:
 - ₹५,००० मासिक स्टायपेंड.
 - ₹६,००० एकदाच मदत.
- वय: २१-२४ वर्षे.
- पात्रता: १२वी उत्तीर्ण / डिप्लोमा / पदवी.
- बीमा: PM Jeevan Jyoti Bima आणि PM Suraksha Bima.

प्रोजेक्ट NAMAN

- अंमलबजावणी: HDFC Bank + CSC e-Governance Services.
- उद्देश: माजी सैनिक, त्यांच्या कुटुंबीय आणि अवलंबितांचे कल्याण.

महिला समृद्धी योजना (दिल्ली - महिला दिन घोषणा)

- लॉन्च: ८ मार्च २०२५ (आंतरराष्ट्रीय महिला दिन).
- लाभ: ₹२,५०० प्रतिमहिना.
- पात्र: वार्षिक उत्पन्न ₹२.५ लाख पर्यंत; वय १८-६० वर्षे.

"A Million Women Arise" उपक्रम

- लॉन्च: ६ मार्च २०२५.
- संयुक्त: NITI Aayog + India SME Forum (मुंबई).
- उद्देश: महिला उद्योजक सक्षमीकरण.
- फोकस: महिला-नेतृत्वाखालील MSME.
- MSME आकडेवारी: भारतात ६ कोटी MSME; ३५% महिला मालकीचे.

प्रोजेक्ट HAKK

- लॉन्च: मार्च २०२५ - HDFC Bank.
- सहभागी: भारतीय हवाई दल निवृत्त, माजी सैनिक आणि कुटुंब.

- उद्देश: विस्तृत कल्याण आणि सेवा केंद्रे.

“पशु औषधी” कार्यक्रम

- उद्देश: स्वस्त जनरिक्त पशु औषधे उपलब्ध करणे.
- अंतर्गत: प्रधानमंत्री भारतीय जनऔषधी केंद्र (PMBJK).
- मंजुरी: ५ मार्च २०२५ - केंद्रीय मंत्रिमंडळ.
- कालावधी: २०२४-२५ आणि २०२५-२६.
- एकूण बजेट: ₹३,८८० कोटी (लसीकरण, डीवॉर्मिंग, रोग नियंत्रण समाविष्ट).

“आदर्श महिला - अनुकूल ग्रामपंचायत”

- राष्ट्रीय परिषद: ५ मार्च २०२५, नवी दिल्ली.
- संघटक: पंचायती राज मंत्रालय.
- लक्ष्य: प्रत्येक जिल्ह्यात किमान एक आदर्श महिला-अनुकूल ग्रामपंचायत.
- फोकस: लिंग-संवेदनशील सुविधा आणि प्रशासन.

“विविधता का अमृत महोत्सव”

- दुसरी आवृत्ती: ५ मार्च २०२५ - राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी उद्घाटन.
- स्थळ: राष्ट्रपती भवन, नवी दिल्ली.
- उद्देश: भारतीय सांस्कृतिक विविधता साजरी.

पशुधन आरोग्य आणि रोग नियंत्रण कार्यक्रम (LHDCP)

- घटक: पशु औषधी नवीन समावेश.
- बजेट: ₹३,८८० कोटी (२०२४-२५ आणि २०२५-२६).
- उद्देश: लसीकरण, उपचार, निगरानी, डीवॉर्मिंग.

“प्रोजेक्ट हिम्मत”

- लॉन्च: पंजाब सरकार - ७ मार्च २०२५.
- उद्देश: हिंसा/छळ सहन करणाऱ्या महिला आणि मुलींचे सक्षमीकरण.
- फोकस: सुरक्षित वातावरण, त्वरित तक्रार निवारण.

“स्वावलंबिनी” कार्यक्रम

- लॉन्च: कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालय (NITI Aayog सह).
- स्थळ: चौधरी चरण सिंह विद्यापीठ, मेरठ (मार्च २०२५ सुरुवात).
- लक्ष्य: उच्च शिक्षण संस्थांतील तरुण महिलांसाठी स्वावलंबी व्यवसाय आणि कौशल्य.
- संस्था: NIESBUD.

मुख्यमंत्री एकला महिला स्वरोजगार योजना

- लॉन्च: उत्तराखंड सरकार.
- लाभ: ₹२ लाख पर्यंत आर्थिक मदत.
- उद्देश: एकट्या महिलांना आर्थिक स्वावलंबन.

मेक द वर्ल्ड बेटर - खादी अभियान

- लॉन्च: माहिती आणि प्रसारण मंत्रालय + AAAI.
- उद्देश: खादी आणि ग्रामोद्योग जागतिक प्रचार.
- फोकस: शाश्वत फैशन आणि उपजीविका.

शिक्षा संजीवनी बीमा योजना

- लॉन्च: राजस्थान सरकार - २६ फेब्रुवारी २०२५.
- लाभ: शाळकरी विद्यार्थ्यांना अपघाती मृत्यू/अपंगत्व विमा.
- व्याप्ती: सरकारी शाळा.

स्किल उदय तोगार्ई कार्यक्रम

- लॉन्च: त्रिपुरा मुख्यमंत्री माणिक साहा.
- उद्देश: शाळा-कॉलेज विद्यार्थ्यांना कौशल्य विकास प्रशिक्षण.
- लक्ष्य: ८०,००० विद्यार्थी सक्षम करणे.

शेतकरी वीज बिल भार कमी उपक्रम

- लॉन्च: मध्य प्रदेश सरकार.
- लाभ: शेतकऱ्यांना ₹५ टोकन रकमेवर वीज जोडणी.
- उद्देश: शेती वीजसाठी आर्थिक भार कमी करणे.

मिशन ३०० (AfDB)

- लॉन्च: African Development Bank - २०२५.
- उद्देश: २०३० पर्यंत उप-सहारा आफ्रिकेतील ३०० दशलक्ष लोकांना वीज उपलब्ध करणे.

खेल आणि स्पर्धा

ICC चॅम्पियन्स ट्रॉफी २०२५

- विजेता: भारत (तिसऱ्यांदा).
- उपविजेता: न्यूझीलंड.
- अंतिम सामना: दुबई (UAE).
- कालावधी: १९ फेब्रुवारी ते ९ मार्च २०२५.
- संघ: ८.
- टूर्नामेंटचा सर्वोत्कृष्ट खेळाडू: रचिन रवींद्र (न्यूझीलंड).
- सर्वाधिक धावा (ऑरेंज कॅप): रचिन रवींद्र - २६३ धावा.
- सर्वाधिक विकेट (गोल्डन बॉल): मॅट हेन्री (न्यूझीलंड) - १० विकेट.
- विशेष: अफगाणिस्तान पहिल्यांदा सहभागी.
- भारताचे विजय: २००२, २०१३, २०२५.
- रोहित शर्मा: सर्व ICC स्पर्धांच्या अंतिम सामन्यात पोहोचणारे आणि चॅम्पियन्स ट्रॉफी जिंकणारे पहिले कर्णधार.
- बक्षिसे:
 - विजेता (भारत): ₹१९ कोटी ५४ लाख.
 - उपविजेता (न्यूझीलंड): ₹९ कोटी ७७ लाख.

रांजी ट्रॉफी २०२४-२५

- आवृत्ती: ९०वी (१९३४-३५ पासून सुरू).
- कालावधी: ११ ऑक्टोबर २०२४ ते २६ फेब्रुवारी २०२५.
- विजेता: विदर्भ (तिसऱ्यांदा - २०१७-१८, २०१८-१९).
- उपविजेता: केरळ.
- टूर्नामेंटचा सर्वोत्कृष्ट खेळाडू: हर्ष दुबे (विदर्भ).
- सर्वाधिक धावा: यश राठोड (विदर्भ) - ९६० धावा.
- सर्वाधिक विकेट: हर्ष दुबे (विदर्भ) - ६९ विकेट.
- संघटक: BCCI.
- सर्वाधिक विजय: मुंबई - ४२ वेळा.

तिरंदाजी विश्वचषक २०२५ (पहिला फेरी)

- स्थळ: अबिलीन, टेक्सास (USA).
- भारताची स्थिती: चौथ्या क्रमांकावर.
- भारताचे पदक: १ सुवर्ण, १ रजत, २ कांस्य (एकूण ४).
- सर्वाधिक पदक: मेक्सिको - ६ पदक (३ सुवर्ण, २ रजत, १ कांस्य).
- दुसरा फेरी: ६-११ मे २०२५, शांघाय, चीन.
- भारतीय सुवर्ण: नभ्या यादव, ज्योती सुरेखा वेण्णम (कॉम्पाउंड मिश्र टीम).

खेळो इंडिया यूथ गेम्स २०२५

- स्थळ: बिहार (बेगूसराय, भागलपूर, गया, राजगीर, पटना).
- कालावधी: ४-१५ मे २०२५.
- मास्कॉट: हत्ती (शक्तीचे प्रतीक).
- थीम: "खेळ के रंग, बिहार के संग".
- उद्देश: खेळ संस्कृती प्रोत्साहन, ऑलिंपिकसाठी तरुण प्रतिभा शोध.

खेळो इंडिया परा गेम्स २०२५

- आवृत्ती: दुसरी.
- स्थळ: नवी दिल्ली.
- कालावधी: २०-२७ मार्च २०२५.
- मास्कॉट: उच्छलता (चिमणी).
- सहभागी: १,३००+ परा-खेळाडू.
- पदक तक्ता (शीर्ष ५ राज्ये):
 - हरियाणा: १०४ पदक.

- तमिळनाडू: ७४ पदक.
- उत्तर प्रदेश: ६४ पदक.
- राजस्थान: ६४ पदक.
- महाराष्ट्र: ४३ पदक.

महिला प्रीमियर लीग (WPL) २०२५

- आवृत्ती: तिसरी (२०२३ पासून).
- विजेता: मुंबई इंडियन्स.
- उपविजेता: दिल्ली कॅपिटल्स.
- कालावधी: १४ फेब्रुवारी ते १५ मार्च २०२५.
- संघ: ५.

खेळो इंडिया विंटर गेम्स २०२५

- आवृत्ती: पाचवी.
- प्रथम टप्पा: लेह (२३-२७ जानेवारी २०२५).
- दुसरा टप्पा: जम्मू-काश्मीर (९-१२ मार्च २०२५).
- सहभागी: ४००+ खेळाडू.
- खेळ: ७.
- पदक तक्ता (शीर्ष ५):
 - लडाख: १८ पदक.
 - हिमाचल प्रदेश: १८ पदक.

स्पेशल ऑलिंपिक्स वर्ल्ड विंटर गेम्स २०२५

- आवृत्ती: १२वी.
- स्थळ: ट्युरिन, इटली.
- कालावधी: ८-१५ मार्च २०२५.
- थीम: "The Future is Here".
- भारत: पहिल्यांदा सहभागी.
- भारताचे पदक: ३३ (८ सुवर्ण, १८ रजत, ७ कांस्य).

ग्लोबल परा अथलेटिक्स ग्रँड प्रिक्स २०२५

- स्थळ: जवाहरलाल नेहरू स्टेडियम, नवी दिल्ली.
- कालावधी: ११-१३ मार्च २०२५.
- आवृत्ती: १२वी.
- भारत: ९५ पदक (३३ सुवर्ण, २९ रजत, ३३ कांस्य).

महिला बास्केटबॉल चॅम्पियनशिप २०२५ (आशिया)

- विजेता: भारत.
- उपविजेता: मालदीव.
- स्थळ: नवी दिल्ली.
- कालावधी: २३-२६ फेब्रुवारी २०२५.
- संघटक: South Asian Basketball Association (SABA).

आशियाई महिला कबड्डी चॅम्पियनशिप २०२५

- आवृत्ती: सातवी.
- स्थळ: तेहरान, इराण.
- कालावधी: ६-८ मार्च २०२५.
- संघ: ७.
- विजेता: भारत (सर्वाधिक ५ वेळा).
- इराण: उपविजेता.

रोहित शर्मा ODI निवृत्ती

- घोषणा: ७ मे २०२५.
- पूर्वी: T20 आंतरराष्ट्रीय निवृत्ती.
- सुरू राहणार: टेस्ट क्रिकेट.
- ODI आकडेवारी: ६७ सामने, ४,३०१ धावा, १२ शतके, १८ अर्धशतके.

अर्यना सबालेंका विजय

- टूर्नामेंट: माद्रिद ओपन.
- विजय: कोको गॉफ ला पराभूत करून.
- एकूण विजय: करिअरमधील २०वे टायटल.

एशियन U18 अॅथलेटिक्स चॅम्पियनशिप २०२५

- स्थळ: दमाम, सौदी अरेबिया.
- दिनांक: १८ एप्रिल २०२५.
- भारत: १ सुवर्ण, ५ रजत, ५ कांस्य (एकूण ११ पदक).
- सुवर्ण: हिमांशु जाखड़.

विराट कोहलीचा IPL रेकॉर्ड

- विराट कोहली (RCB) ने IPL इतिहासातील सर्वाधिक चौकार ठोकले.
- कारकीर्दीतील सर्वाधिक बाउंड्री फोर चा रेकॉर्ड मोडला.

HUMANOID 2025 रोबोट स्पर्धा

- स्थळ: बीजिंग, चीन.
- दिनांक: १९ एप्रिल २०२५.
- विजेता: चिनी ह्युमनॉइड रोबोट.
- कार्य: उंची मोजणी (१२० सें.मी. ते १.८ मीटर).
- महत्त्व: रोबोटिक्स मधील प्रगती दाखवली.

सायनी दासचा रेकॉर्ड - बंगाल

- सायनी दास (बंगाल) ने एशियन महिला भालाफेक मध्ये रेकॉर्ड केला.
- आशियाई महिला भालाफेक चा पूर्वीचा रेकॉर्ड मोडला.
- २०२३: राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार (तेनजिंग नोर्गे अवॉर्ड) मिळाला.

एशियन योगासना स्पोर्ट्स चॅम्पियनशिप २०२५ (दुसरी आवृत्ती)

- स्थळ: केदिया झवेरी अॅरिना / इंदिरा गांधी इंडोर स्टेडियम, नवी दिल्ली.
- मुख्य कार्यक्रम: २५-२७ एप्रिल २०२५.
- समाप्ती: २७ एप्रिल २०२५.
- भारताची कामगिरी: ८३ सुवर्ण (८८ पैकी), ३ रजत, १ कांस्य → एकूण ८७ पदक.
- पदक तक्ता: भारत अक्वेल.
- सहभागी: २१ देश (१७ देशांना किमान एक पदक).
- महत्त्व: योगाला शक्ती आणि संस्कृती च्या खेळ म्हणून दाखवले.

राष्ट्रीय हॉकी चॅम्पियनशिप ट्रॉफी २०२५

- विजेता: पंजाब (पाचवे विजय).
- संघटक: Hockey India.
- कालावधी: ४-१५ एप्रिल २०२५.
- अंतिम सामना: मेजर ध्यानचंद हॉकी स्टेडियम, झांसी (उत्तर प्रदेश).
- अंतिम निकाल: पंजाबने एमपी ला ४-१ ने पराभूत केले.
- पूर्ण नाव: १५वी हॉकी इंडिया सिनियर पुरुष राष्ट्रीय चॅम्पियनशिप ट्रॉफी २०२५.

FIDE शतरंज चॅम्पियनशिप

- स्थळ: पुणे (महाराष्ट्र).
- संघटक: महाराष्ट्र शतरंज संघटना.
- विजेता: कोनेरू हम्पी (या स्पर्धेतील पाचवे विजय).

वैभव सूर्यवंशी रेकॉर्ड

- वैभव सूर्यवंशी (राजस्थान रॉयल्स) ने IPL मध्ये रेकॉर्ड केला.
- सर्वात तरुण खेळाडू म्हणून १४ वर्षे २३ दिवस वयात पदार्पण.
- पूर्वीचा रेकॉर्ड मोडला.

- सर्वात जलद १५७ दिवस IPL कारकीर्द पूर्ण केली (१६ डावांत).

अॅथलीट पासपोर्ट व्यवस्थापन युनिट उद्घाटन

- उद्घाटन: केंद्रीय मंत्री डॉ. मनसुख मांडविया - १७ एप्रिल २०२५.
- स्थळ: राष्ट्रीय अॅटी-डोपिंग एजन्सी (NADA), नवी दिल्ली.
- उद्देश: अॅथलीट्ससाठी अॅटी-डोपिंग पासपोर्ट प्रणालीचे निरीक्षण आणि नियमन.
- लक्ष्य: निष्पक्ष खेळ, स्वच्छ खेळ आणि कठोर निरीक्षण.
- विशेष युनिट: NDTL (National Dope Testing Laboratory) साठी.

अफगाणिस्तान महिला क्रिकेटसाठी ICC कार्यक्रम

- ICC ने अफगाणिस्तान महिला क्रिकेटसाठी विशेष टास्क फोर्स स्थापन केली.
- उद्देश: अफगाणिस्तानात महिला क्रिकेट प्रोत्साहन.
- भाग: लिंग समानता साठी ICC च्या जागतिक उपक्रमाचा.
- सहभागी: BCCI, ECB, Cricket Australia सोबत भागीदारी.

धोनी रेकॉर्ड

- एम. एस. धोनी (CSK कर्णधार) ने IPL इतिहासातील सर्वाधिक झेल (२००) घेतले.
- सर्वाधिक स्ट्रॉकिंग (४६).
- पहिला खेळाडू: १५५ षटकार आणि ४६ स्ट्रॉकिंग IPL मध्ये.

सौरभ चौधरी कांस्य

- सौरभ चौधरी (उत्तर प्रदेश) ने ISSF विश्वचषक २०२५ मध्ये १० मीटर एअर पिस्तूल मध्ये कांस्य जिंकले.
- स्थळ: लिमा, पेरू.
- श्रेणी: पुरुष १० मीटर एअर पिस्तूल.

विराट कोहली १०० वे अर्धशतक

- विराट कोहली ने T20 क्रिकेटमध्ये १०० वे अर्धशतक ठोकले - १३ एप्रिल २०२५.
- स्थळ: सवाई मानसिंग स्टेडियम, जयपूर (IPL).
- विरुद्ध: राजस्थान रॉयल्स.
- महत्त्व: T20 इतिहासातील पहिला भारतीय १०० अर्धशतके.
- एकूण दुसऱ्या क्रमांकावर: क्रिस गेल नंतर.

अभिषेक शर्मा रेकॉर्ड

- अभिषेक शर्मा (सनरायझर्स हैदराबाद) ने IPL इतिहासातील भारतीय फलंदाजाचा सर्वाधिक वैयक्तिक स्कोअर केला.
- दिनांक: १२ एप्रिल २०२५.
- पूर्वीचे रेकॉर्ड मोडले.

विराट कोहली पहिला भारतीय - १३,००० T20 धावा

- विराट कोहली पहिला भारतीय जो T20 क्रिकेटमध्ये १३,००० धावा केल्या.
- दिनांक: ७ एप्रिल २०२५.
- सामना: RCB विरुद्ध मुंबई इंडियन्स (Wankhede स्टेडियम).
- जागतिक क्रमांक: पाचव्या क्रमांकावर.
- सर्वात जलद भारतीय या टप्प्यावर.

ग्लोबल बॉक्सिंग कप २०२५

- भारताची कामगिरी: १ सुवर्ण, १ रजत, ४ कांस्य (एकूण ६ पदक).
- सुवर्ण: हितेश गुलिया (७० किलो वर्ग).
- कांस्य: अभिनाश जामवाल (६५ किलो वर्ग).
- स्थळ: ब्राझील.

कामिंदु मॅडिस रेकॉर्ड

- कामिंदु मॅडिस (श्रीलंका) ने IPL इतिहासातील पहिला दोन्ही हाताने गोलंदाजी करणारा खेळाडू.
- दिनांक: ३ एप्रिल २०२५.
- महत्त्व: ॲम्बिडेक्स्ट्रस गोलंदाज IPL मध्ये पहिला.

हॉकी एशिया कप २०२५

- आवृत्ती: सातवी (पुरुष).
- एकूण आवृत्ती: १२वी.
- स्थळ: राजगीर (बिहार).
- कालावधी: २७ ऑगस्ट ते ७ सप्टेंबर २०२५.
- संघटक: Hockey India.

वंदना कटारिया निवृत्ती

- घोषणा: १ एप्रिल २०२५.
- महत्त्व: भारतीय महिला हॉकीतील सर्वाधिक कॅप्स (३२० आंतरराष्ट्रीय सामने).
- गोल: १५८.
- रेकॉर्ड: भारतीय महिला हॉकीत चौथ्या क्रमांकावर कॅप्स.
- मूळ: उत्तर प्रदेश.
- पुरस्कार: पद्म श्री (२०२२).
- ओळख: बेटी बचाओ बेटी पढाओ मोहिमेशी संबंधित.

मनीषा भनवाला सुवर्ण

- स्पर्धा: एशियन रेसलिंग चॅम्पियनशिप.
- वर्ग: ६२ किलो.
- स्थळ: अम्मान (जॉर्डन).
- दिनांक: २८ मार्च २०२५.
- अंतिम सामना: उत्तर कोरियाची ओक जू किम ला पराभूत.
- पूर्वी: या स्पर्धेत ३ कांस्य पदक.

सुनील कुमार कांस्य

- स्पर्धा: एशियन रेसलिंग चॅम्पियनशिप.
- वर्ग: ८७ किलो (ग्रेको-रोमन).
- स्थळ: जॉर्डन.
- दिनांक: २५ मार्च २०२५.
- कांस्य सामना: चीनच्या खेळाडूला पराभूत.
- शैली: ग्रेको-रोमन मध्ये मजबूत कामगिरी.

इंटरनॅशनल मास्टर्स लीग २०२५

- विजेता: सचिन तेंडुलकर नेतृत्वाखालील इंडिया मास्टर्स.
- अंतिम सामना: वेस्ट इंडीज मास्टर्स ला पराभूत.
- स्थळ: रायपूर (छत्तीसगढ).
- कालावधी: २२ फेब्रुवारी ते १६ मार्च २०२५.
- इतर ठिकाणे: न्यू मुंबई, वडोदरा.

ऑल इंडिया पोलिस शूटिंग चॅम्पियनशिप - १८वी आवृत्ती

- कालावधी: २४-२९ मार्च २०२५.
- स्थळ: इंदूर (मध्य प्रदेश).
- संघटक: पोलिस दलांचा क्रीडा विभाग.
- सहभागी: अनेक राज्ये.

राष्ट्रीय सागरी खेळ २०२५

- उद्घाटन: डॉ. पी. टी. उषा - न्यू मुंबई.
- पूर्ण नाव: National Maritime Games २०२५.
- संघटक: Indian Maritime University + उत्तर प्रदेश तायक्वांडो असोसिएशन.
- खेळ: २०+ (सागरी/पाणी-आधारित).

- उद्देश: किनारपट्टी संस्कृती, साहसी खेळ आणि पाणी शिस्त प्रोत्साहन.
- फोकस: रोईंग, कयाकिंग, सेलिंग, पोहणे, डायव्हिंग.
- महत्त्व: पहिल्या आवृत्तीला यशस्वी.

रविचंद्रन अश्विन रोड नाव

- घोषणा: २१ मार्च २०२५ - ग्रेटर चेन्नई कॉर्पोरेशन.
- नाव: रविचंद्रन अश्विन नावाने रोड.
- मंजूरी: एकमताने स्वीकारले.

एशियन महिला कबड्डी चॅम्पियनशिप

- विजेता: भारत.
- दिनांक: ८ मार्च २०२५.
- अंतिम सामना: लखनऊ (उत्तर प्रदेश).
- अंतिम स्कोअर: भारताने इराण ला ३५-२२ ने पराभूत.
- संघटक: Khelo India अंतर्गत उत्तर प्रदेश तायक्वांडो असोसिएशन.

१५०वे ODI वर्धापन

- पहिला ODI: १५० वर्षापूर्वी (ऑस्ट्रेलिया विरुद्ध इंग्लंड).
- उद्घाटन: ११-१५ मार्च २०२७.
- मुख्य स्थळ: मेलबर्न क्रिकेट ग्राउंड (MCG).

कॉमनवेल्थ गेम्स फेडरेशन नाव बदल

- नवीन नाव: Commonwealth Sport.
- दिनांक: १० मार्च २०२५.

प्रणव वेंकटेश विजेता

- प्रणव वेंकटेश (बेंगळूरु) ने आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत विजय मिळवला.
- अंतिम सामना: भारतीय ग्रॅंडमास्टरला पराभूत.
- दिनांक: ७ मार्च २०२५.

खेळो इंडिया महिला तायक्वांडो स्पर्धा

- दिनांक: ८ मार्च २०२५.
- स्थळ: लखनऊ (उत्तर प्रदेश).
- संघटक: उत्तर प्रदेश तायक्वांडो असोसिएशन अंतर्गत Khelo India.
- उद्देश: आंतरराष्ट्रीय महिला दिन साजरा.

ऑस्ट्रेलिया-भारत स्पোর্ट्स एक्सलन्स फोरम

- उद्घाटन: केंद्रीय क्रीडा मंत्री रक्षा खडसे - ५ मार्च २०२५.
- स्थळ: गांधीनगर (गुजरात), GIFT City.
- उद्देश: भारत-ऑस्ट्रेलिया क्रीडा सहकार्य मजबूत करणे.
- महत्त्व: पहिली द्विपक्षीय क्रीडा उत्कृष्टता उपक्रम.

लेब्रॉन जेम्स रेकॉर्ड

- लेब्रॉन जेम्स (USA) ने NBA + प्लेऑफ्स मध्ये ५०,००० गुण पूर्ण केले.
- दिनांक: ६ मार्च २०२५.
- महत्त्व: NBA इतिहासातील पहिला खेळाडू.

मुश्फिकुर रहीम ODI निवृत्ती

- घोषणा: ६ मार्च २०२५.
- ODI आकडेवारी: २७४ सामने, ७,७९५ धावा, सरासरी ३६.४२, ५६ अर्धशतके, २४३ षटकार.

अचंता शरत कमल निवृत्ती

- घोषणा: टेबल टेनिस मधून निवृत्ती.
- महत्त्व: भारतातील सर्वात यशस्वी टेबल टेनिस खेळाडू.
- ऑलिंपिक: ५ वेळा सहभाग.
- जन्म: १२ जुलै १९८२, चेन्नई.

- पुरस्कार: पद्म श्री (२०१९), खेल रत्न (२०२२), अर्जुन (२००४).

रोहित शर्मा रेकॉर्ड

- रोहित शर्मा ने एशिया कप मध्ये सर्वाधिक षटकार (६५) ठोकले.
- डाव: ४२.
- पूर्वीचा रेकॉर्ड: क्रिस गेल - ६४ षटकार (५१ डाव).

FIFA विश्वचषक २०२६ साठी तीन देशांवर बंदी

- बंदी: पाकिस्तान, रशिया, काँगो.
- कारण: प्रशासकीय समस्या, सरकारी हस्तक्षेप, तृतीय पक्ष हस्तक्षेप.
- यजमान: USA, कॅनडा, मेक्सिको.
- संघ: ४८.

वन लायनर बातम्या (संक्षिप्त आणि तथ्यपूर्ण)

- चिली ओपन २०२५ टेनिस: रिद्विक बोपन्ना (भारत) आणि निकोलस बॅरिंटोस (कोलंबिया) यांनी विजय मिळवला.
- ग्लोबल परा अॅथलेटिक्स ग्रॅंड प्रिक्स: ११-१३ मार्च २०२५ रोजी नवी दिल्ली येथे झाली; भारतात पहिल्यांदा आयोजित.
- WFI सस्पेंशन: कुस्ती महासंघ (WFI) वरील सस्पेंशन केंद्रीय युवा क्रीडा मंत्रालय ने ४ मार्च २०२५ रोजी उठवले.
- अभिषेक राहो रेकॉर्ड: अभिषेक राहोIPL इतिहासातील पहिला भारतीय जो तीन डावांत फील्डिंग डिसमिसल (झेल् + स्टॅपिंग) घेतला.
- जपान विश्वचषक पात्रता: जपानFIFA विश्वचषक २०२६ साठी पहिला देश म्हणून २० मार्च २०२५ रोजी पात्र ठरला.
- अर्चना जाटव रेकॉर्ड: अर्चना जाटव ने १८ मार्च २०२५ रोजी राष्ट्रीय लॉग जंप रेकॉर्ड केला; चार वर्षांसाठी डोप चाचणी बंदी.
- एशियन U15 आणि U17 बॉक्सिंग चॅम्पियनशिप: अम्मान (जॉर्डन) येथे आयोजित.
- साउथ आफ्रिकन ओपन भालाफेक: नीरज चोप्रा ने ८४.५२ मीटर भालाफेक करून सुवर्ण जिंकले.
- एशियन U18 अॅथलेटिक्स: हिमांशु जाखडएशियन U18 मध्ये सुवर्ण जिंकणारा पहिला भारतीय.
- खेळो इंडिया यूथ गेम्स २०२५: पुणे आणि इतर शहरांमध्ये आयोजित.
- मुंबई T20 लीग: रोहित शर्मा तिसऱ्या हंगामाचे अॅम्बेसेडर नेमले गेले.

दिनविशेष

मार्च २०२५ -

- १ मार्च - जागतिक नागरी संरक्षण दिन (World Civil Defence Day) थीम: नागरी संरक्षण - लोकसंख्येसाठी सुरक्षा हमी.
- १ मार्च - जागतिक समुद्री कासव दिन (World Sea Turtle Day).
- १ मार्च - शून्य भेदभाव दिन (Zero Discrimination Day) थीम: एकत्र उभे राहूया (We Stand Together).
- ३ मार्च - जागतिक वन्यजीव दिन (World Wildlife Day) थीम: वन्यजीव संरक्षण वित्तपुरवठा - लोक आणि ग्रहात गुंतवणूक.
- ३ मार्च - जागतिक श्रवण दिन (World Hearing Day) थीम: मन बदलणे - सर्वांसाठी कान आणि श्रवणसेवा वास्तव करण्यासाठी स्वतःला सक्षम करा.
- ३ मार्च - राष्ट्रीय सुरक्षा दिन (National Safety Day).
- ४ मार्च - जागतिक अधिभ्यता दिन (World Obesity Day) थीम: यंत्रणा बदलणे, निरोगी जीवन.
- ४ मार्च - जागतिक लठ्ठपणा दिन (World Obesity Day) थीम: यंत्रणा बदलणे, निरोगी जीवन.
- ५ मार्च - अंतरराष्ट्रीय गुलामगिरी पीडित स्मरण दिन (International Day of Remembrance for Slavery Victims).
- ६ मार्च - अंतरराष्ट्रीय भेदभाव विरोधी दिन (International Anti-Discrimination Day).
- ६ मार्च - राष्ट्रीय दंतवैद्य दिन (National Dentist Day).
- ८ मार्च - अंतरराष्ट्रीय महिला दिन (International Women's Day) थीम: सर्व महिलांसाठी आणि मुलींसाठी - हक्क. समानता. सक्षमीकरण / सर्वांसाठी.
- १० मार्च - अंतरराष्ट्रीय महिला न्यायाधीश दिन (International Day of Women Judges) थीम: ५०वे महिला दिन.
- १२ मार्च - जागतिक मूत्रपिंड दिन (World Kidney Day).
- १३ मार्च - जागतिक निद्रा दिन (World Sleep Day) थीम: निद्रा आरोग्याला प्राधान्य द्या.
- १४ मार्च - जागतिक नद्या दिन (World Rivers Day) थीम: आमच्या नद्या, आमचे भविष्य / आमच्या नद्या, आमचे भविष्य - कला आणि सर्जनशीलता.
- १४ मार्च - अंतरराष्ट्रीय गणित दिन (International Day of Mathematics) थीम: गणित, कला आणि सर्जनशीलता.
- १५ मार्च - अंतरराष्ट्रीय इस्लामोफोबिया विरोधी दिन (International Day Against Islamophobia).
- १५ मार्च - जागतिक ग्राहक हक्क दिन (International Consumer Rights Day) थीम: शाश्वत जीवनशैलीकडे / न्याय्य संक्रमण.
- १६ मार्च - राष्ट्रीय लसीकरण दिन (National Vaccination Day).
- २० मार्च - जागतिक आनंद दिन (International Day of Happiness) थीम: काळजी आणि शेअरिंग.
- २० मार्च - जागतिक चिमणी दिन (World Sparrow Day).
- २० मार्च - जागतिक मौखिक आरोग्य दिन (World Oral Health Day) थीम: खुश तोंड म्हणजे खुश मन.
- २१ मार्च - अंतरराष्ट्रीय वांशिक भेदभाव निर्मूलन दिन (International Day for the Elimination of Racial Discrimination).
- २१ मार्च - जागतिक कविता दिन (World Poetry Day) थीम: शांतता आणि समावेशासाठी कविता सेतू.
- २१ मार्च - जागतिक डाउन सिंड्रोम दिन (World Down Syndrome Day) थीम: आमची समर्थन प्रणाली सुधारणे.
- २१ मार्च - जागतिक वन दिन (International Day of Forests) थीम: वन आणि अन्न.
- २१ मार्च - जागतिक हिमनदी दिन (World Snow Leopard Day).
- २२ मार्च - जागतिक जल दिन (World Water Day) थीम: हिमनद्यांचे संरक्षण.
- २३ मार्च - जागतिक हवामान दिन (World Meteorological Day) थीम: लवकर चेतावणी अंतर कमी करणे - एकत्र.
- २४ मार्च - जागतिक क्षयरोग दिन (World Tuberculosis Day) थीम: होय! आम्ही क्षयरोग संपवू शकतो - प्रतिबद्धता, गुंतवणूक, वितरण.
- २५ मार्च - अंतरराष्ट्रीय न जन्मलेले बालक दिन (International Day of the Unborn Child).
- २७ मार्च - जागतिक रंगभूमी दिन (World Theatre Day) थीम: रंगभूमी आणि शांततेची संस्कृती.
- २८ मार्च - जागतिक पियानो दिन (World Piano Day).
- ३० मार्च - अंतरराष्ट्रीय शून्य कचरा दिन (International Zero Waste Day) थीम: फॅशन आणि टेक्सटाइलमध्ये शून्य कचरा.
- ३० मार्च - जागतिक द्विध्रुवीय विकार दिन (World Bipolar Disorder Day).

एप्रिल २०२५ - महत्वाचे दिनविशेष (सुरुवात)

- २ एप्रिल - जागतिक ऑटिझम जागृती दिन (World Autism Awareness Day) थीम: न्युरोडायव्हर्सिटी - विकास आणि शाश्वत भविष्य / SDGs.
- ४ एप्रिल - अंतरराष्ट्रीय खाण जागृती दिन (International Day of Mine Awareness) थीम: सुरक्षित भविष्य येथून सुरू होते.
- ५ एप्रिल - अंतरराष्ट्रीय विवेक दिन (International Day of Conscience).
- ५ एप्रिल - राष्ट्रीय समुद्री दिन (National Maritime Day).
- ६ एप्रिल - विकास आणि शांततेसाठी अंतरराष्ट्रीय क्रिडा दिन (International Day of Sport for Development and Peace) थीम: खेळ मैदान समान करणे - सामाजिक समावेशासाठी खेळ.
- ७ एप्रिल - जागतिक आरोग्य दिन (World Health Day) थीम: निरोगी सुरुवात, आशादायक भविष्य.
- १० एप्रिल - जागतिक होमिओपॅथी दिन (World Homeopathy Day).
- ११ एप्रिल - जागतिक पार्किन्सन आजार दिन (World Parkinson's Disease Day).
- ११ एप्रिल - राष्ट्रीय सुरक्षित मातृत्व दिन (National Safe Motherhood Day) थीम: कस्तुरबा गांधी जयंती / निरोगी सुरुवात, आशादायक भविष्य.
- १२ एप्रिल - अंतरराष्ट्रीय मानवी अंतराळ उड्डाण दिन (International Day of Human Space Flight) थीम: मानवजातीच्या अंतराळ युगाची सुरुवात.

- १४ एप्रिल - जागतिक चागास रोग दिन (World Chagas Disease Day) थीम: प्रतिबंध, नियंत्रण, काळजी - चागास रोगात प्रत्येकाची भूमिका.
- १४ एप्रिल - राष्ट्रीय अग्निशमन सेवा दिन (National Fire Service Day).
- १५ एप्रिल - जागतिक कला दिन (World Art Day).
- १६ एप्रिल - जागतिक आवाज दिन (World Voice Day) थीम: तुमचा आवाज सक्षम करा (Empower your voice).
- १७ एप्रिल - जागतिक हिमोफिलिया दिन (World Hemophilia Day) थीम: सर्वासाठी प्रवेश (Access for All).
- १८ एप्रिल - जागतिक वारसा दिन (World Heritage Day).
- १९ एप्रिल - जागतिक यकृत दिन (World Liver Day) थीम: अन्न म्हणजे औषध (Food is Medicine).
- २१ एप्रिल - जागतिक सर्जनशीलता आणि नवोन्मेष दिन (World Creativity and Innovation Day).
- २१ एप्रिल - नागरी सेवा दिन (Civil Service Day).
- २२ एप्रिल - जागतिक पृथ्वी दिन / वसुधा दिन (World Earth Day / Vasudha Day) थीम: आमची शक्ती, आमचा ग्रह (Our Power, Our Planet).
- २३ एप्रिल - जागतिक पुस्तक आणि कॉपीराइट दिन (World Book and Copyright Day) थीम: SDGs साध्य करण्यात साहित्याची भूमिका.
- २४ एप्रिल - जागतिक प्रयोगशाळेतील प्राण्यांचा दिवस (World Day for Laboratory Animals).
- २५ एप्रिल - राष्ट्रीय पंचायती राज दिन (National Panchayati Raj Day).
- २५ एप्रिल - अंतरराष्ट्रीय प्रतिनिधी दिन (International Delegate Day).
- २५ एप्रिल - जागतिक मलेरिया दिन (World Malaria Day) थीम: मलेरिया आमच्याकडून संपतो - पुन्हा गुंतवणूक, पुन्हा कल्पना, पुन्हा प्रज्वलित करा.
- २५ एप्रिल - जागतिक पशुवैद्यकीय दिन (World Veterinary Day) थीम: पशु आरोग्य हा टीमचा विषय आहे (Animal Health Takes a Team).
- २५ एप्रिल - राष्ट्रीय DNA दिन (National DNA Day).
- २६ एप्रिल - अंतरराष्ट्रीय बौद्धिक संपदा दिन (World Intellectual Property Day) थीम: IP आणि संगीत - IP चा बीट अनुभव.
- २७ एप्रिल - जागतिक तापीर दिन (World Tapir Day).
- २८ एप्रिल - जागतिक कामाच्या ठिकाणी सुरक्षा आणि आरोग्य दिन (World Day for Safety and Health at Work) थीम: AI आणि डिजिटलायझेशनच्या भूमिकेद्वारे आरोग्य आणि सुरक्षा क्रांती.
- २९ एप्रिल - अंतरराष्ट्रीय नृत्य दिन (International Dance Day).

महत्त्वाचे सप्ताह / पंधरवडे - एप्रिल २०२५

- अनिष्टुरक्षा सप्ताह २०२५ - २१ ते २५ एप्रिल २०२५.
- जागतिक लसीकरण सप्ताह - २४ ते ३० एप्रिल २०२५ थीम: सर्वासाठी लसीकरण हे मानवीय शक्य आहे (Immunization for All is Humanly Possible).
- जल व्यवस्थापन कृती पंधरवडा - १५ ते ३० एप्रिल २०२५.
- पोषण पखवाडा २०२५ - ८ ते २२ एप्रिल २०२५ मंत्रालय: महिला व बाल विकास मंत्रालय उद्देश: पोषण जागरूकता वाढवणे, आरोग्य सुधारणे, समुदाय सक्षमीकरण आवृत्ती: सातवी भाग: मिशन पोषण २.०.

आंतरराष्ट्रीय योग दिन २०२५ थीम

- घोषणा: पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मन की बात मध्ये जाहीर.
- थीम: एक पृथ्वी, एक आरोग्यासाठी योग (Yoga for One Earth One Health).
- दिनांक: २१ जून २०२५.
- महत्त्व: जागतिक आरोग्य आणि शाश्वततेसाठी योग.
- पहिला योग दिन: २०१५ मध्ये भारताच्या पुढाकाराने सुरू.